Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען!

נייער פאלקסבלאט

אומפארטייאישע פאליטיש - געזעלשאפטליכע טאג - צייטונג

Nr. 228 (915 | Łódź, Środa 29 Września 1926 | פירטער יאהרגאנג | לאדז, מיטוואך כא תשרי תרפ״ז. | Nr. 223 (915

24 71 .אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21. Tel 24 71

פערגעסט נישט, אז נאך יום-טוב הויבט זיך אן צו דרוקען דער נייער גרויסער

שפאנענדער און אנציהענדער ראמאן

פון „נייעם פאלקסבלאט"

זונטאג ערשיינט
נייער פאלקסבלאט
אין 10 זייטען

א געוועלב
מיט א שוי-פענסטער
אלצינא געמאלט פון זא-
פארט איבערצוגעבען, צו
ערפאהרען ביים הצב
1185 פאמארסקא 87.

Sklep
w dobrym punkcie jest z powodu zmiany interesu do sprzedania. Wiadomość ANDRZEJA 28. 1184

מאניעק ברוסטאווסקי
סאניע פרידמאן
פערלאבט.

איך ווינש אונזער ליבען פריינד ר׳ יוסף פריימאן עט פרוי א הערצליכען מזל-טוב צו דער פערלאבונג פון זייער טאכטער
חיה׳לע
מיטן ה׳ יצחק צוקער
און ווינש זיי א גליקליכע צוקונפט און א גמר חתימה טובה
ה. גראסמאן און פרוי.

מודעה מהראבינאט.

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז דאס

שחט-הויז

פון שייבלערס מארק, יוליוס 38
איז שטענדיג אפען א גאנצען טאג.
1173 ועד הרבנים.

ההסתדרות הציונית בלודז.

בשבת, כ"ד תשרי (2/10), בשעה 4.30 אחה"צ תערך באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4)

שיחה עברית

על הנושא: „אחד העם ויצירותיו"
בהשתתפות ה"ה: ד"ר י. פרנקל, ד"ר א. רוזנבוים.
זמ. לימון. 1204 הכניסה חנם!

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף דעם אינהאבער פון מעבעל-געשעפט בענעדיקטא 16 קרושיפאן צו א נייע דין תורה. אויב איהר וועט שטעהט נישט אויף דעם פסק פון הרב ר׳ פינחס וויינזאפט, וועמען איהר האט אליין בעשטימט, האלטענדיג אז ער איז סדום׳ס דיין, זוכט אייך אויס א צווייטען דיין. אין געגענפאל וועל איך אננעהמען אלע מיטלען וואס איך וועל נור קענען און וועל פאר זיי נישט זיין פאראנטווארטליך.
181 י

א. ווייצמאן, נארוטאוויטשא 19.

פעראיין פון יודישע פאלקס-שולען און פאר-שול-ערציהונג

אין לאדז, פאלודניאווא 11, טעל. 34-13

איז מודיע, אז ס׳ווערט אנגענומען איינשרייבונגען פון קינדער פון 4 יאהר אן אין דער

העברע-אישער פרעבעל-שולע

די פרעבעל-שולע, וואס וועט געפירט ווערען אויף א מוסטערהאפטען אופן דורך ערפאהרענע פרעבעליסטינס, וועט זיך געפינען אין א פאסיגען לאקאל אויף שענקעוויטשא 5/3.

די לימודים הויבען זיך אן באלד נאך יום-טוב

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין קאנצעלאריע פון פעראיין, פאלודניאווא 11, פון 9-1 נאכמ.
1156

ZNAK OCHRONNY

פארוואס?

טרינקט די גאנצע וועלט

די טעע

פון דער פאר׳מלחמה׳דיגע פירמע

וו. וויסאצקי עט קאמפ.

פריהער מאסקווא יעצט לאנדאן (עקזיסטירט פון 1849 יאהר)

ווייל:
וויסאצקי׳ס טעע האט דעם פיינסטען אראמאט (ריח) און שעהנסטען קאליר
וויסאצקי׳ס טעע בעשטעהט פון די בעסטע סארטען
וויסאצקי׳ס טעע איז פון אייגענע פלאנטאציעס
וויסאצקי׳ס טעע איז די היגיענישסטע, ווייל זי ווערט סארטירט און געפאקט דורך מאשין
וויסאצקי׳ס טעע ווערט סארטירט אויף דעם זעלבען אופן און דורך די זעלבע פאכמענער (סארטירער) פון פאר דער מלחמה
וויסאצקי׳ס טעע איז די איינציגע טעע וואס איז ריין פון שטויב ווייל זי ווערט געשטויבט דורך ספעציעלע מאשינען — דאדורך איז
וויסאצקי׳ס טעע ביים געברויך שפארזאם מיט איבער 50 פראצענט

ווען איהר ווילט זיין זיכער צו האבען די טעע מיט אלע אויסגערע-כענטע מעלות מא פערלאנגט נור ספעציעל אין פאקונג

№ 510, № 74

וועלכע איז באנדראלירט, נור עכט מיט אויבענשטעהנדע מארקע

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אונזער געעהרטע קונדשאפט, אז אונזערע געשעפטען מיט כשר׳ע

ווארשט-אויסארבייטונגען

געפינען זיך אויסשליסליך אויף די פאלגענדע אונטען אויסגערעכענטע אדרעסען:

פאבריק: פעטריקאווער 8, טעל. 27-68
צענטראלע: " 25, " 25-64
פיליע: " 51, " 19-85
" נאוואמיעסקא 34
" נאוואמיעסקא 13

ס. דישקין.

מיט אכטונג
1235

קינא בײ'ם קאָאָפּעראַטיוו
פֿון מלוכה-, קאָמונאַלע און געזעלשאַפֿטליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשאַ 40.

אָנהויב אין געװעהנליכע טעג 5.30, 7.30
און 9.30 אַ זייגער אָוונט.
שבת און יום-טוב-פֿון 4 אַ זייגער נאָכם.

פֿון 28, סעפּטעמבער ביז'ן 4. אָקטאָבער אײַנשליסליך:
װערט דעמאָנסטרירט דאָס שײנע בילד אונטערן נאָמען:

„די כשוף-מאַכערין"

נעשיכטע פֿון אַ שפּאַנישע בערג-ציגײַנערין.
אין דער הױפּט-ראָלע די אומפֿערגלײַכליכע POLA NEGRI

רעיעל און ביליג!

דעם גרעסטן אויסוואַהל פֿון

שטיהל געבעטע

פֿון איינענער טישלעריי.
פּערש. פּאַסנער, אויך טאַפּעצירער-אַרבייט,
מאַטראַצען, קאָזעטקעס און אָטאָמאַנעס.
רעפּעראַטורען צו ביליגע פּרייזען.
איז נאָר צו בעקומען ביי

ג. לעווקאָוויטש, לאָדז,

פּולנאַצנאַ 5, אין הויף רעכטס.
קומט און איבערצייגט אייך! קומט און איבערצייגט אייך!

בעמ.: איך האָב געעפֿענט אויף רזשגאָווסקאַ 16 (גײַערס מאַרק) אַ פיליע, ווי מען בעקומט פֿערשידענע מעבעל-געגענשטענדע, ווי אויך טאַפּיציר-אַרבייט: מאַטראַצען, פּאָטעלען, קאָזעטקעס, אין די גײַעסט פּאַסענער געבעטע שטיהל און וויגער שטיהל אין באַר און אויף ראַטעס.
רעיעל און ביליג!

HEMORIN

CZOPKI HEMOROIDALNE

ŁAGODZĄ BÓLE I SWĘDZENIE

ZMNIEJSZAJĄ KRWAWIENIE

ŻĄDAĆ WE WSZYSTKICH APTEKACH!

TOWARZYSTWO PRZEMYSŁU CHEMICZNO-FARMACEUTYCZNEGO d. MAGISTER KLAWE, S. A. WARSZAWA.

Herbata K. i C. znanej Wszechświatowej Marki

„BRACIA K i C POPOWY"

Do nabycia wszędzie.

Przedst. **EDWRD EPSEIN,** Łódź, ul. Prez. Narutowicza 18.
Telefon 13-73. 578

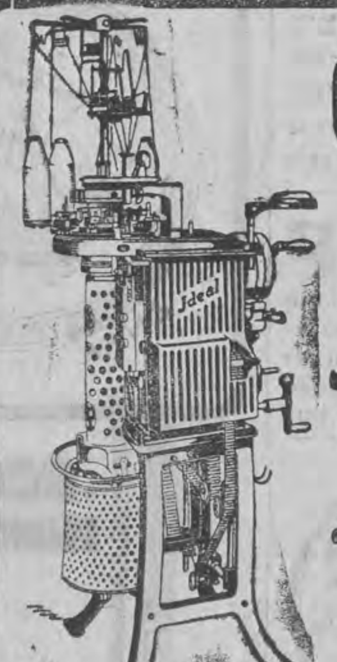

G. Hilscher

Chemnitz

פאַבריק פֿון שטרימף-מאַשינען

עקזיסטירט פֿון 1851 יאָהר.

פֿערטרעטונג אויף פּוילען: 1129

J. Leszczyński

Łódź, Al. Kościuszki 37, tel. 2-91

8-קל. מערכעז-גימנאַזיע
פֿון מאַריע האַכשטיין
וואָלטשאַנסקאַ 23, טעל. 14-27.
די איינשרייבונגען קומען פֿאָר. שול-געלד און די איינטריטס-קלאַסען פֿון 25 זל. מאָנאַטליך. די קאַנצעלאַריע איז טעטיג אין די בױרא-שעה'ן.

„קינדער-היים"
ע פֿיהרט לויט סיסטעם פֿון פֿראָפּ. מאָנטעסאָרי אין די הפעציעל צו דעם ציל אויפֿגעמויערטע זאַלען אונטער דער לייטונג פֿון פֿרל. קאַפּלאַן.
וואָלטשאַנסקאַ 23, טעל. 14-27.
ס'ווערען אָנגענומען יונגלעך און מעדלעך פֿון 4 יאָהר אָן אין די בױרא-שעה'ן
123

KAUF KEINE ELEKTR.

Kronleuchter u. Lampen

bevor Du unser neukomplettiertes Lager besichtigt hast.
Grosse Auswahl! Preise bis 30% reduziert!
Elektrotechnische Werkstätte und Instalationsbüro

ADOLF MEISTER u. Co.

LODZ, Petrikauer Str 165, Tel. 24-61.

בעשאַנקענקמיט אַ סך גאָלדענע מעדאַלען ווי אויך מיט „גאַנד-פּ יז"

כעמישע וועשעריי און פֿאַרבעריי

פֿון הערען- און דאַמען גאַרדעראָבען ווי אויך דעקאָראַציעס און גאַרדינען. עס ווערט געפֿאַרבט זיידענע שטאָפֿען פֿון פֿערשידענע קאָלירען אויף מאָדערנע קאָלירען. אויפֿ'ן פֿערלאַנג ווערט די אַרבייט אויסגעפֿערטיגט אין משך פֿון 24 שעה. ס'ווערען אָנגענומען אַבאָזשורען צו ריינינען. ס'ווערען אַרויסגענומען פלעקער פֿון גאַרדעראָבען אויפ'ן אָרט 820

Jan Cebula
Łódź, Piotrkowska 116
Telefon 29-75

Piotrkowska 7 **I. FIJAŁKO** יובילער
– Telefon 31-46 –

עמפֿפֿעהלט דער געעהרטער קונדשאַפֿט אַלערליי בידזשוטעריע ווי אויך אַ גרויסען אויסוואַהל פּרעציזירטע זייגערלעך. בעקוועמע בעדינגונגען! צוגענגליכע פּרייזען! כ'קויף און צאָהל דעם פּוילען ווערט פֿאַר גאָלד, זילבער, דימאַנטען, בריליאַנטען, פּערל און לאָמבאַרד-קוויטען. 1133

Lek. Dentysta

Jakób Botwinik

נעאַרביט אין דער לאָדזער קראַנקען-קאַסע איבער 4 יאָהר, נעהמט עצט אָן טעגליך, אויסער שבת פֿון 3 ביז 9 אָוונט אויף דער
נאָוואָמיעסקאַ 26, פֿראָנט 2. שטאָק
היילען, פּלאָמבירען, צאָהן-ציהען אָהנע שמערצען, קינסטליכע ציינער, קאָראָנען און גאָלד-בריקען.
צוגענגליכע פּרייזען. 186
פֿאַר מיטגל. פֿון קראַנקען-קאַסע און זייערע פֿאַמיליעס זעהר ביליג.

יעדער איינציגער האָט זיך איבערצייגט, אַז פֿאַר

מעבעל

ד וואַנטס, פּעלצען, נײַ מאַשינען, גאַרדעראָבען א. ז. וו
צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטש 19
(דזיעלנאַ)

אין מעבעל-געוועלב, (פּריוואַט-וואָהנונג) שענקעוויטש 29
ביי מיר איז שטענדיג פֿערט. געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פֿערקויפֿען. 1374

קימפּעטאָרין — כירורגישע

קליניק

פֿון די דאָקטוירים שאַרלאַטאַ-אײַנגעראָהא, רײַטלער-קוריאַטסקאַ, מיכאַל קאַנטאָר, און י. פּוים.
לאָדז, אָנראַדאָווא 10, טעל. 13-57.
I. און II. קלאַס.
אמבולאַטאָריום. 377

קויפֿט מעבעל

פֿון דער 2-טער האַנד, ווייל נישט קיין
אזעלכע בעקומט איהר אַמביליגסטען פֿון דער 1-טער האַנד ביי

L. SALAMONOWICZ, 66 Wschodnia 66, tel, 34-25

אייג. אויסראַבייטונג! בעקוועמע בעדינגונגען! לאַנגיעהר. גאַראַנטיע!

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פֿאַר אויערען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקה
9 קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9
טעלעפֿאָן 27-81

ספּעציעלער קורס פֿאַר שטאַמלער.
שפּרעכשטונדען פֿון 2 ביז 2 און פֿון 5-7. 175
נעהמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערושער 17 פֿון 10 ביז 11 און פֿון 2 ביז 3 נאָכם.

Lekarz-Dentysta

A. KORMAN

פּעטריקאָווער 8, טעל. 2-80
נעהמט אָן פֿון 10—1 און פֿון 3—6. 1048

סענאט מאכט ענדערונגען אין בודזשעט.

וו א ר ש א, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין פערלויף פון היינטיגען טאג זענען אין סיים פארבעקומען פערשידענע פרובען צו לאקאליזירען דעם סכסוך צווישען דעם סיים און דער רעגירונג.

דער סיים-מארשאלעק ראטאי האט אנגעווענדעט אלע מיטלען כדי אריינצופיהרען דעם פרעמיער בארטעל אין דער לאגע פון א פערמיטלער צווישען די סיים גרופען און דער רעגירונג. דער דאזיגער פרוב איז אבער נישט געלונגען.

בעת דער לענגערע קאנפערענץ מיט'ן סיים-מארשאלעק האט דער פרעמיער ערקלעהרט, אז די רעגירונג איז גרייט אויפצוזוכען דאנערשטאג פאר'ן סיים אפילו מיט א דעקלעראציע. ווען די שמועסען האבען צו גארנישט געבראכט און דער סיים-מארשאלעק האט וועגען דעם מיטגעטיילט האט עס אין די פאליטישע קרייזען געמאכט זעהר א שווערען איינדרוק. מ'האט דערפיהלט, אז עס געהט אלץ נעהנטער צו פערגאנדערלאזען דעם סיים.

דער אומשטאנד האט ארויסגערופען א פערביטערונג ביי די סענאטארען און די שטימונג ביי זיי פאר א קאמפראמיס האט זיך געענדערט אזוי ווייט, אז אפילו סענאטאר וואשניצקי (וויזוואלעניע) איז אויף דער היינטיגער סענאט-זיצונג ארויסגעטראטען געגען די רעגירונגס-מעטאדען, וואס שטימען נישט מיט דער קאנסטיטוציע הגם ער האט ערקלעהרט, אז ער וועט שטימען פאר דעם בודזשעט-פראוויזאריום.

בעת דער נאמענטליכער אפשטימונג איז דער פארשלאג פון נ. ד. וועגען אפווארפען דעם בודזשעט אדורכגעפאלען. דאגעגען איז אנגענומען-געווארען דער צווייטער פארשלאג וועגען בעגרעניצען דעם בודזשעט אויף 450 מיליאן זל. מיט 40 שטימען געגען 37 ביי 6 אפגעהאלטענע. הגם דער סיים-קלוב פון כ. ד. האט בעשלאסען פריהער צו שטימען פאר'ן בוד. שעט, האט א טייל כ. ד.-סענאטארען נישט געשטימט געגען דעם פארשלאג. צו בעגרענעצען דעם בודזשעט די יודישע סענאטארען האבען געקענט שפילען א ראלע בעת דער אפשטימונג, זיי האבען זיך אבער אפגעהאלטען פון שטימען. דער סענאטאר קאזשניצא (כ נ.) האט פון דער טריבונע ערקלערט, אז די ענדערונגען אין דעם בודזשעט ווערען אנגענומען ספעציעל צוליב דעם, כדי צו צווינגען דעם סיים אנצונעהמען זיך פאר זיין אייגענעם כבוד.

אזוי ארום איז קלאר געווארען, אז דאנערשטאג וועט פארקומען א זיצונג פון סיים אויף דער טאג ארדנונג וועלען זיין די אויסבעסערונג פון סענאט אין דער גאראנטיע-אפמאך מיט רומעניען.

כדי צוריקשטעלען די בעשלוסען פון סיים זענען נויטיג $^{11}/_{20}$ פון אלע שטימען. ס'איז מעגליך אז די רעגירונג וועט זיי צוזאמענקלויבען.

די נ. ד. האבען בעשלאסען אויף דער דאנערשטאג'דיגער סיים-זיצונג ארויסצוטראגען א פארשלאג וועגען אונצוטרוי פאר דער גאנצער רעגירונג, די קלובען כ. ד., כ. נ. און פיאסט — וועגען אונצוטרוי פאר די 2 מיניסטארען

דער ערשטער פארשלאג וועט אדורכפאלען, דער צווייטער האט אבער אלע שאנסען אדורכצוגעהן און דאן איז דער גורל פון סיים בעשלאסען.

לכל הפחות דראהען די פיאסט אויפצוהויבען די הענטשקע וואס איז געווארפען געווארען דעם סיים פיאסט האט טעלעגראפיש ארויסגערופען אלע מיטגלידער פון זייער קלוב אז זיי זאלען קומען צו דער זיצונג פון סיים.

*

נאכדעם ווי די פרובען צו ברענגען צו אנ'אויסגלייך איז איהם נישט געלונגען, האט דער סיים-מארשאלעק מיטגעטיילט די קלובען אז די בעמיהונגען צו דערפיהרען צו א פערשטענדיגונג האבען נישט געהאט קיין ערפאלג.

*

אויף דער דאנערשטאג'דיגער זיצונג פון סיים וועט די יודישע קאלא אריינטראגען א אונצוטרוי-וואטום פאר'ן בילדונגס-מיניסטער סויקאווסקי.

געשלאסען די קולטור-קאנפערענץ.

וו א ר ש א, 28. (טעלעפאניש).

די 2-טע זיצונג

פון דער „קולטור-קאנפערענץ" פון דער „כּצזעלשאפט אווענד-קורסען פאר ארבייטער" הויבט זיך אן מיט דער דיסקוסיע איבערן רעפעראט פון ה' בוקסבוים. נאכן שלוס-ווארט פון רעפערענט האלט א רעפעראט וועגען אווענד-שולען ד"ר אייזענשטאדט. אויך איבער דעם רעפעראט קומט פאר א דיסקוסיע.

אין צווייטען טאג

פון דער קאנפערענץ האט ד"ר מאלער געלייענט א רעפעראט איבער „בילדונגס ארבייט ביי דערוואקסענע ארבייטער", דאן האלט א רעפעראט פרל. נחמה עפשטיין (ווילנא) „וועגען דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט".

נאכדעם ווי ה' ליטוואק (לעמבערג) האלט א רעפעראט וועגען „ארבייטער-ביבליאטעקען", ווערען איבערגעלייענט ניי-בעקומענע בעגריסונגען פון פערשידענע שטעדט אין פוילען, פון דאנציג, א"י און פון אויסלאנד

וו א ר ש א, 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) שפעט ביינאכט איז די קאנפערענץ געשלאסען געווארען.

צוו. אנדערע זענען אנגענומען געווארען פאלגענדע

רעזאלוציעס:

שטרעבען צו צנטוויקלען די בילדונג צווישען די ארבייטער; ארגאניזירען אווענד-קורסען; פארנעהמען אנ'אקציע, אז אין די מלוכה'שע אווענד-שולען פאר פאך-ענינים פאר די יודישע שילער זאל געלערנט ווערען אויף יודיש; בעקעמפען די שונד-און שמוץ-פארלעזונגען אויף דער פראווינץ; צו שטיצען דעם יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט;

צו שאפען א קאמיסיע וואס זאל זיך פערנעהמען מיט אויסבילדען ספעציעלע לעהרער פאר די אווענד-קורסען;

צום סוף איז אויך אנגענומען געווארען א פראטעסט געגען דעם פערקלענערען דעם בודזשעט פאר בילדונגס-ענינים.

ליטוויש-סאוויעטישער-אבמאך.

מ א ס ק ו ע, 28 (סס. טעל.) אהער זענען געקומען דער ליטווישער אויסערן-מיניסטער שלעדזוצוויטש און דער סאוויעטישער געזאנדטער אין קאוונא. זיי איז איינגעארדנעט געווארען א פייערליכער קבלת פנים אין וועלכען ס'האט אנטייל גענומען דער סאוויעטישער אויסערן-מיניסטער טשיטשערין.

דער צוועק פון זייער קומען איז אונטערשרייבען דעם סאוויעטיש-ליטווישען גאראנטיע אבמאך, וועלכער איז שוין אויסגעארבייט געווארען פריהער.

ק א וו נ ע, 28 (א. ט. א.) דער סאוויעטיש-ליטווישער טראקטאט איז ענהליך צום בערלינער נאר ער איז צוזאמענגעשטעלט מיט מעהר גענויקייט. דער טראקטאט זאל נישט ענטהאלטען קיין שום פונקטען וועגען קלאיפעדע, דאגעגען זענען אין איהם דא געוויסע פארבעהאלטען בנוגע דער ווילנער פראגע.

קורצע טעלעפאנישע ידיעות פון ווארשא.

דער „דזשאינט" האט אסיגנירט 15000 דאלאר פאר די קינדער פון די יודישע שולען אויף ווינטער-בקליידונג.

— דעפ. ווישליצקי האט היינט ווי-

דער קאנפערירט אין פינאנץ-מיניסטעריום וועגען די סוחרים-פאסטולאטען בנוגע איניגע שטייערן. ס'זענען שוין אנגענומען-געווארען א רייה פראקטישע בעשלוסען, וואס וועלען בקרוב פערווירקליכט ווערדען.

פערגלייכט ביטע.

אין אייער אייגענעם אינטערעס קנאר האבערפלאקען און איהר וועט זיך איבערציינגען, אז קנאר-האבערפלאקען זענען אין געשמאק אונפערגלייכליך איהר האט נישט קיין שאלען און זענען 3 מאל מעהר שפארער, ווי אלע אנדערע מארקען. 1234

פאטאגראפירען זיך
בילּיג און גוט
קען מען נאר ביי די
פעראייניגטע פאטאגראפיסטען
(ג. מ. ב. ה.)
נארוטאוויטש (פריהער דזשעלנא) 13 טעל. 25,00.
98ל

די לויה פון סקערנעוויצער רבי'ן זצ"ל

ס ק ע ר נ י ע וו י ק. 28 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) וועגען דער פטירה פון סקערניעוויצער רבי ז"ל רפאל שמעון קאליש, א זוהן פון מענדעלע ווארקער ז"ל גיט מען איבער פאלגענדע פרטים: 4 פארטאג האט דער נפטר אריינגערופען צו זיך דעם דאקטאר רימענבערג, וואס האט ביי איהם דיזשורירט און האט געזאגט צו איהם, אז ער קען שוין פאהרען א היים, אז ער האט שוין דא נישט וואס צו טון. האלב 6 האט ער אריינגערופען צו זיך אין צימער אלע היימישע. ער איז נאך געווען ביים פולען בעוואוסטזיין. 10 מינוט פאר 6 איז ער נפטר געווארען.

דער נפטר איז אלט געווען 69 יאהר און איז געווען איינער פון די עלטסטע רביים אין פוילען. ער האט געפיהרט דעם הויף 41 יאהר און האט איבערגעלאזט 5 זיהן און 1 טאכטער.

באלד נאך דער פטירה איז ענטשטאנען א סכסוך וועגען דעם וואו דער נפטר זאל קומען צו קבורה. א טייל חסידים האבען פערלאנגט, אז די קבורה זאל פארקומען אין ווארשא, די אנדערע ווידער, אז—אין סקערניעוויק. דער סכסוך איז איבערגעגעבען-געווארען צו דער ענטשיידונג פון א דין-תורה.

12 א זייגער זענען פון ווארשא אנגעקומען די רבנים יודקאווסקי, כהנא און דער בלאצקער רב קאנאל, וועלכער איז געווען דער שליש. דער פסק איז געפאלען, אז די קבורה דארף פארקומען אין סקערנעוויק. די לויה איז פארגעקומען אין אווענד. צו דער לויה זענען געקומען א פאר טויזענד חסידים. אלע געוועלבער אין שטאדט זענען צוליב טרויער געווען געשלאסען.

לאדזער נייעס.

דירעקטאר מזאה אין לאדז.

נעכטען האט אין לאדז געוויילט דער דירעקטאר פון דער ווילנער טרופע ה' מזאה. די טרופע וועלכע שפילט איצט אין רומעניען ווערט קאמפלעטירט מיט נייע ארטיסטישע כוחות. ה' מזאה פיהרט אויך אונטערהאנדלונגען מיט איינעגע ארטיסטען, וואס געפינען זיך איצט אין לאדז.

א פארלעזונג וועגען אחד-העם.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן בעשלוס פון ציוניסטישען קאמיטעט איינצואָרדנען א גאנצע רייה פארלעזונגען און שיחות-הברים, קומט פאר דעם היינטיגען שבת, ד. 2|10, 4.30 נאכמיטאג אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) די ערשטע העברעאישע שיחה וועגען אחד-העם.

עס וועלען רעפערירען: ד"ר ירמיה פרענקעל, ד"ר א. ראזענבוים, דיר. פון גימנאזיום „יבנה", און ה' ס. לימאן. דער אריינגאנג צו דער פארלעזונג איז פריי.

פון „קרן-היסוד".

מארגען, און איבערמארגען, די לעצטע צוויי טעג סוכות, וועט מען בשעת'ן דאווענען אין די פערשידענע שוהלען אין אונזער שטאט רעדען וועגען אויפבוי פון ארץ-ישראל.

סוכות-קוך פון „תומכי אורחים".

אויף די אנדערע טעג סוכות איז געווארען פערטיילט א גרעסערע צאהל פאלאנען אויף צו בעקומען עסען אין זאל זאכאדניא 26. פאר די יודישע זעלנער ווערט אויף שמחת תורה אווענד איינגעארדענט הקפות מיט א מאהל-צייט.

אויף באלד נאך יום טוב ווערט אונטערגענומען א גרויסע הילפס-אקציע פאר די ארעמע בכבודע פאמיליעס.

פון יודישען טעאטער.

די בעקאנטע יודישע טעאטער-טרופע, אין וועלכער ס'בעטייליגען זיך אזעלכע קרעפטען, ווי: זיידערמאן, קוטנער, לערנער, שושנה, פאדערמאן און אנדערע, שפילט ווייטער די יום-טוב-טעג אין פילהארמאניע-זאל.

ס'ווערען געגעבען א רייה פיעסען פון מאדערנעם און אלטען רעפערטואר. פרטים פון די פיעסען און ווען זיי ווערען געשפילט — אין די אנאנסען.

דער נעכטיגער דאלאר-קורס.

א גאנצען טאג האט דער דאלאר-קורס געהאלטען 901 און צאהלונג און 902 אין פאדערונג. די באנק פאלסקי האט געדעקט די גאנצע וואלוטע פאדערונג צום קורס 897 פאר מזומן און 900 פאר טשעקע. ס'זענען געמאכט געווארען וועהניג טראנזאקציעס ביי אנ'איינגעהאלטענער שטימונג.

מעלדונגען.

אכטונג באלוטער וועבער-ארבייטער!

פרייטאג, ד. 1. אקטאבער, 2 א זייגער נאכמ. קומט פאר אויף לאגעווניצקא 4, א פערזאמלונג פון אלע באלוטער-ארבייטער, מיטגלידער און נישט מיטגלידער וועגען א לוין-אקציע.

די פערוואלטונג פון טעקסטיל-פעראיין אפטיילונג 7 „נייע". 1223

אכטונג דאמען מאנאזין ארבייטער פון דער פראווינץ!

אלע ארבייטער פון דער פראווינץ ווערט דערמיט בעקאנט געמאכט, אז אין דאמען-מאגאזין-פאך איז אויסגעבראכען א שטרייק און זיי ווערען אויפגעפאדערט נישט צו קומען קיין לאדז.

די פערוואלטונג פון פראפעראיין פון בעקליידונגס-אינדוסטר.-ארב. אפטיילונג לאדז. 1219

יוד. סאצ. ארב.-פארטיי „פועלי-ציון" (פעראייניגט מיט צ.ס.פ.)

(פיעטריקאווער 88).

פרייטאג, ד. 1, אקטאבער ה. י. 3 נאכמ, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א קאלעקטיווער רעפעראט א. ד. ט.

די טעאריע און פראקטיק פון פועלי-ציון. רעפערענטען ל. לעווין, י. ל. קרול. 1234

אווענד-שול ציגעל-נאם 26.

(לאקאל פון בעראכאוו-שול)

די איינשרייבונגען פון נייע שילער קומען פאר יעדען טאג פון האלב 8 ביז 9 אווענד.

אין דער אווענד-שול ווערט געלערנט: יודיש, פויליש. חשבון, געאגראפיע, געשיכטע (אלגעמיינע און יודישע) נאטור וויסענשאפט א. א. 1162

איינשפריצונגען געגען שארלאטין
און פאקען-שטעלען מיט פרישע קראוויאנקע טעגליך
Felczer B. JOSKOWICZ, PÓŁNOCNA 4, tel. 41-86
צ ו ר י כ ג ע כ ע ה ר ט
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—6 אווענד. 1228

גרויספר אויסוואהל פון פערשידענע
פעלץ-ווארע.
בעשטעלט, ווערען שנעל און רעיעל אויסגעפירט מיט גוטע בעדינגונגען
א. פישלעוויטש, לאדז,
דזשעלנא 12, פראנט 1. שטאק, טעל. 34-66

Pierwsza
ŁÓDZKA CHEMICZNA FARBIARNIA FUTER
W. SCHÖNMANA
גדאנסקא 8, פראנט, 2. שטאק
פארבט אלערליי ארט פוטער'ס אויף אלערליי פארבען, פרישט אויף (שטרייכט) געגוצטע: ווידרעס, סקאנקסען, מאלפען, גורקעס, סאבאלען, פאקען א.ז.וו. אויף נאטורעלען קאליר מיט עלעקטרישען מיטעל, לויט דעם נייעסטען ליפציגער סיסטעם. ווי אויך פוקסען, שאפען אמעריקאנער אפאסען פארבט זיך אויף סקאנקס-קאליר. פאפיעלוצע אויף סאבאלען-קאליר און פאקען. רייניגונג פון ווייסע פוטערס. גארבירען. צוליב'ן קריזיס זענען פרייזען קליינע! 844

געגען בעדינונג
געהענדיג פון ליפאווע, צעגעלניאנא, פיעטריקאווער, פלאץ וואלנאשטשי און פאמארסקא איז פערלוירען געגאנגען א גאלדען דאמען-זייגערל מיט אן ארמבאנד, דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען דעם גוטע בעלוינונג אפצוגעבען ליפאווע 27, צו וויינבערג. 1217

א גמר חתימה טובה
און א גוט יאהר ווינשען מיר אונזערע ליבע עלטערן שוויגערעלטערן, ברודער, שוועסטער, שוואגערס און שוועגערינס און די גאנצע פאמיליע און אלע יודען אבזאנדערס די געעהרטע רעדאקציע און אדמיניסטראציע „פון נייעם פאלקסבלאט" אויך מיינע בעעהרטע קונדען
פינחס זאנענבערג,
צייטונגס-פערקויף שטעלע ניישטאדט עק קאנסטאנטינער.

ביליג איבערצוגעבען זאפארט
א געוועלב.
מיט 2 שטובען און א קיך אין צענטרום-דער שטאדט אויף קאנסטאנטינע, אפערטען אונטער ליטערע I. L. קען מען איבערגעבען אין אדמיניסטראציע. 1227

ארכיטעקטאנישע
און בוי-ביורא
פערטיגט אויס פלענער און קאסטענאנשלעגע
Piotrkowska 73, tel. 2-94.

אסיים־האפקע צו שמחת־תורה.

פון ב. זינגער.

דער בעקאנטער חכם פון דער הגדה וואלט זיך נישט שטארק געכאפט אין די תמ׳וואטע שטיק, וואס ווערן איצט אפגעטון אין פוילען מיט דער קאנסטיטוציע, פארלאמענט, רעגירונג. די קאנסטיטוציע איז פערוואדלט געווארען אין א „וואנקא-ווסטאנקא”, וואס איהר ווארפט צעהנדליגער מאל מיט דעם קאפ אראפ און ער שטעלט זיך יעדעס מאל אויף די פיס, נישט אזוי שטאנדהאפטיג, ווי עס פאסט פאר א לעבעדיגען מענש, אבער אזוי ווי עס פאסט פאר „וואנקא-ווסטאנקא”.

כראניקאליש, לויט דעם ספור-המעשה איז דער לעצטער פארס פארגעקומען אויף אזא אופן: בארטעל האט געוואלט פטור ווערן פויקאווסקי׳ן, די רעכטע אין סיים-בארטעל׳ן. די רעכטע האט זיך שטארק געגלויבט אפציטין א קאוואל דער איצטיגער רעגירונג, אבער מען האט מוחל געהאט. איז מען געגאנגען אויף א פוילישען שטייגער: די רעגירונג האט בעקומען דעם בודזשעט-פראוויזאריום, וועלכען זי האט געפאדערט, ווייל זי האט געדראהט.

באלד אבער, ווי די רעגירונג האט זיך אויסגעדראהט אויף א מינוט האט זי בעקומען פון הינטען א זעץ אין די ציין אריין און צוויי ציין זענען ארויסגעפאלען פון רעגירונגס-גארניטור.

און בארטעל האט זיך געטראכט, אז עס איז נישט אזוי שרעקליך. לשם פארמע וועט זיך די רעגירונג אפגעבען אין דימיסיע און וועט צוריק אויפלעבען מיט אנדערע צוויי מיניסטארען. לויט אלע כללים פון אונזער צוקאלעטשעטער קאנסטיטוציע איז די זאך געווען אין ארדנונג.

בארטעל קלינגט קיין דרוזגעניק צום מארשאל פילסודסקי און טראגט איהם צו די דאזיגע בשורה. ווי בעקאנט, קענען נישט „איבער מענשען” האלטירען נאטירליכע און אנגענומענע

מנהגים. הויבען אן די מאהאמעטען צו פארהיטען צים בארג; פאהרען אוועק דער פרעמיער מיט זיין קאנקורענט מיניסטער ראטשינסקי קיין דרוזגעניק און עס ווערט זיי אלע פרעהליך פון סיים, פון זיינע אונטערשטיק און מען בעשליסט, צו להכעיס דעם סיים, אז דער פרעזידענט זאל בעשטימען דעם אלטען קאבינעט מיט די צוויי מיניסטארען, וואס האבען ערשט מיט צוויי טעג צוריק בעקומען פון דעם סיים אונצוטרוי.

דער פרעמיער בארטעל מעג טאקי נישט ליב האבען כו קאוסקין און וועלען איהם בעזייטיגען, פויקאווסקי אליין מעג אפילו וועלען געהען אין דימיסיע, אבער דאס קען געשעהען שפעטער, נישט גראד דעמאלט, ווען דער סיים וויל עס. געפעלט עס נישט דעם סיים סאז זאל ער זיך טון, וואס ער וויל, מען האט איהם אין... דרוזגעניק.

וואלט זיך געדאכט, אז לויט אלע כללים פון פארלאמענטאריזם וועט זיך דער סיים בעליידיגען. ער וועט פאדערן, מען זאל תיכף צונויפרופען דאנערשטאג א זיצונג און זאגען דער רעגירונג, וואס דער סיים מיינט וועגען אזעלכע זאכען, לאזט זיך אבער אויס, אז די סיים-לייט זענען גרייט אפילו אהן כבוד ארויסצוציהען זיך פון עסק.

אין עס געהט א שפיל אין פוטבאל: דער סיים-מארשאלעק וויל נישט, אז דאנערשטאג זאל פארקומען די סיים-זיצונג און ווארט, אז די רעגירונג זאל כאטש זאגען א ווארט און דער פרעמיער בארטעל זאגט, אז די איניציאטיוו אין דער פראגע געהערט צום סיים-מארשאלעק.

און דער סך הכל איז, אז דער סיים טוט אלעס, כדי די דאזיגע זיצונג זאל נישט פארקומען, כדי זיך נישט צו קאמפראמיטירען, קלארער געזאגט, כדי נישט צו דערצערגען די רעגירונג און נישט דערפיהרען דערצו, אז מען זאל איהם פונאנדערלאזען.

עס געהט איצט צו הערבסט. די וועגען אין דארף זענען שלעכט. קיין געלד אויף אגיטאציע איז נישטא, לאזונגען האבען אויך אויסגעפעהלט, גרויס פאפולאריטעט האבען נישט אונזערע דעפוטאטען אין די אויגען פון די וועהלער. די שאנסען זענען נישט קלאר און דער עיקר: מען האט נאך נישט ערלעדיגט די וואהל-ארדינאציע, נישט צוגעזיבט די מאנדאטען פון די נאציאנאלע מינדערהייטען, אויף וועמעס חשבון מען רעכענט זיך צו פאזשיווען.

לאזט זיך דעריבער דער סיים קאמפראמיטירען, לעכערליך מאכען, קריגען סימבאלישע פעטש ווי דער פאיאץ אין צירק און איז אלץ מוחל, אבי מען זאל איהם לאזען לעבען. הערנער אויפ׳ן קאפ וועט מען טראגען אויף דער וויעיסקא גאס, אבי דורכהאלטען און לעבען ווייטער.

מעג דעם הייטער געשטימטען מארשאל פילסודסקי׳ן איינפאלען דער פרעהליכסטער געדאנק און דער סיים וועט מקיים זיין דעם איינפאל. דער סיים איז גרייט צו טראגען גלעקלעך אויפ׳ן קאפ און קלינגען מיט זיי צו יעדער צייט, אבי האבען שטענדיגע פרנסה צום ערשטען פון יעדען חודש.

דער סיים האט א קאפ געטון די 2 מיניסטארען. דער סיים קען ווי איבערבעטען, ער קען טאנצען, ווי מען וועט פאר איהם שפילען, אבי דער ערשטער זאל לעבען. א פרעהליכע זאך, איז דער סיים. לעבען זאל דער פארלאמענטאריזם! לעבען זאל די קאנסטיטוציע!

דער פרעמיער לאכט

אפשר וועל איך גאר שטארבען?

א נעשפרעך מיט פרעמיער בארטעל.

אין די זשורנאליסטישע קרייזען איז מען געווען דטארק נייגעריג צו וויסען ווי וועלען זיך אויסבילדען די ווייטערדיגע געשעהענישען, נאכדעם ווי דער סענאט האט אנגענומען דעם בודזשעט-פראוויזאריום אהן ענדערונגען: צי וועט די סענאט-סעסיע זיך שליסען פאר דער דאנערשטאגדיגער זיצונג פון סיים, ווען דאס זאל פאסירען וואלט נישט געקאנט אנגענומען-ווערען קיין צוטרוי-וואטום פאר דער נייער רעגירונג. די סיים-זשורנאליסטען האבען זיך דעריבער גענווענדעט צום פרעמיער ווען ער האט זיך אויף אנ׳אויטא געקליבען פאהרען אין שלאס אפצוגעבען די שבועה.

— מענשען אין פוילען, האט פראפ. בארטעל געזאגט, ווילען אלץ וויסען פריהער אויס און שפילען זיך אין נביאים. קען מען עס? יעדער טאג ברענגט דאך אזוי פיל אנגעלעגענהייטען, אזוי פיל ארבייט, אז ס׳איז נישט קיין צייט אויף אוננוציגע שפילערייען.

— אבער א זשורנאליסט...

פון וואנען קען איך וויסען, וואס ס׳וועט זיין, אפשר וועל איך גאר שטארבען...

די זשורנאליסטען מאכען א פראטעסט-בעוועגונג.

כ׳וועל דאך ווען ס׳איז שפאבען...

אלזא, מיינט איהר, ה׳ פרעמיער, אז די סענאט-סעסיע קען ווערען געשלאסען?

דער פרעמיער לאכט. מיר וועלען זעהען.

און די דאנערשטאג׳דיגע סיים-זיצונג? איך בין פארגעבערייטעט צו דער דאנערשטאג׳דיגער סיים-זיצונג, — רייסט איבער דער פרעמיער.

און אויב די סיים-מערהייט וועט ווידער אויסדריקען אונצוטרוי די מיניסטארען מלאדזשאנאווסקי און סויקאווסקי? דער פרעמיער שמייכעלט...

יודישע אימיגראציע אין פראנקרייך

פראיעקט צו בעזעצען אין פראנקרייך מאראנען פון פארטוגאל.

פאריז (יט״א) די פראגע פון דער כסדר׳דיגער פארקלענערטער צוואוקס פון דער בעפעלקערונג אין פראנקרייך בעשעפטיגט איצט אויפהער די פראנצויזישע פאליטיקער און עקאנאמיסטען. דער שריפטשטעלער אנדרע ספירע האט, ווי בעקאנט, פארגעלעגט צו ברענגען אין געוויסע פראנצויזישע פראווינצען קוואליפיצירטע יודישע ערד-ארבייטער פון רומעניען לעצטענס האבען זיך בעוויזען אין דער פרעסע פארשלאגען וועגען בעזעצען אין פראנקרייך די פארטוגעזישע מאראנען, וועלכע קעהרען זיך צוריק צום יודענטום.

פראפ. פיקאר זאגט זיך ארויס פאר א ברייטע איינוואנדערונגס-אקציע. היות די בעפעלקערונג פון פראנקרייך האט זיך פארמינדערט זינט 1911 יאהר מיט איבער 2 מיליאן מענשען און איצט איז אין פראנקרייך פארהאן פלאץ פאר העכער 700,000 אויסלענדישע עמיגראנטען, וועלכע קאנען ברענגען זעהר א גרויסען נוצען דער פראנצויזישער רעפובליק, לעגט פאר פראפ. פיקאר, אז מען זאל מאכען גרויסע פערלייכטערונגען פאר די איינוואנדערונג. די איינגעוואנדערטע זאל אויך פערלייכטערט ווערען די נאטורליזאציע. די אימיגראנטען זאל בעשטעלט ווערען בלויז איין בעדינג, זיי זאלען זיין פיזיש געזונד און זאלען זיך נישט פערגעמען מיט לוין-קאנקורענץ. ווי מיר האבען שוין געמעלדעט, זאלען די פארשלאגען פון פראפ. פיקאר בעטראכט ווערען אין דער הייגער פערזאמלונג פון דער פראנצויזישער ליגע פאר מענשען-רעכט אין חודש אקטאבער.

Dr. med. I. WAJNBERG
Cegielniana 47 tel. 26-02
אינערליכע קראנקהייטען. ספעצ. לונגען און הארץ-קראנקהייטען בעשטראלונגען מיט קינסטליכע בערג-זון.
נעמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.

ANGIELSKA HERBATA SIBUNION

זאל פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20
גאסטראלען פון די לאדזשער ליבלינגס-ארטיסטען פרוי
חנה רעגנער, שרמה קוטנער, דוד זיידערמאן, מ. הילסבערג
יום-טוב-רעפערטואר פון די צווייטע טעג:

היינט מיטוואך 8.45 אווענד
די רומענישע חתונה
קאמישע אפערעטע אין 4 אקטען
ראל מאטקע — קוטנער; דבורה-ה. רעגנער; ישראל-ד. זיידערמאן

פרייטאג 8.45 אוו. ווערט געשפילט
בר־כוכבא
היסטאר. אפערעטע אין 5 אקטען פון גאלדפאדען. ראל בר-כוכבא - ד. זיידערמאן; דינה — פרוי ה. גאלדשטיין.

דאנערשטאג 4 א זייגער נאכמיט.
נאך א פארשטעלונג
א קרבן פון א שוועסטער
קאמ. אין 4 אקט. מיט געזאנג און טענץ

שבת 4 נאכמ.
די רומענישע חתונה
קאמישע אפערעטע אין 4 אקטען.

פרייטאג 4 נאכמ.- דער
שיבה-בחור
ראל בייניש-ח. לעגנער; פיציע שמש ש. קוטנער; אב נדורל-ד. זיידערמאן

שבת 8.45 אוו. די קאמ. אפערעטע
כינקע-פינקע
ראל פינקע-ש. קוטנער; דינה — ח. לערנער; בריאל — ד. זיידערמאן.
רעזשיסער – ש. קוטנער

אויף די נאכמ טאג. פארשטעלונגען זענען די פרייזען פון 80 גר. ביז 2,50 ✦ בילעטען אין קאסע ✦ פון פילהארמאניע.
גארדעראבע פריי! כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דוד ביינעלמאן.

Dr. med.
H. Nadel
Piotrkowska 17
אינערליכע קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט.

אין אויפלעזען דעם סיים

האט די רעגירונג נישט קיין אינטערעס.

(א נעשפרעך מיט דעפ. דר. יצחק שיפער).

וועגען רער מעגליכקייט פון אויפלעזען דעם סיים, האט דעפ. שיפער ערקלערט:

אין דעם פונקט לעב איך מיט א פשוט׳ן חשבון. דא נעהם איך דעם בלייטשטיפט אין האנד און איך רעכען.

לפי דעתי, וועט דער סיים נישט אויפגעלעזט ווערען.

דער איצטיגער סיים — זאגט דעפ. שיפער ווייטער — ווען די רעגירונג זאל איהם לאזען לעבען לויט די קאנסטיטוציאנעלע מעגליכקייטען האט אויס צוהאלטען ביז אקטאבער-נאוועמבער 1927. דאס איז נאך א היבש ביסעל צייט און עס ליגט אין אינטערעס פון דער רעגירונג אויסצונוצען די אלע פולמאכטען, וואס דער סיים האט בעוויליגט פאר אלע רעגירונגען ביז צום קומענדיגען סיים. דאס וואלט געהייסען, אז אזוי ווי דער סיים פערענדיגט זיך קאנסטיטוציאנעל — ווי געזאגט — אין חודש אקטאבער — נאוועמבער 1927, האט די רעגירונג נאך א זיכערקייט, אז זי קאן נאך ארבייטען ערגיץ-וואו ביז חודש פעברואר אדער גאר מערץ 1928 מיט די דאזיגע פולמאכטען, דאס הייסט ביז צום צוזאמענקומען פון דעם נייעם סיים.

עס איז דארום גאנץ לאגיש און פערשטענדליך, אז עס ליגט אין אינטערעס פון דער רעגירונג, וואס האט די ווייטגעהענדסטע פולמאכטען. די דאזיגע פולמאכטען אויסצונוצען כל זמן עס לאזט זיך נאר.

דעפ. דר. שיפער בעגרינדעט אויך זיין בעהויפטונג דאדורך, וואס די היינטיגע רעגירונג האט פאר זיך א סיים מיט א אבגעשוואכטען אויטאריטעט.

אנדערש וואלט געווען פאר דער רעגירונג א נייער סיים.

עס קומט א נייער כיים, וואס האט — ווי יעדע נייע אינסטיטוציע — א שטארקערען אויטאריטעט, מחמת עס בינדען זיך מיט איהר צונויף פערשידענע ערווארטונגען און האפנונגען. אזוי שטעל איך זיך פאר די לאגע לויט דער לאגיק פון די געשעהענישען.

אין פוילען קומט אבער נישט אלץ פאר לויט דער לאגיק פון ענטוויקלונג דארום שליס איך נישט אויס קיין איבערראשונגען.

— וואס איז לויט אייער מיינונג די סבה, וואס די רעגירונג האט ערשט איצט צוריק-געצויגען דעם צירקולאר וועגען „נומערוס קלויזוס”.

— עס האבען דערביי געווירקט זעהר שטארקע אויסערליכע מאמענטען, בפרט דער לעצטענס פארגעקומענער מיגראציטעטען-קאנגרעס אין גענף, וואו די פראגע פון נומערוס קלויזוס אין פוילען איז זעהר פיל בעשפראכען געווארען. בפרט האט פרעמיער בארטעל שטארק געדרענגט, אז דער „נומערוס קלויזוס” זאל ווערען אפגעשאפט.

געשעהען איז דאס אבער — ווי עס זעהט אויס — מיט אבזיכט אין א פערשפעטיגטען טערמין, וואס וועט היי-יאהר נישט מעהר האבען קיין בעדייטונג, ווייל די איינשרייבונגען אויף די אוניווערזיטעטען זענען שוין געענדיגט.

דאך האט דאס אפשאפען פונ׳ם „נומערוס קלויזוס” — אפילו אין פערשפעטיגטען טערמין — א גאר גרויסע בעדייטונג.

קודם כל בעווייזט דאס, אז גלאמבינסקי׳ס צירקולאר וועגען „נומערוס קלויזוס האט אין פוילען יא פערפליכטעט. דאן וועט עס האבען א גרויסע בעדייטונג אויף להבא און ענדליך מאכען א סוף צו דער פראצ.-נארמע אין פוילען וועגען סטענס טעארעטיש.

שמוציגע הענד / דער צייכען פון דער איצטיגער צייט / פון משה בראדערזאן

די מלחמה-יאהרען האבען געגעבען צווישען אנדערע מעגליכקייטען, אויך די מעגליכקייט, אז מענשען זאלען זיך פערשמוצען די הענד —

עס זענען געווען פערשידענע ניואנסען אין דער „האנד-ארבייט" פון דעם אויסגעגליטשטען מענש; עס האבען זיך אונטערגערוקט פערשידענע געלעגענהייטען און אנגעלעגענהייטען, און, אגב, איז טאקי אויך נישט געווען קיין פעסטער אנהאלט, נישט געווען קיין איינגעזעסענהייט ביי דעם מענשען, וואס איז אויפגעטרייסעלט געווארען אין זיינע רוהיגע קליינבירגערליכע יסודות — האבען זיך זיינע, פאר שרעק ציטערדיגע, און, גלייכצייטיג, לעבענס-גיריגע הענד אנגעכאפט אין א שטרוי, אין א שפענדעל, אין א שווינדעל...

עס האט געשווינדעלט פאר די אויגען פון כל'ערליי האסטיגע איבער-לעבענישען און אפקומעניש׳ען; אין דעם קאלעידעסקאפ פון די טאג-טעג-ליכע געשעהענישען האט זיך אלץ גע-ביטען און געטוישט מיט א מורא'דיגער ראשיגקייט; עס האט גע'רעש'ט און געשטורעמט — און קיין אנהאלט פאר דעם פערצווייפעלטען מענש איז נישט געווען, האבען זיך ממילא די הענד אנ-געכאפט אין די צווייפעלהאפטסטע אומ-פראדוקטיווע ארבייטען און פוילע שטיק.

מען האט זיך געכאפט אין וואס עס האט זיך נאר געלאזט, און וואס האט נאר געקאנט געבען די מעגליכקייט פון אדורכקומען די חיי שעה, אדער די „ביטערע צייט", ווי מען רופט עס ביי אונז.

האבען אלע, אלע, אלע עקספלאא-טירט אויף א פערברעכעריש-שפעקולא-טיווען אופן אלץ, אלץ און אלץ...

ביי דעם סוחר האט די שפעקולאציע בעגאלטען אין דעם פאסעק אויף סחורות, אין דעם שמוגעל, אין דער דעוואלוואציע א. אז. וו. ביי דעם האנדווערקער — אויך דאס זעלבע, ביים מלמד — אויך, און אפילו דעם הארעפאשניק, דעם ארבייטער האט אויך די פלאג נישט אויסגעמיטען.

דעם האנדלענדען און ארבייטענדען עלעמענט איז אויך פערשטעהט זיך, נאכגעגאנגען דער אינטעלעקטועלער און דער, אזוי-גערופענער, האלבער אינטעליגענט:

אויך ביי איהם האט זיך דער ספע-קולאטיווער גייסט צושפילט און צוזונ-גען מיט אלע זיינע פערפיהרערישע מעגליכקייטען און מיטלען.

עס זענען אין דער צייט פון אידעענ-לאזיגקייט, פון גייסטלאזיגקייט ארויס-געבראכט געווארען אויף דער אויבער-פלאך פון גוזעלשאפטליכען לעבען פער-שידענע אור'אלטע אמת'ן, וואס זענען פראבלעמאטיזירט געווארען, פערקאמפלי-צירט געווארען, און עס זענען, ווי די שוועמלעך נאך א רעגען אויסגעוואקסען קאדרען אויסטייטשער'ס (ריכטיגער — פערפונקלער'ס) פלפול'יסטען, כמו-טעארעטיקער, פאפולאריזאטאר'ס און סתם שענדערס און ווארט-זונות'ניקעס פון אידעען...

עס האט מיט זיי געשוויבעלט און בעגריבעלט אויף אלע ווענען און אום-ווענען פון אונזער עפענטליכקייט און בעזעלשאפטליכקייט, און פון דעם לייכט-גלייבענדען המון איז דער אינטעלעקטו-עלער ספעקולאנט בעלוינט געווארען מאראליש און מאטעריעליש, ביודעים ובלא יודעים. אפיציעל און הינטען-ארום, פרעמדהענדיג און אייגענהענדיג...

*

פון דער לייכטער האנד פון פיל-סודסקי'ן האט ארויסגעפלאצט דער לא-חנב ווענען ריינינען די שמוציגע הענד.

האט איטליכער פערנינפטיגער פאלי-קער און פאליטיקאן לכתחילה א שמיי-כעל געטאן פון דער דאזיגער נאאיווי-

טעט, וואס פ'איז אזוי נישט-צייטמעסיג, אזוי פרימיטיוו, פראסט, אזוי זעלבסט-פערשטענדליך, אז אפילו משה רבינו האט ווענען דעם מיט יאהר-טויזענדער צוריק געגעבען א קאפוליער אנצוהערע-ניש אין דעם „לא תגנוב"... (גילט נאך עד-היום אין דער אלוועלטליכער עטיק און יוריספרודענץ.)

דער שטארקער זשעסט און זעלנערי-שער דריי-גארענדיגער אין ט. מ. ארויין האט ביי אונז געהאט א שטיקעל פעולה און אויסערליך בעקומט זיך איצט דער איינדרוק, אז די שמוציגע הענד ווערען געכאפט ביי דער האנד...

עס ווערען אדורכגעפיהרט פערשידע-נע רעארגאניזאציעס אין דער אדמיני-סטראציע; עס האט זיך א רודער גע-טון מיט סענסאציאנעלע רעוועלאציעס, וואס ברענגען צו אנ'אויספארשונג אין דעם ווארשאווער, לעמבערגער, ווילנער א. א. אויספארשונגס אמטען.

הכלל — מען בעזייטיגט און מען וואשט!

מען וואשט שמוציגע הענד, און ברוי-דיגע גרעט, מען איז טובל אויף די שפאלטען פון די צייטונגען פערשידענע פערזאנען און אינסטיטוציעס, און עס איז דעריבער א זעלבסט פערשטענדליכע זאך, אז דער ריח, וואס הויבט זיך אויף ביי אזא וועשעריי איז נישט פון די ניחוח'דיגע, נישט פון די גאר אנגע-נעהמע.

עס איז זעהר נישט אנגענעהם.

עס איבעלט גאר נישקשה'דיג און — אגב, ווער ווייסט, צי וועט די דא-זיגע ריינינגונג נישט אפקאסטען די גאר גרויסע אפותיקא'ס — אזעלכע גרויסע סומען, וואס וועלען איבערשטייגען די מאלווערזאציעס, גנבות און גזילות! ווער ווייסט, צי וועט דורך דעם דער מלוכה-בייודזשעט נישט צו שטארק בעלעסטיגט ווערען...

ווער קאן דאס אויך אויף זיכער זא-גען, אז דער דאזיגער ריינינגונגס-און דעזינפעקציע-דראנג וועט נישט געבוי-רען א נייעם טיפ באד-שפעקולאנט?!

דאס איז אבער אנ'ענין פאר זיך, אז פאר דעם, וואס פרעדיגט צו פיל מא-ראלישקייט און עהרליכקייט דארף מען זיין זעהר פארזיכטיג, ער זאל צומאהל נישט בינו לביני ארויסציהען דעם זיי-גער פון וועסטעל-טאש...

טשיקאווע פאר אונז איז אין דעם פאל — די נייע בעשטעטיגונג פון דעם גלייכווערטעל, אז אזוי ווי ס'קריסטעלט זיך אזוי יודעלט זיך.

מיר שטעהן, הייסט עס, נישט אפ, חלילה!

מיר שפרייזען איין שריט מיט'ן לעצ-טען געשריי פון דער טעכניק...

אזוי-ארום כאפט מען זיך ביי אונז פלוצים, אז אין א רייה אינסטיטוציעס, וואס האבען זיך פערנומען מיט באדען-קניות און אזוי זענען נעלם געווארען גרויסע געלד-סומען.

אזוי-ארום זענען אין א ווארשאווער יתומים-הויז, וואס האט געפלויפט געלד פון אמעריקא, פער'יתום'ט געווארען אמעריקאנער נדבות.

אזוי-ארום דערוויסען מיר זיך פון אנ'אדורכווערטלען זיך אין צייטונגען, אז אין דער קולטור-ליגע זענען אויך דא קלעפיגע הענד —

דאס אלץ איז א צייכען פון דער צייט דאס איז די לעצטע אקטואליע, וואס וועט אונז געוויס ברענגען נייע און נייע סיורפריזען — א זעהר נישט-בעי-טעמ'טע, א בייזע אקטואליע.

ס'איז אזא ריינינונג, וואס וועט אונז אפשר ברענגען צו דערלייטערונג פון גרונד-אידעען.

אפשר וועט נאכ'ן חשבון הגוף קו-מען צום חשבון הנפש.

לעולם זענען דאך אידעאלען די אונ-שולדיגסטע, צניעותדיגע בעשעפענישען פון גרוים גענאד — מען דארף נאר צו זיי צוגעהן מיט ריינע הענד!

פאר דער
פאמיליע און געסט
איז די שענסטע אויפנאהמע
אין די ימים-טובים
די פיינסטע, בעסטע און אראמאטישע
טהיי
„E.w.i.g"
דאס בעצירט דעם טיש, מאכט אננענעהם די אויפנאהמע
!!!
פאדערט נור עוויג-טהיי

Dr. L. LEWITAN
נעהמט אן אין דערהיים פון 5 ביז 7 אוונט צו קליניק-פרייזען. פון 31
גדאנסקא 31.

דער בעוואוסטער העררען-שניידער
M. ROGOŻIŃSKI
וועלכער האט געוואוינט אויף נאווא-צעגעלניאנא 14, איז צוריקגעקומען און וואוינט איצט אויף 42 פעטריקאווער 42
בעשטעלונגען ווערען אנגענומען און אויסגעפערטיגט לויט די נייעסטע מאדעלען צו צוגענגליכע פרייזען.
ספעציאליסט: פעלץ-ארבייט. קומט איבערצייגט אייך! 1124

פלארידא / דער חרוב-געווארענער גן-עדן פון אמעריקא

(קארעספאנדענט פון ניו-יארק)

פלארידא איז געטראפען געווארען פון א שווערער קאטאסטראפע. שבת ד. 18 אינדערפריה האט אויסגעבראכען א שרעקליכער הוראגאן. דער שטורעם האט געדויערט 9 שעה. די מענשען וואס זענען גאנץ געבליבען פון דער נאטור-קאטאסטראפע האבען אנגעהויבען ארויסצוגעהן פון די הלב-חרובע היי-זער, נאר אין א קורצע צייט ארום האט זיך דער שטורם ווידערהאלט און דאן זענען אומגעקומען די, וואס זענען פער-בליבען נאכ'ן ערשטען שטורם. די רע-זולטאטען פון דער קאטאסטראפע זענען שוין איצט מעהר-ווייניגער קלאר: ס'זע-נען אומגעקומען העכער 1500 מאן און ביז 3,000 פערוואונדעטע, 38,000 מענ-שען זענען געבליבען אהן א דאך איי-בערן קאפ. די פערלוסטען ווערען אפ-געשאצט אויף איבער 200 מיליאן דאלאר.

פלארידא האט לעצטענס איבערגע-לעבט א צייט פון א ריין אמעריקאנישען אויפבליה. ערשט נישט לאנג א וויסטע, בעדעקט מיט טראפישע געוויקסען האט זי זיך מיט יעדען יאהר אלץ מעהר פער-וואנדעלט אין א פלאץ פון גרויסארטיגע קורערטער אויפ'ן ברעג פון ים, מיט אלע מאדערנע איינריכטונגען.

די אמעריקאנער איז עס געלונגען צו בעקעמפען דעם הויפט-שונא, די געלע פיבער-קראנקהייט און זייט דאן איז דאס לאנד, וואס קען נישט אינגאנצען קיין ווינטער, געווארען א צוציהונגס-פונקט פאר גאנץ אמעריקא. עס איז געווארען אנ'ארט ריוויערא. דער הויפט סעזאן אין פלארידא פאלט אויס אין די קעלטסטע ווינטער חדשים — דעצעמבער יאנואר. אין פלארידא קען מען זיך דאן באדען. אין דעצעמבער און יאנואר ווערט פלארידא איבערפולט מיט די רייכסטע אמעריקאנער. דאס רייזען קיין פלארידא איז געווארען א מאדע פאר דער „בעסערער" געזעלשאפט און ווע-מען ס'האבען נאר ערלויבט די מיטלען האט זיך געבויט דארט א ווילע. פיל פון די מיליאנערען האבען אריבערגע-טראגען זיך אהין אינגאנצען וואוינען. דרך אגב האט עס פאסירט ווארשיינליך נישט צוליב'ן גינסטיגען קלימאט, נאר אויך דערפאר, וואס אין פלארידא גילט נישט דער געזעץ ווענען ירושה-שטייער און ס'איז נישטא קיין איינקונפט-שטייער.

אין פלארידא איז נישטא קיין בערג איהרע ברעגעס זענען פלאך און נידע-ריג. די שטעט, וואס זענען אין די לעצטע יאהרען אויסגעוואקסען אויפ'ן אטלאנטישען ברעג פון דער אטלאנטי-דע, זענען אבגעטיילט פונ'ם ים מיט לאגונעס. כדי צו פערלייכטערן די קאמוניקאציע מיט'ן ברעג, זענען איבער-ראל אויסגעבויט געווארען דאמבעס און שאסייען. אין דער סעזאן-צייט זענען זיי געדיכט בעדעקט מיט אויטא'ס.

די הויפט-שטעט פון פלארידא זענען מיאמי און פאלוביטש. די טראגען נישט קיין כאראקטער פון סעזאן-קור-ערטער. ס'זענען אויסגעבוים געווארען הימעל-קראצערס צו צעליכע צעהנדליג שטאק. און אינטערעסאנט איז, אז פעת דער איצטיגער קאטאסטראפע האט זיך ארויסגעוויזען, אז הגם די הימעל-קרא-צערס האבען אויך געליטען, זענען זיי אבער געווען שטארקער און ווידער-שטאנדספעהיגער, ווי די געוועהנליכע הייזלעך. איין אזא הימעלקראצער איז צוזאמענגעבויגען געווארען און האט א צ זעהר אנ'אריגינעלען אויסזעהן, א צווייטער האט אזוי שטארק געליטען, אז מ'וועט איהם דארפען איבערבויען. פון די געוועהנליכע הייזער זענען מייסטענס געבליבען נאר חורבות.

ס'איז נאך שווער צו זאגען, ווי אזוי די דאזיגע קאטאסטראפע וועט זיך אפ-רופען אויף דער ווייטערדיגער ענט-וויקלונג פון פלארידא. ווארשיינליך וועט זיך דער אמעריקאנער אונטער-נעהמונגס-גייסט נישט אפשטעלען. די חרוב-געווארענע געביידעס וועלען צו-ריק אויפגעשטעלט ווערען און דאס לאנד וועט בעקומען נאך א שענערען און מעהר מאלערישען אויסזעהן ווי פריהער.

אין פלארידא האבען די אמעריקא-נער נישט געזשאלעוועט קיין מיטלען אויף פיין און שעהן צו מאכען זייערע הייזער. אמת די דאזיגע שעהנקייט איז צוזאמענגעפאסט געווארען צו די אמעריקאנער געשמאקען: דארט זעהט מען שלעכטער אויסגעבויט פון ציגעל, וואס זענען ספעציעל געבראכט געווארען פון שפא-ניען; אנדערע מיליאנערישע „הויפען" קאפירען די רהיינישע שלעסער...

צווישען די שטעטלעך, וואס האבען געליטען פונ'ם שטורם איז דא א שטע-טיל מיט'ן נאמען סאנקט-פעטערבורג.

מיט דער ספעציפישער אמעריקאנער ענערגיע זענען אנגענומען געווארען מיטלען צו העלפען די געליטענע. און די ספעציעלע מיטלען זענען טאקי גע-ווען נויטיג און דרינגענד. דער שטורם האט צושטערט די וואסערלייטונג; די קערפערס, וואס זענען נישט אויסגע-רוימט געווארען, האבען אנגעהויבען זיך צו לעגען. און נישט קוקענדיג אויף אלע פערהיטונגס-מיטלען, איז נישט געלונגען צו פערהיטען פון טיפוס-עפידעמיע, וואס האט זיך שנעל אנגעהויבען פערשפריי-טען. ס'איז אבער קיין ספק נישט, אז ס'וועט דויערן א וואך, צוויי און די פילבארע אונארדנונגען וועלען בעזיי-טיגט ווערען און פלארידע וועט איבער-געהן צו א ווייטערדיגען „נארמאלען" לעבען. דערוויילע קאסט די רעטונגס-און אויפבויאונגס-ארבייט.

ב. ר.

צעהנדליגער טויזענדער יודי-שע געליטענע, בעת די שטורם-קאטאסטראפע אין פלארידא.

ניו-יארק (יט"א) פון מורא'דיגען שטורם, וועלכער האט אנגעמאכט א קא-לאסאלען חורבן אין די ים-געגענדען פון פלארידא, האט אויך שטארק געלי-טען די יודישע בעפעלקערונג פון דעם דאזיגען שטח. גענוי וויפיל יודען עס זענען אומגעקומען ביי דעם אומגליק איז נאך דערוויילע נישט בעוואוסט. עס איז אבער שוין פעסטגעשטעלט געווא-רען, אז די יודישע בעפעלקערונג פון דער שטאדט מיאמי, וועלכע האט אמ-מעהרסטען געליטען, אין א צאהל פון 30.000 נפשות האט פערלוירען איהר גאנץ האב און גוטס. עס הערשט דארט א גרויסע נויט. דער ארדען „בני-ברית" האט אנגעהויבען א הילפס-קאמפאניע לטובת די געליטענע אין פלארידא. דער „דזשאינט"-קאמיטעט האט געשטעלט אין רשות פון אמעריקאנער „רויטען קרייץ" זיין גאנצען אפאראט אויף צו פיהרען די רעטונגס-אקציע. יודישע ארגאניזאציעס און פערזענליכקייטען אין אלע טיילען פון די פעראייניגטע שטא-טען האבען זיך אבגערופען זעהר ווארם אויפ'ן אויפרוף פון פרעזידענט קולידזש און העלפען די קרבנות פון דער שרעקליכער שטורם-קאטאסטראפע.

Paryski Zakład Fotograficzny
wł. H. SROKA, Brzezińska 69.
מאכט בעקאנט, דאס אויסער די אטעליער-ארבייט, ווי רעטושירטע פאטא-גראפיעס און פארטרעטען, ווערט אויך אנגענומען פערשידענע פאטאגראפישע ארבייטען פאר אינדוסטריע-צוועקען, ז. ב. פאבריקען, אינערע אויפנאהמען, מאשינען-פלענער. א ספעציעלע אפטיילונג פאר קלישען פון 3-פארבען-דרוק (נאטור-טרייע פארבען), פארבען-קלישען פאר קינא-רעקלאמעס לויט די מעטאדע „Autochrome" Lumiere גרופען-אויפנאהמען פון שול-קינדער צו זעהר ביליגע פרייזען. ספעציעלע הנחות פאר ארטיסטישע קרייזען. די ארבייט ווערט אויסגע-פיהרט שנעל, פינקטליך און רייצעל. צופאהר מיט'ן טראמוויי נומער 1.
מיט אכטונג ה. סראקא.

בודאפעשטער בריף.

אויף דער „נומערוס קלויזוס" אין אונגארן האט געהאט א גוטע פעולה. — די קאריערע און ירידה פון רייכסטען מענש אין אונגארן, דעם יוד עמיל באכער

(ספעציעל פאר'ן „נייעם פאלקסבלאט")

פון א. וויענער

עס ווייזט אויס, אז אין אונגארען וועט באלד אביסעל ליכטיגער ווערען אין דער יודענפראגע. דערויף זענען פערהאן פערשידענע סימפטאמען און אנזאגענישען. די נאהנסטע צייט וועט בעווייזען, צי איז אין די סמנים פער-האן עפיס א ממשות. אדער עס איז א נייער מאדיארישער שווינדעל, וואס בע-צוועקט בלויז אפצונארען די וועלט, כדי אפשוואכען די שטארקע אנטי-אונ-גארישע שטימונג אין די דעמאקראטישע מערב-לענדער בכלל און אין אמעריקא בפרט.

דער טעלעגראף האט שוין אומעטום געמאלדען, אז גראף קלעבעלסבערג האט ענדליך אנגעהויבען אויסארבייטען א נייעם געזעץ-פראיעקט בנוגע דעם נומערוס קלויזוס.

ביי דער בעזונדערער פסיכאלאגיע פון היינטיגען אונגארישען קאבינעט איז נאך א גרויסער ספק, צי וועט דאס דאזיגע בארבארישע געזעץ ווירקליך אינגאנצען אפגעשאפט ווערען. פערהאן פערשידענע קאמבינאציעס דאס געזעץ אזוי צו רעפארמירען, אז עס זאל האבען פאר די יודען בלויז א קולטורעלע, אבער נישט קיין ווירטשאפטליכע און סאציאלע בעדייטונג. אויב די נייע קאמ-בינאציע בעצוועקט פאקטיש אריינצו-לאזען יודען אין די אונגארישע הויכ-שולען, אבער ארויסלאזען זיי דאן מיט ווערטלאזע גע'פסל'טע דיפלאמען, כדי זיי זאלען זיך נישט קענען דערמיט בע-נוצען אין ווירטשאפטליכען לעבען — דאן וועט דאס נאך ערגער זיין ווי דער נומערוס קלויזוס. מחמת א אינטעליגענ-טער יונגערמאן פון 18 יאהר קען לייכ-טער זיך אנפאסען נייע לעבענספארמען, ווי א 25 אדער 30 יעהריגער דאקטאר, וואס טאר זיין דאקטאראט נישט בענו-צען. אזא דור פון פראלעטאריזירטע אקאדעמיקער איז אן אומגליק נישט נאר פאר די יודען, נאר אויך פאר אונגא-רען גופא.

דערווייל איז נישטא קיין אבסאלוט שלעכטס אין דער וועלט, אפילו דער נומערוס קלויזוס האט אין א געוויסען זין געהאט א שטיקעל פעולה צום גוטען. פון די פיל אונגארישע יודישע סטודענ-טען, וואס לערנען אין די אויסלענדישע אוניווערזיטעטען, האט דאך א געוויסע צאהל זיך אנגענומען מיט נאציאנאל-יודישען גייסט און קומענדיג צוריק קיין אונגארן, טראגען זיי אריין א פונק יודישען מאדערניזם אין דער אסימי-לירטער אונגאריש-יודישער געזעלשאפט. זיי שעמען זיך נישט צו רעדען אפען פון נאציאנאלען יודענטום, פון ציוניזם, פון ארץ-ישראל.

* * *

אזוי הויבט זיך אן אויך אין אונגא-רען א שטיקעל בעוועגונג פאר נאציא-נאל-יודישער ארבייט.

דאס יודישע ווערטעל „אז מ'גיט נישט יעקב'ן גיט מען עשו'ן" איז אצינד נאך מעהר ווי מקוים געווארען אויף א בע-ריהמטען יודישען גביר פון בודאפעשט, וועלכער האט אין א קורצער צייט פער-לוירען זיין גאנץ פערמעגען פון שאר-קע 15 מיליאן דאלאר און איז נאך גע-ווארען א ארעסטאנט אינ'ם 70-טען לעבענס-יאהר.

ס'איז דער אונגארישער מיהלען-קע-ניג עמיל באכער, אליין נאך א אלטער משכיל און א זוהן פון העבראישען שריפטשטעלער באכער, וועלכער האט איבערזעצט דייטשע קלאסיקער אויף העבראיש. נאך 50 יעהריגער שווערער ארבייט איז ער געווארען דער רייכס-טער מאן פון אונגארען. ער איז געוועזען פרעזידענט פון גרעסטען מיהלען-קאנ-צערן אין דער וועלט און געארבייט מיט זיין אייגען געלד אהן פרעמדע קרעדיטען. ער האט בעהערשט דעם ווייצען-מארק אין איראפא און האט זיך אפט פערמאסטען צו דיקטירען די פרייזען ביז אויף דער תבואה-בערזע פון טשיקאגא. עמיל באכער איז געוועזען א שם דבר. דער ענגלישער פינאנץ-מארק, די סיטי אוו לאנדאן האט איהם אקעגען געטראגען אפענע קרעדיטען אויף שווערע מיליאנען פונט און ער פלעגט לאכען און נישט נעהמען. גע-וועזען א הארטער יוד מיט א פעסט פער-מאכטער האנד. געארבייט אליין שווער און פלייסיג ביז 20 שעה אין מעת-לעת און נישט געהאט קיין צייט אפילו נאכ-צודענקען וועגען צדקה און מעשים טובים.

פלוצים האט זיך איהם פערגלוסט אויפצונעהמען א קאמף געגען דער טשיקאגער תבואה-בערזע. ס'איז איהם אויסגעקומען, אז דורך די פרייזען פון די אמעריקאנער תבואה-ספעקולאנטען וועט דאס ברויט אין גאנץ איראפא זיין צו טייער און זייגע אייגענע 27 ריזען-מיהלען וועלען ביי אזעלכע הויכע פרייזען נישט קענען ארבייטען מיט ריוח. ער האט דערום דורך עטליכע וואכען קאנטערמינירט דעם תבואה וועלט-מארק אין טשיקאגא. אבער אמע-ריקא איז היינט צו רייך, אז עס זאל זיך לאזען בייקומען פון א איראפעאי-שער קאנטערמינע. דאס האט דער זיב-ציגיעהריגער רופינירטער ערשטער מיה-לענקעניג פון אונגארען נישט פערשטא-נען און ער האט ביי דער קאנטערמינע פערלוירען דאס גאנצע מזומנ'ע געלד.

איז ער דאך אבער א יוד אנ'עקשן, איז איהם נישט גענוג געווען דער ער-שטער קלאפ. ער האט זיך פערלעגט אויף טשיקאגא און געשפילט נצחונות ביז ארא. אויפגענומען אנ'ענגלישען קרעדיט פון איין מיט א האלבען מיל-יאן פונט און ווייטער געפיהרט די קאנ-טערמינע געגען טשיקאגא. דאס האט אזוי לאנג געדויערט, ביז ס'איז פער-קלאפט געווארען דער לעצטער פונט און אין גאנץ אונגארן האט מען זיך אנגע-הויבען שושקען, אז עמיל באכער האט פערלוירען דאס פערמעגען און האלט ביי באנקראט. די דאזיגע קלאנגען זע-נען דערגאנגען ביז לאנדאן צו די געלד-געבערס און זיי האבען אנגעהויבען שטורעמען, באכער זאל אפצאהלען דעם קרעדיט. כדי נישט צו רואינירען אונ-גארן'ס קרעדיט אין אויסלאנד האט די אונגארישע רעגירונג געזעצט א שטאט-ליכען אפוטרופות נעבען פרעזידענט באכער און דערווייל געצאהלט פון דער מלוכה-קאסע אלע חובות פאר באכער'ס מיהלען-קאנצערן.

די גאנצע געשיכטע פון באכער'ס ירידה האט נישט געדויערט קיין יאהר-צייט. אזוי גיך האט ער איבערגעפיהרט אנ'אייגען פערמעגען פון 50 ארבייטס-יאהרען און דריי מאל אזוי פיל פרעמד געלד, וואס ער האט שוין געבארגט אויף הויכע פראצענט. „כל זמן באכער לעבט און ארבייט ווייטער, וועט ער קיין געלד נישט צונעהמען ביי קיינעם" אזוי האט מען געערדט אין בודא-פעשט נאך אין די גאר לעצטע וואכען. ער איז געוועזען דער איינציגער יוד, וואס אפילו בשעת'ן אנטיסעמיטישען פאגראם-קורס האט די רעגירונג נישט געוואגט צו טשעפען. און אויך אצינד האט ער דער רעגירונג געגעבען גענוג דעקונג פאר איהר קרעדיט. אויך אין דער לעצטער נויט איז ער געבליבען אנ'עהרליכער מאן. ער האט זיין גאנץ פריוואט-פערמעגען אויך פון אויסלאנד איבערגעגעבען דער רעגירונג אלס משכון.

איז ער אבער א יוד א יורד, פאר וועלכען ס'איז באלד פערשוואונדען דער אלטער דרך ארץ פון גאנץ אונגארן. אז א יוד בויגט אן דעם קאפ, דארפען די אנדערע איהם באלד דערקוועטשען. מיט איין האנד האט די רעגירונג געגעבען געלד און מיט דער אנדערער בעפוי-לען דעם פראקוראטאר, ער זאל אריינ-קוקען אביסעל אין עמיל באכער'ס גע-שעפטען. דער פראקוראטאר האט דעם וואונק פערשטאנען און איינגעזעצט דעם אלטען גביר אין אינקוויזישען - ארעסט, וואו ער האט אין זיין צעלע געפייערט א פינסטערען 70-יעהריגען געבורטסטאג. דער פראקוראטאר ווארפט איהם פאר, אז ער האט געצאהלט צו הויכע פראצענ-טען און זיך צו ווייניג בעראטען מיט זייגע חברים אין פערוואלטונגס-ראט. דער אמת איז, אז מ'האט געפונען א שעת הכושר פטור צו ווערען פון א יוד א בעל כח און מ'גראבט איהם גיך א קבר פאר פחד, טאמער געלינגט איהם זיך אויפצופונטערן און צוריקצוקומען אויף דער אלטער מדרגה. (יט"א)

די רענאמירטע שולע פאר קינדער פון יוד. אינטעליגענץ

7-קלאסיגע
שולע
פון
פ. קאצענעלזאן
נאחומאב
נייגאס 6
צווישען נאוואמיעסקא און ווסכאדניא.

עס ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען
אין עלטער פון 7 ביז 14 יאהר
שילער און שילערינס.
א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פאר ענטוויקעלטע 6-יעהריגע קינדער. א גרויסער פראגראם פון העבראיש און רעליגיעזע יודישע לימודים. די למודי-קודש ווערען געלערנט
אונטער דער הנהלה און השגחה
פון בעריהמטען אלטען לערער
ר' בנימין יעקב קאצענעלזאן.

ביי דער שולע עקזיסטירט פאר קינדערלעך פון 3 ביז 6 יאהר
א פרעבעל-שולע / Freblówka
פוילישע און העבראישע לידער און לייכטע געשפרעכען.
גימנאסטיק מיט מוזיק. ■■■ ריטמישע טענץ. ■■■ האנד-ארבייט.
אנפאנגס-לעהרע פון לעזען, שרייבען פויליש און עברי (דאוונען).

נאכמיטאג-שולע 50% ביליגער.
נאכמיטאג - פרעבעלשולע.
979

איינשרייבונגען פון ר"ח אלול טעגליך פון 11 ביז 1 און פון 5 ביז 7 אוונט.

זשעראמסקי'ס „רוזשא" אין לאדזער שטאד-טישען טעאטער

דער לייטמאטיוו פון זשעראמסקי'ס שאפען זענען די פראמעטען ליידען ביים צוזעהן די פערקנעכטונג פון פוי-לען און די ליידנשאפטליכע, אפטמאל טראגיש - איבערעכענדיגע בענקשאפט נאכ'ן בעפרייטען לאנד. אויב אין אנ-דערע ווערק געהט דער מאטיוו דורך אלס בעגלייטונג, אלס אקאמפאנימענט צו די איבעריגע שטימונגס - מעלאדיעס, און דרינגט ארוים נאר אונדירעקט פון דער אייגענטליכער טעמע, איז עס אנ-דערש אין „רוזשא". דא האט זשעראמ-סקי אנגערופען דעם מאטיוו מיט זיין ריכטיגען נאמען, דאס איז די דירעקטע טראגעדיע פונ'ם לאנד און פאלק, וואס איז צוריסען און צושניטען אויף בעזונ-דערע אין לעבעדיגע קברים בעגראבע-נע אברים.

אין „רוזשא" האט זשעראמסקי ארויס-געבראכט איינעם פון די טראגישטע קאפיטלען פון דער נאר-וואס פערגאנ-גענער פוילישער געשיכטע. ער האט גענומען נישט א שטיק צייט, אין וועל-כער עס קלינגען די האפענדיגע בע-פרייאונגס-טענער. נאר א צייט פון יאוש און אונטערגאנג, ווען אויף פרישע קברים פון אונצעהליגע קרבנות איז אויסגע-וואקסען און זיך צובליהט אונטערטע-ניגקייט, אפאטיע צום שרעקליכען גורל, איינגעשלומערטקייט אין טיפער בלאטע פון הכנעה פאר אונגלויבען אין די איי-גענע כוחות און אין דער מעגליכקייט פון אויפריכטונג, דאס איז די צייט פון נאך דער רוסישער רעוואלוציע פון יאהר 1905—06, די צייט, וועלכע ווערט אין דער געשיכטע פון דער רעוואלוציאנע-רער בעוועגונג בעצייכענט מיט די ווער-טער: „געוועזען צייטען ערגערע, אבער קיין געמיינערע זענען נישט געווען".

זשעראמסקי האט געזעהן דאס שרעק-ליכסטע, וואס קען טרעפען א פאלק, ווען פון זיין אייגענער סביבה געהן ארויס בוגדים, וואס לעכצען אויס און בעשפייען אלץ, וואס קאן פאר'ן פאלק זיין הייליג, וואס דער געדאנק אליין, אז עס דארף זיין אנדערש איז פאר זיי לעכערליך און שפאטיש; ווען פון שויס פון פאלק געהן ארויס די ע"ג-פטע פערברעכער, וואס שטעלען זיך אויף דער זייט פון ברוטאלען זיגער, ווערען זייגע מיטהעלפער אין צוטרע-טען דעם, ביי וועלכען ס'איז געבליבען א פונק גלויבען אין בעסערע און ליכ-טיגערע צייטען.

זשעראמסקי פערמאכט נישט די אוי-גען פאר דער גרויזאמער ווירקליכקייט אין מיט'ן גלוס פון זיין הארץ צייכענט ער בילדער פונ'ם פאלק, וואס איז גע-טראפען געווארען דורך דעם גרעסטען אומגליק: דורך אינערליכער פערקנעכ-טונג, וועלכע איז טויזענדער מאל גע-פעהרליכער פאר דעם שווערסטען און ברוטאלסטען אויסערליכען יאך.

דעם דיכטער פערלאזט אבער נישט די געזונדע בענקשאפט נאך בעפריי-אונג און אין דער טיפסטער פינסטער-ניש וועבט ער דעם חלום פון קומענדי-גע קאמפען, פון בלוטיגע שלאכטען, וועלכע וועלען אפרייניגען דעם ארויס-געוואקסענעם פערהארטעוועטען קנעכ-טען-שימעל און וועלען ברענגען דעם זון-אויפגאנג פון בעפרייאונג.

די דראמע פון זשעראמסקי'ן איז א צונויפמיש פון רעאלע אבסערוואציעס און מעכטיגע וויזיעס, בילדער פון פער-קנעכטעטען לאנד, איבער וועלכען עס שוועבט אנ'ערמוטיגענדער, רופענדער און וועקענדער גייסט.

די דאזיגע טראגעדיע האט דאס שטאדטישע פוילישע טעאטער אויסגע-קליבען צו דער איינלייטונג פונ'ם טע-אטער-סעזאן. צי האבען די רעזשי און ארטיסטען בעוויזען זיך אויפצוהויבען צו דער הויך פון זשעראמסקי'ס פאטאס? בעהויפטען, אז יא-וואלט הייסען מעהר, ווי איבערטרייבען.

דאס ווערק אליין שטעלט מיט זיך פאר זעהר גרויסע שוועריגקייטען. דאס איז נישט קיין דראמע, וואס איז בע-שטימט פאר דער סצענע. די אויפפיה-רער האבען די זאך ערשט געמוזט ארומשניידען, ארומשלייפען, כדי זי אריינצופאסען אין די ראהמען פון א סצעניש-אויפפיהרבאר שטיק. און נאך אלע צופאסונגען און איבעראַרבייטונגען בלייבען פון דער דראמע איינצעלנע, אפגעזונדערטע סצענעס, נאטירליך פער-בונדענע מיט איין אידעע, אבער דאך מיט א לויזער פערבינדונג. דער עיקר אבער, וואס אין די דאזיגע סצענעס האבען די אויפפיהרער נישט בעוויזען אריינצודרינגען אין דער טראגישער פאטעטיק פון זשעראמסקי'ן. אנשטאט פערכאפענדער טראגיק האט זיך דערי-בער אויף דער סצענע פונאנדערגעוווי-קעלט א קייט פון לאנגע, לאנגווייליגע מאנאלאגען, וועלכע זענען דורך א טייל אויספיהרער אפגעהאקט געווארען אין דעם בעקאנטען באנאלען, טעאטראליש-פאלשען דעקלאמאטארישען טאן. אהן דעם מינדעסטען פונק פון לעבען האט דעקלאמירט זייגע רעפליקעס דער „אפ-גאט", אט דער גייסט, וועלכער דארף עס זיין דער עמוד האש אין דער פינ-סטערער נאכט, וואס רינגעלט ארום דעם הויפט-העלד טשאראוויץ'ן. אין לע-בענס- און גייסטלאזיגקייט האט מיט דעם „אפגאט" געקאנט קאנקורירען די איינציגע פרויען-פערזאן אין דער דרא-מע (נישט גערעכענט דאס נאאיווע דארפסמיידעל, וועלכע האט איינע פון די געהעלטע דאך ארויסבעקומען פון זיך לעבעדיגע מענשליכע טענער), וועל-כע האט לאנגווייליג געשפילט די ראלע פון אנ'אונפערשטענדליך לייכטזיניגער מעלאדראמאטישער העלדין, און נישט בעוויזען אין דער מינדעסטער מאס די טראגעדיע פון דער פרוי, וועלכע פאלט איינאיינעם מיט דעם גאנצען ארומיגען זומפ. אין דער סצענע פון באל, וועלכע האט געקאנט זיין ערשיטערנד, ווייל דא איז דער קולמינאציאנס-פונקט פון דער דראמע, האט דער רעזשיסער ארויסגע-וויזען א פולשטענדיגע אונבעהאלפענ-קייט, און אויב די צושויער זענען ביי דער סצענע ערשיטערט געווארען, איז דאס דערגרייכט געווארען דורך ריין מעכאנישע מיטלען, ווייל יעדער מוז אויפציטערן, ווען אויף דער סצענע בעוויזט זיך א בילד פון א בר-מנן אויף א תליה.

מ'וואלט נאטירליך געקאנט אנווייזען אויך אויף פאזיטיווע און שטארקע מא-מענטען פון דער אויספיהרונג (די סצע-נע אין דער געהיים-פאליציי) אבער זיי זענען ממש דערטרונקען געווארען אינם מבול פון טרוקענער, גייסטלאזיגער דע-קלאמאציע און נאאיווע טעאטראלישע עפעקטען.

די ערשטע פארשטעלונג פון שטאדטי-שען טעאטער איז אויסגעפאלען נישט געלונגען און אויב מ'זאל אורטיילען לויט די אקטיארישע מעגליכקייטען, וואס מ'האט געזעהן אויף דער פרעמיערע פון „רוזשא", איז א צווייפעל, צי אונ-זער שטאדטיש טעאטער וועט זיך קענען אויפהויבען העכער פאר לייכטע און ביליגע פראנצעזישע קאמעדיעס. און דאס וואלט געווען א גרויסער שאד, ווייל דאס פוילישע טעאטער איז לעת עתה דאך די איינציגע ארטיסטישע פא-זיציע ביי אונז אין שטאדט.

ע. גארדמאן.

לאדז, 29 סעפט. 1926

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 29 סעפט. 1926

קהלת

נעראנקהען און שטימונגען פון

ש. י. סטופניצקי

הבל הבלים אמר קהלת, נאריש און נאכאמאל נאריש, זאגט קהלת, אלץ איז נאריש. וואס האט דער מענש פון זיין מיה, וואס ער פלאגט זיך אפ אויף דער וועלט? א דור קומט, א דור פארגעהט און די ערד שטעהט אייביג. די טייכען פליסען און גיסען אין ים, אבער דער ים ווערט נישט פול; די זון געהט אויף, די זון פארגעהט, עס איז אן אייביגער קרייז, אן אנהויב און א סוף. אלץ האב איך געפרובט מיט חכמה, האב געבויט פאלאצען, גע־פלאנצט גערטנער, געגראבען סאזשאלקעס, בעשאנקט געזאנג און סאנק שדים און רוחות זענען געשטאנען צו מיין געבאט, איך האב געמיינט איך בין שוין קלוג, און די חכמה איז דאך רווח פון כעס.

די גרויסע פילאזאפישע סיסטעמען, וואס ווילען מיט שכל דערקלערען די וועלט, דאס לעבען ענדיגען כמעט אלע מיט א „הבל הבלים". דאס לעבען לאזט זיך מיט שכל נישט דערקלערען, דער מאטעמאטישער חשבון האלט נישט אויס. און אפילו דאס רוב רעליגיאנען פאלען אויך אריין אין אזא מין פעסי־מיזם.

כמעט אלע גרויסע וועלט־סיסטעמען געהען ארויס פון דער הנחה, אז די גוטע צייט איז שוין געווען, אז מיר געהען בארג אראפ, אז וואס ווייטער מוז עס אלץ ווערען ערגער. די גאלדענע תקופה איז געווען נאר אמאל. שפעטער איז געקומען א זילבערנע, א קופערנע און אייזערנע תקופה. איצט זאגט אלגעמיין ליגט אין דער היינטיקער צייט, אז וואס ווייטער ווערט אלץ ערגער. אז די קולטור האט דעם מענשען קיין גליק נישט געבראכט, אז עס קומט נאר א צערוטציירונגס־פראצעס, אז סוף כל סוף כוז עס אלץ אונטער־געהן און די וועלט וועט זיך אומקערען צום תוהו ובוהו, ווי עס איז גע־ווען אמאל. אייגער א מענש האט זיך בעוויזען און פארדארבען די וועלט.

דער פעסימיזם, די מרה שחורה, דער שווארצער בליק אויפ'ן לעבען און וועלט, איז א כשר קינד פון יעדען פילאזאפישען דענקען, פון יעדער טי־פער איינזיכט אין דער וועלט.

עס איז אבער פאראן צוויי מינים פעסימיזם. עס איז דא א פעסימיזם מרוב רעה. עס זענען פאראן מענשען, אויף וועלכע די האנד פון גורל האט זיך אראפגעלאזען מיט דער גאנצער שווערקייט, מענשען, וואס זענען דורך אייגענע און פרעמדע דערפארונג גע־קומען צו דער איבערצייגונג, אז דאס שלעכטע אין דער וועלט וועגט בעדייטענד איבער דעם גוטען, אדער די שאפענהויער זאגט, אז דאס שלעכטע אין דער וועלט איז פאזיטיוו, און דאס גוטע איז נעגאטיוו. מיר פילען דאס גוטע דורך דעם, וואס דאס שלעכטע לאזט אונז א ווייליע צו רוה. אט די מענשען זעהען דער ווייטער ערפא־רונג, וועלכע האבען געזעהען דאס אומ־גליק אין זיין גאנצער גרויס און ברייט, די, וואס האבען געטרונקען פון בעכער ביז'ן דעק. די גלויבען נישט אין קיין גוטס און האבען טענות צום בורא און צו דער בריאה.

פון דעם מין פעסימיסטען איז איוב.

עס זענען אבער דא פעסימיסטען מרוב טובה, אזעלכע, וואס האבען גע־נאסען פון לעבען אלץ, וואס עס לאזט זיך נאר געניסען, אזעלכע, וואס האבען שוין אלץ געזעהען, אלץ פארזוכט, אלץ געשפירט און האבען געטרונקען פון לעבענס־בעכער אזוי פיל, ווי ביז עס האט זיך נאר געלאזען און געכדעם, ווי ער האט שוין אלץ בעזאסען, קומט ער צום שלוס, אז עס האט זיך דאס גאנצע עסק נישט געלוינט, אז אלץ איז נאריש און נאכאמאל נאריש.

פון דעם מין פעסימיסטען איז אונ־זער קהלת.

און כארקווירדיג איז, דאס דער פעסימיזם, וואס שטאמט מרוב רעה איז היילבאר: עס מאכט זיך א בעסערע צייט, די יסורים הערען אויף, די צרות ווערען פארגעסען און די מרה שחורה פארשווינדעט, סוף כל סוף קומט מען צום שלוס, אז דאס לעבען איז אך שעהן, אז אפילו די יסורים האבען אין זיך א געוויסע לייטערנדע בעדייטונג. אפילו איוב האט זיך גע־טרייסט ווען ער האט דערזעהן, אז אחרית איוב איז בעסער מראשיתו, דער פאר איז פאר'ן פעסימיזם מרוב טובה, די מרה שחורה. וואס שטאמט פון אי־בערזעטיגונג, פון אי־בערפלוס, האט נישט קיין תקנה, דער פעסימיזם מוז פיהרען צו מיסטיק, צו א פערצווייפ־לונג אין לעבען און וועלט, און זיך ווארפען צום „סוף דבר הכל נשמע".

אבער... ביידע פארמען פון פע־סימיזם נעבען זיך, ווי מיר האבען אין בעגעגענישען, די רפוק, וואס מען ווי־לאזאפיש בעגריגדעט און פע שטערן דעם בוועק און זין פון לעבען.

דאס איז אבער א טעות, אויפ'ן פי־לאזאפישען וועג לאזט זיך דאס לעבען נישט דערקלערען און נישט בע־רעכט־נען. דאס לעבען האט נישט קיין זין, און עס דארף גארנישט האבען. דער מענש לעבט אזוי גוט ווי דער בוים טראגט און לאקסט, ווי דאס גראז שפראצט, ווי דאס וואסער פליסט, ווי די זון שיינט.

פרעגט דער בוים, פארוואס ער וואקסט און וואס פאר א צוועק עס האט זיין וואקסען?

אויך דער מענש לעבט, ווייל דאס לעבען איז דער העכסטער ציל, צו וואס דער מענש שטרעבט. קיין אנדער צוועק ווי לעבען קען גאר נישט זיין. אלץ אנדערע איז נאר א מיטעל צו דעם אייביגען צוועק.

דער ווילען צום לעבען איז דער ערשטער און דער וויכטיגסטער פרינ־ציפ. דאס איז דאס זאלץ פון דער בריאה. און ווער עס פרעגט, וואס פאר א זין עס האט דאס לעבען, איז גלייך, ווי ווען דאס זאלץ האט פארלוירען זיין טעם און מען ווייסט נישט מיט וואס זאלצען דאס זאלץ.

און איוב... און אויך קהלת האט דאך „הבל הבלים", אז אלץ איז נאריש, און די מיה האט נישט קיין צוועק, אז „איך האב שוין אלץ געפרובט מיט חכמה, האב געוואלט זיין קלוג און די איז ווייט פון מיר" — פאר אזהם איז נאר דא איין תשובה: דער „סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא".

דער נגון

פון

ח. מ. זילבערשטיין

איהר מוזט זיך דאך מסתמא וואונ־דערען, וואס איך, שמואל דער חסיד, זינג אזא הארציג אומעטיגען נגון דוקא היינט אום שמחת תורה. אבער הערט איהר, ווען איך זינג אט דעם דאזיגען נגונ'דל, הויב איך ערשט אן צו פיהלען די גאנצע עלענדקייט און פאר'חום קייט מייניע צוויישען אייך, יונגע איך דערמאן זיך דעמאלט אן די אמאליגע שיינע ימים־טובים, וועלכע זענען געווען אין אייניגע ליכטיגע טעג פון אונזער פיין יערען גלות־יאהר, ווען די ... זיך ווי אפ'טובל'ט אין ... שטראלענער ליכטיקייט און ארויסקומען א נייע, אנ'אפגעפריש־טע מיט א ריינעם פעסטען גלויבען, פול מיט זיסער האפנונג אויף די שפע־טער'דיגע אנקומענדע טעג פון אומבע־קאנטען יאהר, אבער איצטער וואס איז אן לאנגער פערייאלקייטער גרויער טאג ציהט זיך פון אנהויב ביז'ן סוף יאהר און מ'זעהט גאר קיין ברעג נישט..

איהר מיינט דאך געוויס זיין טשע קאווע צו וויסען, וואס איז אזוינס דער מעהר מיט דעם דאזיגען נגונ'דל מיי־נעם, — טא הערט זיך איין.

ווען איך בין נאך יונג געווען, האט אונז אין שטעטעל געוואוינט אנ'־אלטער רב א גרויסער צדיק, וואס אפילו אין יענע דורות איז שווער גע־ווען צו געפינען צו איהם א גלייכען. קיין ... האט ער נישט געהאט, די מיטעלע האט ער שוין לאנג אויסגע־געבען אין ... פרעמדע ווייטע שטעט און אין שטוב האבען זיך אפגעשטעלט נאר ער, די רביצין און אנ'אלטע דינסט. דארף זיך טרעפען אנ'אומגליק און די רביצין ווערט איינמאל קראנק דעם ערש־טען טאג סוכות, ליגט אט דעם גאנצען יום־טוב און שמחת־תורה אינדערפריה באך די הקפות איז זי נפטר געווארען. די גאנצע שטאט פון גרויס ביז קליין האבען זיך צונויפגעקליבען אפגעבען דעם לעצטען כבוד דער בעל־בטער אלטער רבצין. צוליב קדושת החג זע־נען אלע לויה־הכנות געמאכט געווארען גיך און בקצור, און ווען מ'האט זיך צוריקגעקעהרט פון בית־עולם איז נאך געווען האלבער טאג.

אלעמענס אויגען זענען געווען אנגע־שטעלט אויפ'ן אלטען רב: וואס וועט ער, דער עלענדער, איצטער טון, וואו־הין און צו וועמען וועט ער געהן. און דער אלטער רב איז טאקע א היים נישט געגאנגען, ער איז אוועק גלייך — אין דער גרויסער אלטער שוהל אריין.

ווען ס'זענען אריינגעקומען נאך איהם די ערשטע פאר מנינים ידען אין שוהל, איז זיי דער רב אנטקעגען גע־גאנגען, אויסגעשטרעקט צו זיי שווי־גענדיג — שטום מיט בעטענדיגע אוי־גען זיינע ביידע הענד, האט אנגעכאפט מיט'ן דער האנד איין יוד פון דער זייט און מיט דער אנדער האנד זיך איינגעפלאכטען אין די הענט פון א צווייטען, — און א קאראהאד, א שטי־לער א שטומער, ווי דורך א געהיימער האנד א געפיהרטער, האט זיך אנגעהוי־בען צו בעוועגען אין דער גרויסער שוהל.. א'ך האט זיך געוויגט אויף די כוואליעס פון דעם סוד'דיגען שוהל־אטעם... נאר פלוצים האט א שטילער האר־ציג־אומעטיגער נגון זיך אריינגע־שניטען אין דער דאזיגער שטילקייט... דער אלטער רב האט אין מיט'ן טאנ־צען אנגעהויבען צו זינגען... דאס מויל האט געזונגען און די אויגען האבען געגאסען טרעהרען...דער קאראהאד איז געוואקסען אלץ גרעסער און ברייטער, יעדער נייאנגעקומענער אין שוהל איז גלייך מיטגעריסען געווארען פון רב'ם אומעטיגען נגון אין קאראהאד אריין... א ענגשאפט, א דערשטיקעניש,-מ'האט געגאנגען צונויפגעפרעסט אקסעל צו אקסעל. אלע האבען געשווינגען און זיך צוואקלגען מיט'ן אומעטיגען ניגון, וואס האט געברויזט און געקאכט אין יעדער איינעם און זיך געריסען אויף דער פרייהייט, און אט אט און דער נגון האלט אויף ביים אויסברעכען אין איין גרויסען יאמערליכען געשריי... אנ'אימה אנ אויטערגעוועהנליכע שרעק, האט אלעמען בעהערשט, א שרעק, וואס דער־הויבט דעם מענשענס נשמה צום העכס־טען רעליגיעזען עקסטאז און וויכציי־טיג פערגליווערט זי דאס בלוט אין זיינע אדערען... דורך רב'ס שטימע איז געוואַרען אלץ העכער און שטאר־קער און טרעהרען האבען זיך געגאסען אן אנ'אויפהער.

דער איינזאמער עלענדער גרייז גרוי־ער צדיק אונזערער האט זיין איינציגען טרייסט נאך דער לויה געפונען אין דער גרויסער אלטער שוהל, וואס האט געטראגען אין זיך, ווי א היליגען סוד, די דורות־ירושה פון דער אמת'ער שמחת התורה...

און אלע יאהר שמחת תורה, הערט איהר, שטעלט זיך מיר פאר אט יענץ העליליכע בילד, ווי דער גרייז גרויער רב טאנצט אין א גרויסען קאראהאד צווישען שטום שווייגענדיגע טרערני־ערנסטע יודישע פני'ער, זינגט זיין הארציגען ניגונ'על, פון די אויגען גי־סען טרעהרען... אט דאס איז געווען דער עכט אמת'ער יודישער ניגון, וואס ווערט נאר דורך ליידען און ווייטאג געשאפען..

נישטא, הערט איהר, נישטא מעהר דער אמאליגער יום־טוב מיט זיין אמת'ער יודישער מסירות־נפש'דיגער שמחה!

סוכות ביי די בערג־יודען

(פון מיינע וואנדערונגען איבער קארפאטען־רוס)

פון **ש. י. דארפזאן**

צווישען בערגער און טאלען, פער־מרא שחורה'טע און שרעקעדיג־ווילדע סקאלעס, האט זיך געצויגן עס א ישוב, א יודיש־פויערישער ישוב, איג'ם סאמע הארץ פון קארפאטען־רוס'ער מאמע ערד.

שטעדט און שטעטלעך, דערפלעך און ישובים — צעשאטערט און צעווארפענע איבער דער לענג־און־ברייט, אויפגעבויט און צעפראנצעוועט מיט די צוהן־פינגער פון אונזערע יודישע יודי־זיידעס, וועמען דער גורל האט פער־ווארפען אויף יענער זייט, פון וואלדיג־טאליגען הרי־חשך.

מונקאטש איז די קארפאטען־רוס'ער לאנדשאפט: מעלאנכאליש און פער־צער'ט זייען דארט די בייזאנשען — פונקט ווי א קליפה פון פעריזשטונג וואלט געלויערט אויף זיי... איצטער אוי־זערע פער'עקשטע פויערים־ברידער האבען זיך אורט צוגעצויגנט און איינ־געוואוינט.

פערמאגט קארפאטען־רוס פיניג קלוי־זע, פעסט געבויטע און ביים־פיינער־זיגע יודע; אויוען — וואס שפריצען מיט פייערדיגע חכמה און חריפות.

ס'לעבען אויך אין קארפאטען־רוס רוטענער — קליינע מענשעלעך, צוטע־רענדע נפש'ות, מיט איינגעפאלענע וואנגען. אויגען — מאטע, מעלאנכאליש. דער דריטער טייל פון קארפאטען־רוס'ער'ס בעפעלקערונג, איז זייער צייגערער. עפים האבען די לעצטע — געהויבענע קינדער א גאר־שטארקען שיפות מיט זייטיגע יודען.. טעגפראמטוספיל, כפרנסה, קלוג, דערפאר אבער גרויסע אפיקורסים — דער הפוך פון דער מאנאטישער פרומקייט, וואס הערשט ביי אונזערע קארפאטען־רוס'ער יודען.

קארפאטען־רוס'ער יודען זענען טרו־קענע און פאזאאישע מענשען, אבער מחלוקות צווישען געפיהרט מיט טעמפע ראגאצעס און פלוטען „לשם־שמים'דיגען" בויגען..

דער שטאט־מענש איז ערצויגען גע־ווארען אין דער שוים פון חדר און ישיבה, האט זיך אנגעזאפט מיט למדנות און חסידישער פרומקייט, אבער דער יודישער דארפס־ברודער איז דער־צויגען געווארען צווישען דער ברוגזיגער נאטור, איז ער דערפאר דערבאנשט גע־ווארען מיט דער גאולה פון א גדילדיגען עקשן. דער יודישער דארפס פויער אט דער שטילער בעשייטיגער וואלד אין טאל־מענש, האט אויף זיין געווי־סען א ירושה, וואס גיהט אינבער פון דור צו דור, נישט צו רעוואלטירען נג־גען דעם גורל. נאר ליב האבען דעם טאג און דאנקען דעם בורא פאר זיינע חסדים.

לעבט זיך דער יודישער דארפס־בר דער שטיל און בעשיידען, אהן פרי טענזיאס צו זיך און צו מענשען. פרא־וועט מען די שבתים און ימים־טובים לויט די געבאטען און מען איז זיך נושה מיט דעם, וואס מען האט און וואס מען פערמאגט.. און פערמאגען פערמאגט דער קארפאטען־רוס'ער יודי־שער פויער קארגע ביתן שווארץ ברויט, וואס בעשיינען זיין ארימען טיש, געגרייט לכבוד די יום־טוב'דיגע סעודות און שמחה'דיגע מאלצייטען.

צוזאמען מיט די ערשטע הערבסט־ווינטען, גריסען די אנקומענדיגן היימי־שער, ביין איך אנגע, מען קיין קאר־פאטען רוס.

געווען איז דאס אין האלבע געוואונט סוכות איבערן יודישען ישוב האט געשוועבט פון די הונדערטער און טויזענדע סוכות ביידעלעך. סוכות איז אין קארפאטען־רוס א גאר־גרויסער יום־טוב! עס מאכט דעם איינדרוק, ווי דער דאזיגער יום־טוב האט א וועלטליכע נוסח, צו פער־טרייבען די מרה־שחורה, וואס ווערט צושפרייט צוזאמען מיט די ערב'ד גע הערבסט־ווינטען, אז דערפאר סוכות — טאנץ על ביי די ישיבה'ניקעס — א יום־טוב פון התלהבות דער גוויזאמער נאטור... בויט מען סוכות — פעסטע און שטארקע, כדי זיי זאלען בעשטיין זעה דראנג פון די שנעה־ווינטען און זאל־ווערפען. זיצט מען אין די קאמפ־ביידלעך, ביז שפעט אין די מיטע חצות און מען זינגט א לידעל, וואס פערמאגט מיט פון טרויער און יאוש... נגונים, וואס צערייסען דאס הארץ און צווייען.

מען דערצעהלט:

דעם ערשטען טאג סוכות ביינאכט, האבען די קארפאטען־רוס'ער היימישע יודען פון דער מאראמאראשער געגענד זענען בעזעסען אין זייערע סוכות, האט דער צעשווערטערטער שטורם במלחמה גע־האלטען מיט די ביידעלעך. די לאגע איז געווען א סכנות'דיגע און כמעט א האפנונגסלאזע. די יודען האבען אבער בעשלאסען, אז מיט אלע זייערע כוחות וועלען זיי האלטען די סוכות זיך צו דערהאלטען ביים לעבען. ווען דער צו'כעס'דיגער ווינט האט שוין געהאל־טען ביים ארויסרייסען דעם פלאקען פון איין סוכה, האט אנ'אלטער ישוב'־ניק, דער זקן פונ'ם דארף זיך ארויס־געריסען אויף א שפיץ בארג און אנ־געהויבען בזה הלשון:

„רבונו של עולם! די האסט אונז, דארפס יודען, וואס הינטען צאם זיין תורה זוכה געווען מיט גרויסע נסים, ביי די כחות ווילען מיט גוואלד צולייגען אונזערע סוכות. גיב אונז פערצווייפעל־טע, כח איינצוהאלטען דיינע געצעלטען.

אין דער זעלבער צייט — דערצעהלט ווייטער די לעגענדע — האט א זקן פון א צווייטער געגענד אין קארפאטען־רוס פון יענע ווייטע וואונגען, זיך אויך אזוי געשטעלט אויף א שפיץ בארג און מיט דער זעלבער בקשה אנגעהויבען באט צו בעטען, אז דער שטורם־ווינד זאל נישט האבען קיין שליטה איבער די שכנות'דיגע ישובים. און א נס איז גע־שעהן — דער שטורם האט זיך איינ־געשטילט.

פון דעמאלט אן איז א מנהג ביי די יודישע פויערים, די גאנצע 8 טאג סוכות צו זינגען. דער לעצטער טאג סוכות ווערט אלס זכר געפראוועט מיט גרויס קוראזש — נאך מעהר ווי די ערש־טע סוכות־טעג.

אבער די לעגענדארישע סוכות־נייעס, האבען בייט דער צייט זיך אנגעזאפט מיט טרויער און יאוש, מיט עלענד און פיין — דערפאר קלינגט ער איצט דער יודיש־דארפישער סוכות — ווען אזוי מעלאנכאליש און צארט — ווי א איינ־זאם פערבלאנזשעטע סטרונע פון א פידעל.

קאָנסטאַנטינאָפּאָל און בוקאַרעשט

רייזע-בילדער און איינדרוקען

פון דר. א. גינזבורג

די גאַנצע נאַכט איז אונזער שיף לאַנגזאַם געשוואומען דורך די דאַרדאַ-נעלען,–פון גאַליפּאָלי קיין קאָנסטאַנטי-נאָפּאָל. גאַנץ פריה האָט זי זיך אָפּגע-שטעלט אין דעם קאָנסטאַנטינאָפּאָלער האַפען.

פון אינוועניג, פון שטאָדט גופא, איז קאָנסטאַנטינאָפּאָל אַ שטאָדט ווי אַלע שטעדט, וואו דער מערב טרעפט זיך מיט דעם מזרח. עס איז אַ געמישעכץ פון אייראָפּאַ מיט אַזיע, ברייטע, שעה-נע גאַסען מיט ענגע, קרומע, שמאָלע געסלעך. קאָנסטאַנטינאָפּאָל פאַרמאָגט וואונדערשעהנע קוואַרטאַלען מיט וואונ-דערבאַרע געביידעס, גרויסאַרטיגע טעמפּלען און קירכען. זי פאַרמאָגט אָבער אויך ענגע, שמוציגע קוואַרטאַ-לען, מיט ענגע, שמוציגע הייזלעך, וואָס איהר געפינט זייער גלייכען בלויז אין די שטעדט פון דעם מזרח. איי-ראָפּאַ און אַזיע צוזאַמען.

פון דרויסען אָבער, פון באָספאָר, שטעהענדיג אויפ'ן שיף, איז קאָנסטאַנ-טינאָפּאָל די שעהנסטע שטאָדט אין דער וועלט, די שעהנסטע, וואָס איך האָב געזעהן, די שעהנסטע, וואָס מען קען זיך פאָרשטעלען. עס ענטפּלעקט זיך פאַר אייך אַ פּאַנאָראַמע, וואָס האָט צו זיך קיין גלייכען נישט און וואָס איז אַ פרייד פאַר די אויגען. זי איז דאַן ווירקליך „דער וואונדער פון אָריענט". זעהענדיג קאָנסטאַנטינאָפּאָל פון ש ף, האָב איך גאַנץ גוט פערשטאַנען פאַר-וואָס דער רוסישער בער און דער ענג-לישער לייב האָבען ביידע אַזאַ חשק איהר צו פערשלינגען... אַ חוץ דעם, דאַרף מען נישט פערגעסען, האַלט קאָנ-סטאַנטינאָפּאָל די שליסעל צום שוואַר-צען ים.

צוויי נאָכמיטאָג האָט זיך אונזער שיף אָנגעפאַנגען צו ריהרען. אין צוויי שעה שפּעטער זענען מיר שוין געווען אין שוואַרצען ים. די צוויי שעה רייזע פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל, דורך דעם באָספאָר, ביז דעם שוואַרצען ים, איז ווערט געווען מיין גאַנצע ביזאַנטיגע נסיעה, וועלכע האָט מיר שוין אַ היבש ביסעל אויסגעמאַטערט און אַ רעכט ביסעל ענטוישט... אַזאַ שעהנקייט, דאַכט זיך מיר, איז אין ערגעץ נישט צו טרעפען.

דער שוואַרצער ים איז געווען אומ-רוהיג. מ'זאָגט מיר, אַז ער איז אַלע מאָל אומרוהיג, אָבער דאָס מאָל איז ער געווען אומרוהיגער ווי שטענדיג. אונזער אָרימע שיפעל האָט זיך געוואָר-פען און געטרייסעלט ווי אין אַ שמאַר-קען קדחת, אַזוי אַז די מעהרסטע פּאַ-סאַזשירען זענען גאָר פון דאָס ניי קראַנק געוואָרען.

צומאָרגען אין דער פריה, איז אונ-זער שיף אָנגעקומען קיין קאָנסטאַנצאַ, רומעניען. די גרעניץ-בעאַמטע האָבען ווידער בודק געווען מיין פּאַספּאָרט. ווידער דורכגענישטערט מיין ביסעל מטלטלים און זיי האָבען ענדליך גע-פּסק'נט, אַז איך בין כשר צו בעטרע-טען דעם הייליגען רומענישען באָדען.

פון קאָנסטאַנצאַ בין איך גלייך אָפּ געפאָהרען קיין בוקאַרעשט דאָרטען האָב איך געזאָלט טרעפען אַ צוג, וואָס וועט מיר פיהרען דורך רומעניען קיין טשעכאָסלאָוואַקיען, האָט זיך אָבער אונזער צוג פערשפּעטיגט, אַ זאַך, וואָס פּאַסירט אין רומעניען זעהר אָפט, און מיר זענען אָנגעקומען פּונקט פינף מינוט צו שפּעט. איך האָב פערלאָרען מיין צוג און האָב געמוזט בלייבען אַ גאַנצען מעת-לעת אין בוקאַרעסט.

שטאַרק ענטוישט בין איך נישט גע-ווען. איך בין שוין געוואוינט צו פער-שפּעטיגען... איך בין עפּעס אַלע מאָל צו שפּעט... מאַנכעסמאָל דאַכט זיך מיר, אַז דאָס גאַנצע לעבען בעשטעהט בלויז פון אַ רייהע פון פערשפּעטיגונגען... שטענדיג פערשפּעטיגט מען... שטענדיג נישט אין דער ריכטיגער צייט און שטענ-דיג נישט אויפ'ן ריכטיגען פּלאַץ... און וואָס אייגענטליך דער חילוק פריהער צי שפּעטער? דאָרטען, וואו איהר ווילט, דאָרטען, וואו איהר שטרעבט, דער-גרייכט איהר דאָך סיי-ווי-סיי נישט...

דעם יודישען קוואַרטאַל פון בוקאַ-רעשט האָב איך נישט בעזוכט, פשוט נישט געהאַט קיין צייט אויף דעם. מען האָט מיר אָבער אָנגעצייגט אַ גרויסע קאַפע-הויז („גראַנד קאַפע"), וואָס ווערט בע-זוכט פון דער יודישער אינטעליגענץ און פון דער יודישער העכערער גע-זעלשאַפט.

איך בין געזעסען ביי אַ טישעל, האָב לאַנגזאַם געטרונקען מיין „קאַפע מיט מילך" און האָב בעטראַכט דעם אָרי-מיגען עולם. זענען זיי יודען? איך האָב זיי נישט דערקענט אַלס מיינע „שטאַמס-גענאָסען". זיי האָבען אין מיינע אויגען אויסגעזעהן ווי עכטע רומענער. די רומענער דערקענען זיי פונדעסטוועגען.. זיי האָבען כמעט אַלע גערעדט רומע-ניש,–אַ גוטען צי אַ שלעכטען, דאָס ווייס איך נישט. בלויז דאָ און דאָרטען האָב איך געהערט אַ פּאָר יודישע ווער-טער. און דאָס ביסעל יודיש, וואָס איך האָב געהערט איז גערעדט געוואָרען שטיל, איינגעהאַלטען, כמעט ווי גע-שושקעט. די מענשען האָבען זיך עפּעס ווי געשעהמט מיט זייער לשון... איך האָב עס פערגליכען מיט די סצענעס, וואָס איך האָב בייגעוואוינט אין „תל-אביב", וואו צעהנדליגע און הונדער טער יונגע לייט פלעגען אין אָווענד אַרומשפּאַצירען איבער די גאַסען און שרייען העברעאיש. אין תל-אביב איז העברעאיש די הערשערין; מען איז שטאָלץ מיט איהר. דאָ שעהמט מען זיך מיט יודיש,–אפילו די שפּראַך איז אין גלות...

אָרעמע יודיש!

בוקאַרעסט האָט אַ נאָמען פאַר „קליין פּאַריז", אז ב דערמיט ווערט געמיינט די זינדיגקייט און די אויסגעלאַסענקייט פון פּאַריז, דאַן איז בוקאַרעסט גרויס-פּאַריז... אויב אָבער דערמיט ווערט גע-מיינט די ראַפינירטקייט און די קולטור פון פּאַריז, דאַן איז בוקאַרעסט נישט בלויז נישט קליין-פּאַריז, נאָר אפילו נישט קליין-שניפּישאָק...

* *
*

אויף מיין רייזע בין איך געקומען צו דער איבערצייגונג, אז יודיש איז נישט בלויז אַ וואוילע לשון, וואָס פערמאָגט אַ רעכט ביסעל שייגע שרייבערס, נאָר אויך אַ נוצליך לשון, אַן אינטערנאַציאָ-נאַלע שפּראַך, אַ מין „עספּעראַנטאָ". מיט יודיש קען מען דורכפאָהרען אַ וועלט, כמעט בעסער ווי מיט ענגליש. וואו איהר גיהט און וואו איהר שטעהט וועט איהר געפינען אַ מענשען, וואָס פערשטעהט יודיש און וועלכער וועט אייך געבען אַלע נויטיגע אויסקונפטען.

איהר דאַרפט אָבער וויסען, ווי איהם צו געפינען. גאַנץ אָפט פערבאָרגט ער זיך מיט זיין יודיש. ער שעהמט זיך דערמיט.

איך האָב מיר מיין אייגענע מעטאָ-די. איך האָב איהר געלערנט פון ער-פאַהרונג. ווען איהר זייט חושד, אַז יענער איז יענער איז אַ יוד, זאָלט איהר בשום אופן נישט אָנפאַנגען צו רעדען צו איהם יודיש. ער וועט זיך גטפינען בעליידיגט פאַרוואָס איהר זייט איהם חושד אין אַזאַ זאַך, און וועט אָנשטעלען אַ פּנים, ווי ער פערשטעהט אייך נישט. איהר מוזט האַנדלען דיפּלאָ-מאַטיש און אָנפאַנגען אויף דייטש:

„שפּרעכען זי דאָיטש?"–פרעגט איהר ת א-צוואָטע.

טרעפט אַמאָל, אַז דער מאַן צו וועל-מען איהר ריעט פערגעסט זיך און ענטפערט באַלד:

„ווי דען זשע? אַוראַי!"

מיט איהם זייט איהר פאַרטיג. איהר שטעקט איהם אַריין אַ ברייטען „שלום עליכם", פרעגט איהם פון וואַנען ער קומט און וואָס איז זיין מוצכן. ער פרעגט אייך צוריק דאָס אייגענע, און עס פערבינדט זיך אַ שמועס אויף אַ מחיה'דיגען יודיש.

די מעהרערע ענטפערען אָבער: „איין וועניג, איין ביסכען".

דער בחור איז אַ יוד. אַ דייטש ענט-פערט נישט „איין וועניג", „איין ביסכען". ער ענטפערט באַלד „יאָ". זיין יודיש-קייט מוז אָבער אַרויסגעשלעפּט ווערען מיט געוואַלד.

איהר פאַנגט אָן צו „שפּרעכען" צו איהם אין אייער „טאָיטש". איהר שפּרעכט מיט'ן פּאַסעך אָנשטאָט מיט'ן קאָמעץ: איהר זאָגט „וואָס" אָנשטאָט „וואַס" און „דאַס" אָנשטאָט „דאָס". פון צייט צו צייט וואַרפט איהר אַריין אַ „העסע" און אַ „מעלכע". דער בחור האַלט אויך אָן די קאָמעדיע: ער רעדט אויך מיט'ן פּאַסעך. עס נעהמט אָבער נישט לאַנג און ער ווערט מיד. ער פאַנגט מיט אַמאָל אָן צו ריידען „וואָס" און „וואוס", און וואָס נישט?

איהר האָט איהם געפּאַקט. ער איז אין אייערע הענד.

„איהר רעדט יודיש?"–פרעגט איהר. „אוראי", ענטפערט ער.

און עס פערבינדט זיך אַ געשפּרעך אין אַ מחיה'דיגען יודיש.

יודיש איז אַ וואוילע לשון און אַ נוצ-ליך לשון. מען קען מיט איהם אויספאָה-רען אַ וועלט. – אפילו ארץ-ישראל...

לכבוד יום-טוב!

צו די בעפאָרשטעהענדע ימים-טובים עמ-פפעהל איך מיינע געעהרטע קונדשאַפט אַ גרויסען אויסוואַהל פון: פודער, טואַלעט-זייפען, קעלנישע און בלומען-וואַסערן

פערפומען, ווי אויך אַלע אַרט קאָ-סמעטיש. אַרטיקלען צו קאָנקורענץ-פּרייזען!

רעעל! ביליגער ווי אַנבעראַל!

מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.

דער בענזין-מלך / דער מאָדערנער שליח — פון מלאך המות —

„ווען גאוה לויפט פאָראויס, יאָגט זיך נאָך פון הינטען דאָס אומגליק". דער מענש האָט זיך גרויס געהאַלטען מיט דער שטאָלצער „האַרץ" פון מאַ-שין צו בעזיגען דעם רוים און די צייט און איז געפאַלען אַ צוקוועטשטער און אַ דער'הרג'עטער אונטער זיין „מעכאַנישען און אָן האַרציגען קינד".

ער האָט בעהערשט דעם רוים — אָבער איבער אַלע וועגען און שאָסעען פון דער וועלט האָט ער פונאַנדער-געשטעלט מיט סקעלעטען, וואָס פער-ניכטען טויזענדער לעבענס אין אַ שעה.

יעפּיסקאָפּען פון 4-טען יאָהרהונדערט פלעגען אויפעפענען די טויערען פאַר דעם מלך פון די הונען „דעם גאָט-שטראָף" און האָבען סאַנקציאָנירט דורך איהם רציחה און טויט. אין היינ-טיגען טאָג האָט דער „ערפינדערישער זשעני" אויפגעעפענט די טויערען פון דער וועלט פאַר דעם „שטאָלענעם פערניכטער" — פאַר דעם בענזין-מלך.

די מאַשין — דער שטאָלץ פון מענשליכען דענקען איז פול מיט נקמה-געפיהל.

פון זון-אויפגאַנג ביז זון-אונטערגאַנג קען די מאַשין אַריבערטראָגען דעם מענשען פון איין עק וועלט ביז דעם צווייטען אָבער די בליק-גיכע מאַשין לאָזט איבער אויף איהר וועג בלוט-צייכענס.

אין באמת, אַנ'אימה פאַלט אָן, ווען מען לייענט די סטאַטיסטישע דאַטען פון פ. סקאָט, דעם בעריהמטען אַמע-ריקאַנישען סטאַטיסטיקער און געלעהר-טען, דעם געלעהרטען פון דער אַמערי-קע, וואו די מאַשין האָט דערדריקט דעם מענשען...

אין זיין בוך, וואָס איז פול מיט שרעקליכע ציפערען פערנעהמט ער זיך הויפּטזעכליך מיט טראַנספּאָרט-מאַשינען, אין דער סטאַטיסטיק ווערען נישט בע-טראַכט די „קרבנות" פון דעם אַמערי-קאַנער אינדוסטריעלען בוי-פיבער.

דער אויטאָמאָביל, טראַמוואַי, באַהן, זיי האָט סקאָט געווידמעט זיין בוך.

לויט די אָפיציעלע דאַטען פון סקאָט ווערען טעגליך גע'הרג'עט אין אַמעריקע אַזוי פיל מענשען, וויפיל עס שטאַרבען אויס אין דעם ווילדען אינדיען אין משך פון יאָהר פון גיפ-טיגע שלאַנגען.

דער טראַמוואַי הרג'עט אויס יעהר-ליך אַזויפיל מענשען, וויפיל אין גאַנץ אַמעריקע און אינדיען ווערען אויס-געפרעסען מענשען אין משך פון אַ יאָהר פון ווילדע חיות.

פאַר 1925 יאָהר זענען אין אַלע טיילען פון אַמעריקע דער'הרג'עט גע-וואָרען פון דער מאָטאָר-טעכניק 21000 יונגלעך און מעדלעך אין עלטער פון 16 יאָהר.

אַמעריקע — דער „קאַרגער ריטער" פון דאָלאַר האָט איינגעזעהען אַנ'אומ-ווירדיגקייט פון מענשליכען וועזען.

אין דער אמת'ן, וואָס קען מען צאָהלען פאַר דעם מענשען מיט זיין „קלוגען מאָרך", אַז דעם „לעבעדיגען כלאָם" קען מען נישט קאָטירען אויף דער בערזע.

אַלע אונטערערדישע און לופט-וועגען זענען נישט ביכולת איינצושטילען די „האַרציגקייט" פון די אַמעריקאַנישע בני-רחמים, פאַר וועמען די צייט איז געלד און וועלכע טראָגען זיך צו זייערע ביזנעס ווי טייוולאָנים אויף אַזוי, ווי זייערע פויסט-העלדען פערבענקט און טאָם מיקס'ען פון די אַמעריקאַנער סענסאַציע-פילמען.

אויף די בריקען און אויף די וועגען, אויף דעם קאַלטען אַספאַלט לאָזען נאָך אָט די ביזנעס-מענער בלוטיגע שטעמפּ-לען — דעם סימבאָל פון דעם אַמערי-קאַנישען מאַשינען-זיין.

אין אַמעריקע פרעסט אויף די מאַ-שין יעדע שעה אַ מענשליך לעבען. יעדע שעה לעשט זיך אויס אַ נשמה.

אין אַמעריקע ווערען אין צוויי מאָל מעהר גע'הרג'עט פון אויטאָמאָבילען און טראַמוואַיען ווי אין פראַנקרייך און אין ענגלאַנד און כמעט אויף 50 פּראָצ. מעהר ווי אויף די שאָסעען און וועגען פון קאַנאַדע.

די אָפיציעלע ציפערען פון די אַמעריקאַנישע סטאַטיסטישע ביוראָס שטעלען פעסט אַז פון 1907 ביז 1923 זענען פון מאָטאָרען, טראַמוואַיען און באַהנען דער'הר'געט געוואָרען 1.343.348. דאָ געהען נישט אַריין די צוקאַלעטשעטע און שווער-פערוואונדעטע און ד, וואָס האָבען פערלוירען די אַרבייטספעהיג-קייט, אויך אַזעלכע, וואָס זענען פון די וואונדען געשטאָרבען.

פאַר דעם לעצטען יאָהר זענען אין אַמעריקע אומגעקומען פון דער „אומ-שולדיגער מאַשין" 85.000 פּרויען, מע-נער און קינדער. די דאָזיגע אומגליקס-פאַלען קאָסטען אָפּ אַמעריקע 5 מיליאָן דאָלאַר יעהרליך.

אמת, אַמעריקע נעמט אָן ספּעציעלע מיטלען. זי האָט אויסגעשטעלט רע-גולאַטאָרען פאַר דער גאַס- און שאָסעע-בעוועגונג. בעזונדערס זענען אָנגענו-מען מיטלען אין ניו-יאָרק, וואו דער טויט-דראָהונג איז בעהאַלטען אונטער יעדען אויטאָמאָביל און מאַשין...

דאָ ווערט איצט פערענדיגט דער קאָלאָסאַלער אונטערערדישער טונעל. דער וואונדער פון טעכניק, וואָס דער-מאָנט מיט זיך די אידעע פון אוטאָפּי-שען „טונעל" פון קעלערמאַן.

דורך די טונעלען, וואָס געהען פאַ-ראַלעל איינער צום אַנדערען, מיינט אַמעריקע דורכצוטרייבען דעם אויטאָ-מאָבילען-שטראָם פון שטאָדט. דאָ אונ-טער דער ערד וועט אַזוי אַרום אַמע-ריקע איזאָלירען די טויט-דראָהונג.

אָבער דאָס גרעסטע אומגליק פון דער מאַשינען-הערשאַפט דערקלערט זיך מיט דעם משוגה'דיגען טעמפּ און דאָלאַר-גיריגקייט פון די אַמעריקאַנער.

אין דעם טומעל און אין דעם משוגה'דיגען טעמפּ אין דעם מאָדער-נעם קאַפּיטאַליסטישען סדום איז אויס-געטריקענט געוואָרען דאָס מענשליכע האַרץ.

דער אַמעריקאַנער ווענדט אָפּ זיין בליק פון אַ דראַמע אָדער אַ פילם, אויב אין זיי פערענדיגט דער העלד פון דראַמע אָדער פילם מיט'ן טויט.

פון זיין טעאַטער פאָדערט ער אַ גליקליכען און פרעהליכען סוף, – אַלץ דאַרף זיך אין דער וועלט פערענדיגען פרעהליך און גוט. אָבער די „האַרציגע" אייגענשאַפט דערקלערט זיך מיט דעם עגאָאיזם און דעם אינערליכען פּראָ-טעסט געגען אַלע „טעאַטראַלע טראַ-געדיעס", וועלכע קענען חס-וחלילה אויף אַ ווײַלע צושטערען די געמיט-ליכקייט און רוהיגקייט פון דעם אַמע-ריקאַנער.

און אונטער דער מאַשין פון דעם צבועק קנאַקען די ביינער פון זיין נאָהענטען.

אין עטליכע טיילען פון דער וועלט און אויך אין אַמעריקע האָט דער מענש פערביטען דעם אָרון אויפ'ן אויטאָמאָביל. די בענזין-מאַשין בעגלייט אויך דעם מענש צו דער אייביגער רוהה – דער מענש גיט אָפּ דער מאַ-שין דאָס, וואָס איהר געהערט לויט איהר רעכט און אָרט אין לעבען – דעם טויט.

ר. פ-ן.

Dr. med. H. LUBICZ

צענעלניאַנאַ 43, טעל. 41-32

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענעריש און מע-נער-שוואַכע קראַנקהייטען.

1829

היילונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האַר-אויספאַל)

נעמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָווענד

דאס גן-עדן טירעל / ערצעהלונג / פון אל. גוריה

„ווי גרויס איז דער אריינגאנג אין גן-עדן?"

שוין עטליכע צוואנציג יאהר צוריק, ווען יוסף איז נאך געווען ביי זיינע עלטערען אין דער אלטער היים דאס יונגע בחור'ל, איז די דאזיגע פראגע ארויפגעשוואומען אין זיין מחשבה און זיך נישט געלאזט פארגעסען: שוין באלדעם ווי ער האט זי קלאר זיך אויסגעטייטשט.

„דער אריינגאנג איז נאר פאר'ן יחיד, דערפאר דארף דאס טירעל זיין קליין, שמאל, ענג", האט ער איינמאל זיך קלאר געמאכט אין זיין מחשבה.

ער האט ליב געהאט דאס צו בעווייזען מיט נאך א ראיה, אז דערפאר איז דער אריינגאנג אנ'ענגער, ווייל דער, וואס געהט דורך סוף-כל-סוף, זאל ערשט רעכט פער'חידוש'ט ווערען פון דער אינעווייניגסטער וואונדערליכער געראמקייט דארט.

פון נאטור איז יוסף געווען א חוש, בעווען געניגט צו הקרנ'ען, צו פלפול'נען, די אומוויכטיגסטע דערשיינונג אין זיין לעבען נישט דורכגעלאזט, אז ער זאל זיך נישט פונאנדערפרעגען מאדנע פראגען און אליין אויף זיי געבען אויך אזעלכע מאדנע ענטפערס.

און אז עס האט זיך וואס נישט איז איהם נישט איינגעגעבען, אדער ער איז אומדערווארטעט אין עפיס אנטוישט געווארע, האט ער ארא-געלאזט דעם קאפ, זיך פערקוקט מיט די אויגען אינ'ם אייגענעם הארצען און ארויסגעמורמעלט:

„א קליין, א שמאל, אנ'ענג טירעל..."

דאס איז געווען אקוראט ווי ער וואלט זאגען:

„נישט פאר מיר, נישט איך בין דער יחיד, דער אויסדערוועהלטער, דער בעשטימטער"

און ער האט זיך אריינגעמישט צווישען דער מעהרהייט און צעלאזט זיך בעהען מיט זיי דורך די בראמיגע דורכגאנגען, געפיהלט אין פלוג גאנץ בוני: עס געהט זיך דורך לייכט, געהען דאך אזוי אלע.

און ער איז געגאנגען.

אין שטאדט, וואוהין ער איז געקומען שוין א דערוואקסענער מענש, האט ער פרובירט זוכען יענע בעזונדערקייטען, וואס פערבארגען אין זיך בעהרונג פאר זיין נשמה, פאר זיין אוי. אין פלוג האט אלץ געשימערט אונטער דעם גלאנץ פון א זון-אויפגאנג און באלד זיך געכאפט, אז דאס איז נישט פאר איהם דער גלאנץ. ענטוישונגען זענען ענטשטאנען, איהם פערכאפט, מיטגעגאנגען מיט איהם און ער, געהענדיג אויף זיין וועג האט ביטער שמייכלענדיג געמורמעלט.

„אנ'ענג טירעל".

יוסף האט זיך גענומען די לעצטע יאהרען צו א נייער מלאכה, וואס האט זיך איהם צוהר גוט איינגעגעבען,— פרוירערייי.

ער האט זיך שטארק אויסגעצייכענט אין דער נייער מלאכה און געגומען חלום'ען וועגען חתונה האבען, ווערען פאר זיך אליין א בעל-הבית און עפעס און אנ אייגען געשעפט.

קיין בעקאנטע מיידלעך האט ער נים געהאט, איינע איז יא געווען, נאסיע, א בלאנד רויזיג מיידעל, וועלכע האט אפט ביי איהם זיך געלאזט אונטערשערען די האר. א גאנץ ליבליכע, מיט א קלאנגהאפטער שטימע. מיט איהר איז ער געווען בעקאנט, א פאר מאל געווען ביי א הר אין צימער, זי עטליכע מאל געגומען אויף שפאציר. אבער ער האט זיך געמוזט שטארק הימען, ווייל זי האט איהם דערצעהלט, אז זי ווערט אויסגעהאלטען פון אנ'עלטערען מאן, וועלכער האט זיך צו איהר צוגעבונדען און זי, זייענדיג אין ארימקייט, האט נים געקענט ווידערשטעהן זיין אנבאט צו הצלפען איהר און אזוי איז געשעהן. מיט'ן אלטען האט זי, לוים איהרע רייד, קיין באהנטקייטען נים געהאט און האט איהם אויך נים ליב געהאט, נאר הימען זיך האט זי געמוזט פאר איהם צו געהן מיט עמיצען אנדערש.

יוסף'ן האט זי אבער געגעבען אנצוהערען, אז זי וואלט גאך וועלען א יונגען מענשען גליקליך מאכען און אז ער, יוסף, געפעלט איהר שטארק. זי האט קיינמאל נים געהאט די פרייד פון בעהערען צו עמיצען, וואס זי וואלט ליבען. ווען זי וואלט די פרייד יא געהאט, וואלט זי ערשט ווייזען פאר אלעמען א מוסטער פון אנשטענדיגקייט, פון איינעליגענטישקייט און פון א ניי סארט לעבען, וואס איז דורכגעזאפט מיט טריאומף, מיט בעוואונדערונג.

דערוויל האט זי געזוכט אפט צו בעגעגענען יוסף'ן און איינצולאדען איהם אין צימערל, און אפט איהם איינרעדען ליבשאפט.

און יוסף האט זיך דערפיהלט שטארק פערליבט אין נאסיע'ן.

ווען עס איז אבער ענטשטאנען די פראגע וועגען חתונה האבען, איז ער ביי זיך נים געווען גענוג זיכער. אז ער וועט דעם דאזיגען שריט מיילען מיט נאסיע'ן, כאטש פערליבט איז ער געווען אין איהר און געוואוסט, אז זי ליבט איהם אויך.

און איינמאל אין א ווינטער-נאכט האט יוסף אנגעקויפט פרוכט און געשריבען און איז אוועק צו נאסיע'ן.

זי, איבערראשט פון זיין קומען, האט דאך גלייכצייטיג ארויסגעוויזען אונצופרידענקייט, פארוואס ער איז געקומען אזוי שפעט. זי האט נים געוואלט די שכנים זאלען הערען, אז עמיצער קומט צו איהר.

יוסף האט זי אנגעקוקט איבערראשט: וואס עפים מים א מאל? און וואס איז געווען ביז היינט?

נאסיע, ווי זי וואלט וויסען וואס ער טראכט, האט א שמייכעל געטון און דערקלערט:

דער אלטער קומט נים מעהר, און ער-וועט שוין מעהר נים קומען, מיין ליבער. איצט וויל איך ווערען אנדערש, מיין לעבען וויל איך איצט פיהרען אנדערש דו קענסט צו מיר קומען נאר ביי טאג, פאר מיטאג.

יוסף איז געווען גליקליך מים די נייעס און האט זיך געאיילט זי בערוהיגען:

— קיינער האט מיך נים געזעהן דא ארויפגעהן, טייערע, און איך דארף גאר נים חרטה האבען פארוואס איך בין היינט צו דיר געקומען, ווייל די נייעס וואס דו האסט איצט מיר דערצעהלט, איז פאר מיר פון גרויס וויכטיגקייט. נאסיע, דו ווייסט, אז פאר אונז ביידע הויבט פון היינט אן צו שיינען א נייע זון? דו האסט דאך מיך ליב, אמת?

— און דו גלויבסט מיר, אז איך האב דיך ליב? דו ביזט זיכער, אז דו וועסט מיר קיינמאל נים איבערוואַרפען מיין פריינדשאפט צום אלטען? — האט זי איהם געפארשט?

— אויפריכטיג קיינמאל נים. איך גלויב דיר. וואס דו האסט מיר געזאגט האט ער פייערליך דערקלערט און געפיהלט, אז גאר מיט איהר וועט ער חתונה האבען.

— אז וואס, גלויבסטו מיר?

— אז דו האסט מיך ליב.

— און וואס נאך? מכח דעם אלטען?

— אז דו האסט, ווי דו האסט מיר געזאגט, מעהר גאר נים צו טון מים איהם.

— גלויבסטו מיר? — האט זי א לאך געטון פערדעכטיג—אגב אז ער וועט זיך א ווייז טון נאכאמאל? כאטש איך גלויב נים. . ניין, פריינד. ער וועט זיך מעהר נים ווייזען. און דאך ווייס איך נים, וואס איך זאל טון פאר דיר. . דו האסט מיר איצט בעבראכט גוטע זאכען—איז זי אריבער אויף אנ אנדער שמועס—נאשעריייען ווי פאר א קינד, און איך וויל דו זאלסט מיך איצט בעטראכטען פאר א קינד, א קאפריזיגע קינד. געהע א היים, וואס ווייטער דו וועסט זיין פון מיינע אויגען, געהנטער וועסטו זיין צו מיין הארץ.

— א קינד ביזטו,—האט ער איהר צוגעגעבען,—א געליבטע אבער ביזטו דאך אויך און איך וויל איצט נים אוועקגעהן פון דיר.

נאסיע איז אבער בעשטאנען אויף איהרס און ער האט געמוזט געהן אהיים.

צוזאמענגעוס, איז ער שוין געקומען צו איהר ביי טאג.

זי איז ארומגעגאנגען ווי נאך א שווערען שלאף, געקלאגט זיך אויף א קאפווענטאג. דאס בעט איז געווען צעווארפען, ווי געווענליך אין א מארגענפריה.

די טעמע איז געווען ווי אלע מאל, נאר דאס מאל האט זי פילאזאפירט וועגען לעבען, וועגען ליבע, וועגען פולקאמענקייט פון גליק, וואס געדויערט נאר אנ'אויגענבליק און מען איז אין דעם איינעם אויגענבליק פערשלונגען פון אנ'איבערערדישער פרייד און וועגען דער דערוואכונג, וואס שטויסט אין אנ'אפגרונד פון ווירקליכקייט און לאזט איבער מים גרויס קאפ-וועהטאג, מים נערווען צעשטערטע, מים אויגען, וואס זעהען פאר זיך נים קיין אויסגאנג.

יוסף האט געהערט זי רעדען און געשמאמעלט צום סוף:

— דו טראכסט איצט פון אנ'אנדערן?

— איך טראכט איצט נים פון קיין בעשטימטען מענשען—האט זי זיך געמיהט צו שמייכלען — און וואס געהט דיך אן וועגען וואס איך טראכט. דאס אלץ איז פערגאנגענהייט. דו ווייסט, אז דו ביזט מייגער און געגוג.

ער האט פערבראכט אין איהר צימערל נאך א ביסעל לענגער, ווען ער איז אוועק האט זי ווי אלע מאל איהם דערלויבט זי א קוש טון און ווי אלע מאל נישט אפגעענטפערט איהם מיט א קוש.

אבער אוועקגעהענדיג דאס מאל, האט ער צום ערשטען מאל מיטגעטראגען פון איהר צימערל אנ'אומרוה, וואס האט זיך ווי א שלאנג אין איהם געדרעהט און זיך פערפלאנטערט אין זיינע מחשבות פערגיפטענדיג איהם און זיינע ליבעסטראכטונגען וועגען נאסיע'ן.

יוסף האט, קומענדיג אהיים, בעשלאסען צו בעזוכען איהר נאכאמאל דעם הייגטיגען טאג שפעטער ווען ער געהן צו איהר. ער וועט שוין זעהן, וואס ער האט דארט צו טון.

זי האט היינט עפעס געזעדט וועגען דעם אלטען, האלבע פראזען, זי האט גערעדט, נים גערעדט, און עפעס בעהאלטען דאס מוז ער אויסגעפינען.

יוסף איז אוועק צו איהר הויז ווען עס איז שוין געווען גוט פינסטער. איהר פענסטער איז געווען בעלויכטען.

איז ער דען געווען ערנסט, ווען ער האט זיך איינגערעדט צו געהן צו איהר אונגעדרווארטעטערהייט?

אט איז ער געקומען פאר'ן הויז, אויבען אין איהר פענסטערל איז פארהאנגען ליכט, לויט דער ליכטיגקייט איז דארט זיכער עמיצער דא. א חוץ איהר, און פארוואס קען ער איצט נים בעשליסען ארויפצוגעהן.

און וואס וועט ער איהר זאגען? ער מוז האבען א תירוץ, ער וועט שוין עפעס זאגען ווען עס וועט קומען דערצו. איצט מוז ער דורכאויס ארויפגעהן, זיך איבערצייגען: עפעס מוז איהם ווערען קלאר.

שטילערהייט האט ער זיך געשלעפט איבער די טרעפ, זיך דערשלעפט צו דער טיר.

אין צימערל איז געווען שטיל. די שטילקייט איז נים געווען ווי פון א ליידיג צימער ארויס. עס איז געווען א שטילקייט, וואס קומט, ווען מענשען בעהאלטען זייערע שטימען, א שטילקייט אין וועלכער מעגשען אטעמען, נאר האבען מורא צו רעדען.

יוסף האט זיך אויסגעגליכען, בעטראכט מיט פערצווייפעלטע אויגען די רוהיגע טיר און דערזעהן מיט א מאל ווי די טיר ווערט שמערער, דורכזיכטיגער, פערוואנדעלט זיך אין א שטויב. דער שטויב פערשווינדט, ווערט נים, און פאר זיינע אויגען זעהט ער דאס אייגענע צוווארפענע בעט און זי א טריאומפירענדיגע, א פערשלונגענע פון גליק און מיט איהר טיילט זיך דאס גליק א מענש, דוקא נים קיין אלטער, נים קיין מיאוס'ער, א שטארקער,

———

אנ'אומגעטרייסטער איז יוסף אוועק איבער די גאסען אום א היימצוקומען, אום ערגעץ צו פערגעהן, אום ערגעץ נים צו ווערען. ער איז געווען צופרידען, וואס ער האט נים קיינעם געטראפען. ער וואלט דאך זיכער יענעם געוואלט דערצעהלען זיין קומער, ער וואלט זיך אפשר דערביי אויסגעוויינט און זיך בערוהיגט. אבער עס איז בעסער געווען צו זיין אליין. ער איז געגאנגען, געגאנגען און געטראכט וועגען אלץ אין דער וועלט און דער שלום פון זיין טראכטען איז געווען:

„אנ'ענג טירעל... און דאס איז א דורכגאנג פאר יענעם, פאר אנ'אנדערן".

——◆◆——

אברהם פראכאווניק, דער יודישער קעניג פון פוילען

פון די יודישע לעגענדעס

פוילען איז שטענדיג געווען א גאסטפריינדליך לאנד פאר יודען. בשעת די יודען האבען געליטען שרעקליכע רדיפות אין מערב-אייראפע, בעזונדערס אין דער צייט פון די קרייץ-צוגען, זענען מאסען יודען איינגעוואנדערט פון בעהמען און אויך פון דייטשלאנד קיין פוילען. דער קולטור-צושטאנד אין דעם דאזיגען לאנד, וואו עס האט געפעהלט דער אזוי גרויסער מיטעלשטאנד (סוחרים, קרעמער, מעקלער), איז געווען זעהר גינסטיג פאר די רוהרעוודיגע און ענערגישע יודען. אין נאך פריהערע צייטען, ווען אין פוילען איז נאך נישט געווען איינגעפיהרט די קריסטליכע רעליגיע, האט זיך יודען דארט געלעבט נאך בעסער. קיין קנאת הדת איז נאך נישט געווען, קיין נקמה בעפיהלען, וועלכע ווערען ארויסגערופען דורך געוויסע קריסטליכע לעגענדעס, זענען נאך דאמאלס נישט געווען אויפגערייצט דורך פאנאטישע גלחים, אזוי אז יודען האבען געקענט שפילען א זעהר וויכטיגע ראלע אין לעבען פון לאנד. און אט די בעדייטונג פון יודען אין פוילען אין יענער צייט, שפיגעלט זיך אפ אין דער פאלגענדער לעגענדע.

נאך דעם טויט פון דעם קעניג פאפיעל (אנ'ערך אינ'ם יאהר 842) איז דער פוילישער טראן געבליבען לעדיג. קיין יורש איז נישט געווען, און מען האט נישט געוואוסט, וועמען ארויפצוזעצען אויפ'ן כסא המלוכה. די פריצים האבען זיך פערזאמעלט אין קרושוויץ, אבער זיי האבען נישט געקענט איינינג ווערען אין דער דעה, וועמען אויסצוקלויבען פאר א קעניג. דא איז דער עלטסטער צווישען זיי געפאלען אויף אנ'המצאה, און געגעבען אנ'עצה, אז מען זאל וועהלען פאר א קעניג דעם, וועלכער וועט צומארגענס אריינקומען דער ערשטער אין שטאדט. די עצה איז אנגענומען געווארען, און אזוי האט דער בלינדער צופאל געדארפט בעשטימען, ווער עס זאל הערשען איבער פוילען.

מען האט אויפגעשטעלט פיר וועכטער ביי די עקען פון די בריקען, וועלכע פיהרען אין שטאדט אריין, כדי מען זאל וויסען, ווער עס איז דער ערשטער אריינגעפאהרען. דא האט זיך גראד געטראפען, אז א יוד, אברהם פראכאווניק, איז געקומען צו פאהרען גאנץ פריה אין שטאדט אריין. די וועכטער האבען איהם מיט גרויס פרייד אריינגעפיהרט אויף דער פערזאמלונג פון די פריצים, און געמעלדעט, אז ער איז דער ערשטער, וועלכער איז דעם טאג אריינגעפאהרען אין שטאדט. די פריצים האבען איהם טאקי אויסגעקליבען פאר א קעניג איבער פוילען. אברהם האט אבער נישט געוואלט אננעהמען די אנגעבאטענע קרוין. נאר ווען ער האט בעזעהן, אז די פריצים זענען פעסט עקשנ'ס, און בעשטעהען דורכאויס דערויף, אז ער מוז ווערען פוילישער מלך, האט ער זיי געבעטען, מען זאל איהם געבען א טאג צייט, מתפלל זיין צו גאט, ער זאל איהם געבען פערשטאנד און מוט צו פיהרען די מלוכה. ער האט דערביי שטרענג אנגעזאגט, מען זאל איהם נישט שטערען אין זיין תפלה.

עס איז אריבער איין טאג, א צווייטער טאג, און אברהם האט זיך נישט בעוויזען. אויפ'ן דריטען טאג אין דער פריה האט דער ווארטענדער המון אנגעהויבען צו פערלירען דאס געדולד. דא האט זיך אויפגעהויבען דער לאנדמאן פיאסט און געזאגט: „ברודער! אזוי קען עס נישט בלייבען. אונזער לאנד דארף האבען א פיהרער. און אזוי ווי אברהם בעווייזט זיך נישט, וועל איך איהם ברענגען". און דרעהענדיג מיט דער האק, האט ער זיך געלאזט צו דעם הויז, וואו אברהם האט זיך פערשלאסען, און ער האט דעם יודען געבראכט אין דער פערזאמלונג, „פאליאקען!" דעמאלט האט אברהם פראכאווניק געזאגט צו די פערזאמעלטע: „אט האט איהר א קעניג! פיאסט'ן דארפט איהר וועהלען פאר אייער הערשער. ער האט פערשטאנד, ווייל ער האט איינגעזעהן, דאס א לאנד קען לאנג אהן א פיהרער נישט זיין, און מוט האט ער אויך, ווייל ער האט זיך נישט געשראקען עובר צו זיין אויף מיין פערבאט, מיר צו שטערען, אבי נאר צו ראטעווען דאס לאנד! אויף איהם זעצט ארויף די קרוין, און איהר וועט דאנקען גאט און אברהם פראכאווניק".

אזוי איז פיאסט געווארען קעניג. דעם צונאמען פראכאווניק ערקלערט מען דערמיט, וואס אברהם האט געהאנדעלט מיט פולווער. אין יענער צייט איז אבער פולווער געווען נאך אונבעקאנט (פולווער האט מען ערפינדען ערשט אין אנהויב פון 13-טען יאהר הונדערט). דעריבער רעכענען די היסטאריקער, אז די פערזאן פון אברהם פראכאווניק און די גאנצע געשיכטע איז א לעגענדארישע. נאר אלס א שפיגעל פון יענער צייט קען זי אין א געוויסען זין דיענען.

ד"ר א. ש. קאמיגעצקי.

פירפיסיגע גנבים און מערדער

אינטערעסאנטע פאקטען אויס'ן לעבען פון די חיות.

וואס מעהר מען שטודירט דאס לע־בען פון פערשידענע חיות און פייגעל און פליגען, אלץ מעהר געפינען מיר אויס, אז זיי זענען נישט ווייט הינ־טערשטעליג פון מענשען, נישט נאר אין שכל, נאר אויך אין די פערשידענע שלעכטע זיטען און געוואוינהייטען, וואס מיר זעהען אויף דער זינדיגער ערד. געלעהרטע האבען אויסגעפינען, אז פיי צווישען די חיות, פיי די ווילדע חיות און פיי די היימישע, ווי קעץ, הינט א. אז. וו., ווי אויך צווישען פערשידענע פייגעל, געפינען זיך אלערליי אויסוואורפען פונקט ווי, להבדיל, צווישען מענשען. עס זענען דא ביי זיי גנבים, רויבער און מער־דער און אלערליי אנדערע הארטע פערברעכער. און דאס אינטערעסאנטסטע איז, וואס זיי בעגעהען אט די אלע פערברעכענס נישט דוקא צוליב דעם נאטירליכען געפיהל פון זעלבסט־פערטיידיגונג, נאר צוליב תאוה און אנדערע שוואכקייטען.

ס'איז שוין פון לאנג אן בעוואוסט, אז חיות און פייגעל און פליגען בעזי־צען אזעלכע אייגענשאפטען און גע־פיהלען, ווי ליבע, האס, כעס, זארג און צופרידענהייט. ס'איז אויך בעווי־זען געווארען, אז פערליבטע פארלעך זענען אייפער, כטיג און זענען גרייט צו ערמארדען זייערע ליבעס־קאנקו־רענטען ווען זיי פערדעכטיגען, אז זיי ווילען אוועק'גנב'ענען זייערע געליבטע. איצט קומען די געלעהרטע און דער־צעהלען, אז די פערשידענערליי חיות האבען אויך דאס געפיהל פון פער־ברעכען. ס'זענען פאראן צווישען זיי גנבים און רויבער און אויך מערדער, און אז זיי בענוצען זיך מיט אלערליי „טריקס", פונקט ווי פראפעסיאנעלע גנבים צווישען ציוויליזירטע מענשען.

אט די אינטערעסאנטע פאקטען האט ארויסגעבראכט דער בעוואוסטער ביא־לאג, דזשוליען האקסלי, אויף א זיצונג פון ענגלישע געלעהרטע. דזשוליען האקסלי איז אן'אייניקעל פון דעם בע־ריהמטען טאמאס האקסלי, וועלכער האט זעהר פיל אויפגעטון פאר דער וויסענשאפט מיט זיין שטודיום פון דעם לעבען פון פערשידענע חיות. ער איז געוועזען צווישען די ערשטע צו בע־ווייזען, אז חיות פיהרען ליבעס פונקט אזוי ווי מענשען, אז זיי זענען איי־פערזיכטיג און ווילען זיך נישט אפ־שטעלען פאר קיין זאך אום אפצוריי־מען פון וועג זייערע ליבעס־קאנקו־רענטען.

דער בעוואוסטער שווייצער קי... האט אנגעשריבען אן'ערצ... וואס א העלפאנט אן'אויסוואורף, א באנדיט, א מערדער. דאס איז אבער נישט בלויז א מעשה. די, וואס האבען שטו־דירט דאס לעבען פון העלפאנטס, דערצעהלען, אז עס פאסירט גאנץ אפט, אז א העלפאנט, וועלכער איז יאהרען־לאנג געווען שטיל און רוהיג און פויל, ווערט פלוצלינג צווישען, הויבט אן רייסען בוימער, בעפאלט יעדען איינעם, וואס ער בעגעגענט, און ער ווערט א געפאהר פאר דער גאנצער ארומיגער געגענד. ווען אזא העלפאנט געפינט זיך אין א סטאדע העלפאנטען און ווערט פלוצלינג פערוואנדעלט אין א באנדיט, ווערט ער פון די איבעריגע העלפאנטען פער'משפט צום טויט. זיי פערטרייבען איהם אין אן'איינזאמען פלאץ, שטעלען ארום איהם א וואך, ער זאל נישט קענען ארויס קריגען עסען, ביז ער שטארבט דארט פון הונגער.

קאוובאי'ס דערצעהלען זיך אן פער־שידענע מעשיות וועגען פערד, וואס ווערען פלוצלינג באנדיטען. עס זענען אויך דא פערד, וועלכע זענען אויס־וואורפען פון קינדוויוז־אן. מען קאן זיי פאר קיין פאל נישט קאנטראלירען. זיי ווילען אייך פערטראטען ביי דער ערש־טער געלעגענהייט, זיי ווילען אייך אפטון א שפיצעל אזוי שנעל ווי איהר נעהמט ארונטער די אויגען פון זיי. געלעהרטע האבען אונטערזוכט אזעלכע פערד און האבען אויסגעפונען, אז זייערע קעפ זענען אנדערש געבויט ווי נארמאלע פערדישע קעפ. זיי זענען שמאלע און שפיציגע. אין די קאוו־באי'ס אין אויך ארטילעריסטען, וועל־כע האבען שטענדיג צו טון מיט פערד, היטען זיך ווי פאר פייער פון א פערד מיט א שמאלען און שפיציגען קאפ.

איינער א וויסענשאפטסמאן, וואס האט שטודירט דאס לעבען און גע־וואוינהייטען פון אייזלען, האט בע־מערקט, אז צווישען זיי זענען דא א סך רויבער. ער האט בעמערקט, אז אייזלען־רויבערס זענען גאנץ כיטרע. זיי בעהאלטען זיך ארום א פארם און ווען זיי איבערצייגען זיך, אז קיי־נער זעהט נישט, שלעפען זיי אוועק קעלבלעך און אנדערע קליינע חיה'לעך און בעהאלטען זיי ערגיץ אין גריבער, אז קיינער זאל זיי נישט געפינען. ער האט אויך בעמערקט, אז מאנכע קלאטשייעס האבען דיזעלבע געוואוינהייט.

אינטערעסאנטע פאקטען ווערען ארויס געבראכט וועגען הינט. דער הונט איז בעוואוסט אלס דער איבערגעבענסטער פריינד פון מענשען. א הונט וועט זיך ווארפען אין פייער און אין וואסער צו ראטעווען זיין בעל־הבית פון א צרה. עס זענען אבער דא הינט, וועלכע שפילען א צווייטייטיגע ראלע. ביי טאג זענען זיי פריינדליך און איבערגעגעבען צום בעל־הבית, און ביינאכט טון זיי אן אלערליי צרות. זיי דערשטיקען היהנער און שטיקען זאגאר די קינדער, צו וועלכע זיי זענען איבערגעגעבען מיט'ן גאנצען לעבען ביי טאג.

דר. ווילי‌אם הארנדעי, דער געוועזע־נער דירעקטאר פון ניו־יארקער זאאלא־גישען גארטען, דערצעהלט, אז עס זע־נען דא פויגלען, וואס זענען קאלטבלו־טיגע מערדער. גראדע צווישען די פוי־גלען, וועלכע האבען א נאמען אלס שטילע און רוהיגע, געפינען זיך אזעל־כע, וואס זענען זעהר בלוטדורשטיג. דער דייטשער געלעהרטער קארל פאכט, דערצעהלט וועגען א מארד, וואס איז בעגאנגען א באטשאן, כדי פטור צו ווע־רען פון דעם מאן פון זיינער א געליב־טער, א יונגער באטשאן האט זיך פער־ליבט אין א שעהנע באטשאנינא, וועלכע האט שוין געהאט א מאן. פון אנפאנג האט זי זיין ליבע צוריקגעוויזען, אבער שפעטער האט זי זיך געלאזט איבער־ריידען. דאן האט די באטשאנינא מיט איהר נייעם געליבטען אפגעהיט איהר מאן און בעפאלען און גע'הרג'ט איהם.

זעהר אן'אינטערעסאנטער פאקט ווערט דערצעהלט וועגען א גאנז אין א שטעדטעל אין ניו דזשוירזי, וואס האט זיך צוגעוואוינט צו טרינקען ביער פון דעם בעל־הבית טיש יעדען נאכמיטאג. דעם טאג, וואס זי האט די ביער נישט געקראגען איז זי געווען ווילד און פלעגט שרייען און קאמאנדעווען און פלעגט זיך נאכיאגען נאך מענשען און רייסען זייערע קליידער.

אין אייראפע איז דא א פויגעל, וועל־כע רופט זיך קוקו. דער פויגעל האט א געוואוינהייט אריינצוגנב'ענען זיך אין פרעמדע נעסטען און לייגען דארט אייער און די פויגלען ווייסען נעבעך דערפון נישט און שפייזען דערנאך די קוקו'ס קינדער, און היטען זיי, מיינענדיג, אז דאס זענען זייערע אייגענע קינדער.

וואראנעס זענען גרויסע גנבים. ווען זיי כאפען אבער א גנב צווישען זיך מאכען זיי א גאנצען טומעל פון דעם. זיי האלטען אפ א געריכט, צו וועלכען עס קומען זיך צוזאמען וואראנעס פון דער גאנצער ארומיגער געגענד און זיי משפט'ן דעם גנב. אין דער צייט, וואס דער משפט קומט פאר, הערען זיך שרעקליכע געשרייען און קוויטשערייען פון די פויגלען. דאן ווען דער משפט איז פארטיג, פליהען ארויס צוויי אדער מעהרערע וואראנעס, בעפאלען דעם פערברעכערישען פויגעל און ציפען איהם און פליקען איהם ביז ער פאלט א טויטער אין א טייך בלוט.

מענער-היט

די נייעסטע פאסאנען און קאלירען, פון פער־שידענע קוואליטעטען בעקומט מען נאר ביי

מ. קאפעלושניק

8 קאנסטאנטינער 8

איך נעם אויך אן היטען צו פאסאנירען און פארבען. 199

הומאר — דער קונדס — סאטירע

אט, באלד

אפגעבלאזען, אפגעשלאגען
אפגעטון כס נאך דער רייה
און אט באלד עס נעהמט אנ'עק שוין
צו דער לולב־שאקלעריי...

באלד וועט ווערע שוין צונומען
אונזער סוכה'לע אין הויף,
אין אויפטנייי וועט מען זיך נעהמען —
צו דעם קויף אין צום פערקויף.

איי, עס לויפט דער ליבער יום־טוב
ווידער שוין פון אונז אוועק,
ס'געהען שנעל אוועק מיט, יאהרען
אונז די הדוה'דיגע טעג!

ראש־השנה און יום־כיפור,
טעג פון תשובה און געוויין
און דער סוכות — זמן פון שמחה
האלט ביי... נעילה, ביים פערגיין...

ווערט אזוי נישט היימליך, ברידער,
אז דאס גוטע געהט אוועק —
אז עס ווילט זיך האלטן צו שיטען
אויף דעם... עק פון יום־טוב־טעג.

ס'ווילט זיך זיי בגהאלד פערהאלטען
מיט פארארען און געזאנג —
מיט הקפות און מיט פעהגער,
מיט'ן דוזר־לים־געזאנג...

אפגעבלאזען, אפגעשלאגען,
אפגעטון אלץ נאך דער רייה,
און אט באלד עס נעהמט אנ'עק שוין
צו דער לולב־שאקלעריי.

איי, איז דאס אנ'עגמת נפש,
בנאמנות, נישט אויף שפאס —
מ'בלייבט אונז אויס נאר אויף הושענות
אויסלאזען דעם גאנצען כעס!

א.

מיין טויט אדער דיין טויט..

קלאפענדיג די הושענות האט זיך א ישיבה'ניק דערמאנט, אז מ'מוז אפ קלאפען די אויבערשטע די בלעטלעך, ווייל, אז נישט — איז עס א שלעכטער סימן...

זעהענדיג, אז די בלעטלעך קלאפען זיך נישט אפ, האט ער פדרקאטשעטעט די ארבעל אין האט גענומען מיט רציחה קלאפען זיין הושענא, שרייענ־דיג:

— מיין טויט, אדער דיין טויט...

ש.

ארייננעזאגט..

בעלעבאס: — אזוי זענט נישט קיין שניידער, נאר א קאוואל.

שניידער: — ווען איך בין א קאוואל, וואלט איך אייך געלעגט פאדקאוועס אויף די פיס.

א נייער פירוש אויף חזה.

שמעריל: פון וואנען נעמט זיך דאס, וואס מען זאגט, אז חזנים זענען נא־ראנים?

בערל: פשוט פון דעם ווארט חזן וואס, זענען די ראשי תיבות פונחכמים זיגען נישט.

האט איהר אמאל געזעהען?

א דאקטאר, וואס זאל נישט זאגען: „איהר ווערט מיך מוזען רופען נאכאמאל".

א כאהן־דאקטאר, וואס זאל נישט זאגען: „איהר האלט בעדארפט קומען צו מיר מיט א זעקס חדשים צוריק".

א כוסטער, וואס זאל נישט זאגען: „מיין פונגעלע איז אזויאנצען אנדערש פון אנדערע קינדער".

א מאן, וואס זאל נישט זאגען: „מיין פרוי פערשטעהט מיך נישט"

א פרוי, וואס זאל נישט זאגען: „מיין מאן פערשטעהט מיך נישט".

א דינסטמעדעל, וואס זאל נישט זאגען: „מיינע לעצטע בעל־בתים האבען מיך בעסער בעהאנדעלט".

א פאטער, וואס זאל נישט זאגען: „ווען איך בין געווען א ן דיין עלטער".

א געשעפטסמאן, וואס זאל נישט זאגען: „דאס איז דאס ערגסטע יאהר, וואס איך האב אמאל געהאט.

אינטעליגענטיש.

זי: מען זאגט, אז א קוש רעדט מעהר, ווי גאנצע ביכער.

ער: איך מיין, אז מיר וואלטען זיך געקויפט שאפען א גאנצע ביבליאטעק!

א נייעם אינטער דער הון.

אמאל, אז א פרוי האט זיך בע־דארפט אפשערען די האר, איז עס ביי איהר געווען א טראגעדיע, היינט איז דאס ביי איהר א יום־טוב.

אנ'אייזדעם א יודע ספר.

ערשטער: איך בין ערשט געוואויר געווארען, אז מיין איידעם איז נישט קיין פראסטער יונג. ער איז א יודע ספר.

צווייטער: פון וואנען האסטו זיך עס דערוואוסט? האסט איהם געהערט לערנען?

ערשטער: איך האב נישט געהערט נאר מ'האט מיר דערצעהלט, ווי ער לערנט מיט דיין טאכטער בלק, בין איך זיך משער...

א נייער יהי רצון.

וואס פאר א יהי רצון מאכט מען, ווען מ געהט זיך טובל זיין אין דער נייער מקוה?

גאנץ פשוט: יהי רצון שלא יעלה כנת אחרים עלי, ולא כני על אחרים...

שווערע זאכען.

טאנצען א טשארלסטאן אויפ'ן שפיץ פון אייפעל־טורם.

אריינשפייגען דורכ'ן פענסטער אין צלהגטען שטאק.

קושען דאס אייגענע ווייב מיט'ן זעלבען חשק, מיט וועלכען ער קושט א מצרעל אויף דעטשע.

פרויען און... קורצע יאהר.

דער פרוי לויגט זיך שוין בעסער צו זיין אונגויסטנע, ווייל פון „צופיל" וועלען ווייסען ווערט מען אלט".

די פרוי, וואס האט א שלעכטען מאן, איז אלע מאל יונג, ווייל ער פעקירצט איהר די יאהרען.

די פרוי האט בעסער ליב צו הערען, מ'זאל איהר זאגען, אז זי האט א קינ־דישען שכל, ווייל ס'הייסט, אז נאכ'ן שכל נאך איז זי נאך זעהר יונג.

די פרוי ווייל ווייזען א קונץ: לאנג לעבען און נישט האבען קיין סך יאהרען.

די היינטיגע פרוי האלט זעהר קורצע קורצע האר, קורצע קליידער — און זי פערקירצט זיך אויך די יאהרען.

א כאץ איז מיטען.

— מיין קאץ האט מעהר פערשטאנד פון דיר.

— דאס קומט פון דעם, וואס זי האט זיך געבארגט שכל ביי אייך.

א סברא..

— מיין פרוי איז צוגעקומען אין וואג ביז 102 פונט.

— מיט אדער אן די קליידער?

אלצאיינס! מיט די קליידער וועגט זי נאר, דאכט זיך, אביסעל וועהניגער.

לעטשניצע פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זניערסקא 17, טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	11-10 3-2 $7^1/_2$ – $6^1/_2$
ד"ר רושאנער	הויט- און געשלעכט-קר.	11–10 2–1
ד"ר גאלדשפיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	2-1 8-7
ד"ר יוסטמאן	נערוועז-קראנקהייטען	2–12
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	12-10 5-4
ד"ר פאפיערני	פרויען- און געבורטס-הילף	$1-11^1/_2$ 6-5
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קר. נקהייטען	4-3 2-1.ז
ד"ר וויינבערג	אינערע הערץ לונגען-קר.	1-11 $7-5^1/_2$
ד"ר סטופעל	רענטגען	6-4 12-10
ל. פרוסאק	צאהן-ארצט	10–2
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	7–4

צאהן-מגודהיילונג, בעליכטונגען, קארענען, מאסטען, א או, וו.
ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שוואכלער.
אנמעלדונגען בעגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכט.
די לעטשניצע איז אויך אפען ווינטאג.
היזיט אין ד ר שמאט.

א שטיק-מאשין

פירמע
„PFAFF"
צו פערקויפען.
צו ערפאהרען אין ארט. פון 1—10 ביי ש.

„בית יעקב" פרעבעל-שולע, צעגעלניאנא 24.

בזיעט דעם פונדאמענט פונ'ם יודישען הויז, שיקט אייערע קינדער אין דער „בית-יעקב" פרעבעל שולע.
זונטאג, ד. 17. אקטאבער ס' מרחשון ווערט געעפענט אויף צעגעלניאנא 24 די

„בית-יעקב" פרעבעל-שולע

פאר קינדער פון 4 ביז 7 יאהר און וועלכע זיי בעקומען

1) רעליגיעזע ערציהונג דורך אויסלערנען ברכות, דינים, ערצעהלונגען פון תנ"ך און יודישע געשיכטע; 2) די קינדער ערלערנען די העברעאישע און פוילישע שפראכען דורך געשפרעכען, ערצעהלונגען, דעקלאמאצ., לידער א.ד.גל. 3) מוזיקאלישע ענטוויקלונג; 4) עסטעטישע ענטוויקלונג דורך האנד-ארבייט, מאלען, צייכנען א.א.וו. 5) פיזישע ענטוויקלונג דורך געזונדהייטס-גימנאסטיק, שפאצירען. | די לעהרע-שעה'ן דויערן פון 10 ביז 2 פארמיטאג.
דער פרייז איז 60 זל. א פירטעל יאהר. | בעמ.: אויף פערלאנג—ווערען די קינדער אפגעפיהרט אהיים.
איינשרייבונגען נעמט אן די שול-קאנצעלאריע טעגליך פון 10 ביז 12 פריה און פון 5 ביז 7 אווענד.
דאס שול-דירעקטאריום פון דער „בית-יעקב" שולע, צעגעלניאנא 24. 1172

קומט און איבערציינט אייך!

אלער ארט ביטען, פאראניעס, רעקורסען, אפעלאציעם און אלע בעריכטען, פינאנס-, אדמיניסטראטיווע און קאמונאלע אינסטאנציעס ווערען אמבעסטען, אמביליגסטען און אמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביורא

„פאלאניא" אלעיא 1 מאי 7.

וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אנווייזונגען אין אלע שטייער-אנג. עלעגענהייטען דורך ה' לטאן שהייצער
איבערזעצונגען: האנדעלס און פריוואט קארעספאנדענץ, קאנטראקטען. פראטעסטירטע וועקסלען ווערען אנגענומען אויסצומאנען מיט אייגענע קאסטען.
מיטגלידער פון פראפעסיאנעלע פעראיינען צאהלען 25% בילינער.

צו די עלטערן פון קינדער, וועלכע בעזוכען פאלקס-שולען.

די פערוואלטונג „תורה ודרך ארץ" עפענט נאכמיטאג-שעורים פון למודי קודש, דהייגו: עברי חומש, נביאים, משנה גמרא און העברעאיש אונטער דער לייטונג פון הרב גוטקובסקי אין לאקאל פון גימנאזיום „בית אלפנא", צעגעלניאנא 60.
איינשרייבונגען פון די שילער נעמט אן די קאנצעלאריע פון דער גימנאזיום טעגליך פון 5 ביז 7 אווענד.– לטובת די אונבעמיטעלטע איז דער פרייז פון שכר-למוד נור 4 זל. א חודש. 1031

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעצ. און דענטיסטען קאבינעט

פיעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

קינדער קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 10–11 און 6-7 " 12–1 " 4–5
אינערליכע קראנקהייטען:	ד"ר ב. ראבינזאהן " מ. וואלפסאן " א. טענענבוים	פון 10–11 און 7-8 " 1–3 " 4 6
כירורגישע קראנקהייטען:	ד"ר י. שרייבער " פאכשאנסקי	פון 2³⁰-4 און 7-8 $2^1/_2$ – $1^1/_2$
פרויען קראנקהייטען און געבורטס הילפע	ד"ר ד. אלטערמאן " מ פעלדמאן פרוי ד"ר זעלקאוויטש-קלאטשקא " " גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11-1 " $5^1/_2$-$7^1/_2$ נאכמ. שבת,זונ דינ.דאנ.3 5 זונ מאנ מיט. פר. 3-5
נערווען קראנקהייטען.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 1-2.30, 6–7
הויט, וועגערישע און הארץ (אורין).	ד"ר פ. ברוין " י. סאלאווייטשיק	פון 12 3 " 5–8
אויגען קראנקהייטען:	ד"ר י. סטופאי " ס. האלענדערסקא	פון 1–2 " 6 - 8 זונט.פון 12–2
נאז, האלז און אויערען קראנקהייטען.	ד"ר מ. קלאטשקא " באל. כאן	פון 11–1 און 7–8 " 3.30–5.30
ערצטליכע צאהן-קאבינעט, קינסטליכע צייהן, קאראנקעס, גאלדענע און פלאמין.	צאהן-ארצט ס. שעפס " מ. רעזניקאווא " ב. משורנאווסקא " ג. קאצענבאגען	$8^3/_4$ $10^3/_4$ און 6–9 " 11-$1^3/_4$ " $2^1/_4$-5 " $5^1/_4$-8

די לעטשניצע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד, אויך זונטאג און חגאות. ס'ווערען אויסגעפיהרט אפעראציעס, בעשטראהלונגען, קווארץ-לאמפען, עלעקטריזאציע און אנאליזען, פונקט ליכע צייהן, קאראנען, ברוקען, נאלד, און פלאטין-ארבייט. — חזרים און שטורם. — נאכט-דיזשורען, אקושערען הילף. 1574

בעקאנטמאכונג.

די בעוואוסטע ווארשאווער פירמע א. נ. **J. KRZYPOW** האט ערעפענט -:- אין -:-
לאדז, 16 בענעדיקטא 16

א מעבעל-לאגער

קויפט און פערקויפט אלערליי מעבעל, דיוואנעס, ניי מאשינען, ווי אויך גארדעראבען, אנטיקעווע פעלצע. כ'קויף פיאנינאס, און כ'צאהל די העכסטע פרייזען קומט און איבערציינט אייך 289

אכטונג, קאנקורענץ-פרייזען!

אין דער היגיענישער פריזיער-אנשטאלט פון

מ. קופקא פאלודניאווא 12

1) ראזירען מיט קעלנ וואסער 30 גר.
2) שערען—70 גראשען.
3) שערען יונגלעך מיט די מאשין 30 גר.
4) " " מיט די שער 50 גר.
5) שערען פון דאמען 50 גר.
6) קאפ-וואשען 50 גר.
7) עלעקטר.מאסאזש פון געזיכט 50 גר.

סאלידע בעדינונג! ערשטקלאסיגע ארבייט! 2046

פעלץ-ווארעץ

אלער ארט אין רויהען און פערטיגען צושטאנד צו מעסיגע פרייזען עמפפעהלען

B-cia PIETRUSZKA i MELMAN
2 ZIELONA 2, — tel. 42-38
(róg Piotrkowskiej)

אכטונג! הירזשנער-ווערקשטעל
אויפ'ן ארט. אויספערטיגונג פון אלע ארט פעלץ-אויסארבייטונגען.

בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך

איך האב די עהרע מיטצוטיילען, אז איך האב מיין ביורא אריבערגעטראגען פון פעטריקאווער 18 אויף

17 פעטריקאווער 17

2-טען הויף, פארטער. דורכגאנג זאכאדניא 52,
וואו עס ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטען לויט'ן אינהאלט, קלאגעס, זאבעזפעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, ארוואלאניעס, רעקורסען- וועגען קאנצעסיעס אין קאמיסאריאט-רזשאנדו, ביטעס אין אלע מאגיסטראטען, שותפות-אקטען, טעסטאמענטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דעראטיזיעס, קארנע טפראטען, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. 503

רעכטס-קאנסולענט י. מאנעלא
פעטריקאווער 17, זאבאדניא 52.
שנעל, רעעל און ביליג!

Dr. ALTERMAN-GURFEL

אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען.
Piramowicza 10.
נעהמט אן פון 4–6 נאכמיטאג Tel. 46-96.

הייל-פעדאגאגישע קורסע

פאר שוואכבעפעהיגטע און שווערערציהבארע קינדער, שפראכשטערונגען

Dr. med. A. SZMIRGELD
נערווען-ארצט.
CEGIELNIANA 6.
איינשרייבען קאן מען זיך יעדען טאג פון 6 ביז 7 אווענד. 177

Dr. J. HERSZFINKIEL

Zawadzka 5, tel. 11-87.
ספעציאליסט פאר קינדער-קראנקהייטען
איז צוריקגעקעהרט.

Dr. JAKÓB KON

ארדינאטאר פון שטעטישען שפיטאל. אקושער
צוריקגעקעהרט.
שענקעוויטש 18, טעלעפאן 37-62.
אין די לעטשניצע אויף זאכאדניא 27 (רוג קאנסטאנטינער) פון 5 ביז 6 נאכט. 293

Dr. med. S. NIEWIAŹSKI

הויט- און וועגערישע קראנקה, מענער-שוואכע
נעהמט אן פון 5 ביז 8 נאכמיטאג
שענקעוויטשא 34.

---

28 | נאר | 28 | נאר | 28

פערקויפט נישט אייער

מעבעל,

דיוואנעס, פעלצען, אנציגער, ניי-מאשינען אז"וו, בעפאר איהר איבערציינט אייך גענוי ביי די לאנג-עקזיסטירענדע פירמע

ח. ראזניק, בענעדיקטא 28

נאר איך צאהל די העכסטע פרייזען!
בעמ.: ביי מיר אויף לאגער שטענדיג פערשידענע גענוצטע מעבעל און נוטען צושטאנד. פרייזען צוגענגליכער, ווי איבעראל!

28 | נאר | 28 | נאר | 28

די מאדערנסטע לאמפען

פאר שפייז-צימערן און קאבינעטען
קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס פרייזען נור ביי

ש. פ. שמאלעוויטש

8 פאלודניאווא 8

בעמערקונג: עס ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבערארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע. אויך אקסידירט. 286

וויכטיגע נייהייט

פעלצווארען אויף ראטעס

מענער און דאמען פעלצען אייך איינצעלנע פוטערלעך און גרויסען אויסוואהל
— — צו בעקומען ביי — —

I. SZWARCMAN
41 NARUTOWICZA 41 866
ס'ווערט אויך אנגענומען אלע ארט רעפעראטורען.

טליתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים הורט און דעטייל! מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית
צו בעקומען בילינער ווי איבעראל
ביי א. ה. ציטרינאווסקי, קאמיענא 1,
אין צווייטען הויף, פארטער. קומט און איבערציינט אייך! 598
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צו וואשען

עלעקטרישע בעלייכטונג אין 5 טאג!

ווער עס וויל האבען עלעקטרישע בעלייכטונג שנעל און גוטע בעדינונגען, אויף וועקסלען א. ער קליינע ראטעס, זאל זיך ווענדען אין

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY
(אין הויף) **Piotrkowska 44**

בעמערקונג: עס ווערען אויסגעפיהרט רעפעראטורען צו יעדער צייט. 912

זאל גאנץ לאדז וויסען, אז דאס

מעבעל-געשעפט

פון פלאקאוויטש און רעכט
145 פעטריקאווער 145 אין הויף
האט זיך פערגרעסערט און בעזעצט אויף לאגער א גר. אויסוואהל פון שלאף-צימער, עס-צימער, ביורא-איינריכטונג, קוכען-מעבעל, ווי אויך ענצעל - געגענשטענדע אלעס פון אייגענע אויסארבייטונג
בעמערקונג: מיר קויפען אויך געניצטע מעבעל און צאהלען די העכסטע פרייזען. 387
פאר באר! אויף וועקסעל!

סעפּטעמבער
זון-אויפגאַנג 5.25
זון-אונטערגאַנג 5,28
לענג פון טאָג, 13

29
מיטוואָך
כא
תשרי תרפ"ז

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1908.

היינט, מיטוואָך, דאַרפען זיך מעלדען צו דער רעגיסטראַציע די יונגעלייט געבוירענע אין יאָהר 1908, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט די אותיות M.

מאָרגען, דאָנערשטאָג – O. N,

פרייטאָג קומט די רעגיסטראַציע נישט פאָר. שבת, דעם 2 – P.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אויף טראַגאוטאַ (קרוטקא) 10 פון 8 פריה ביז 3 נאָכמיטאָג.

שבת קומט פאָר די רעגיסטראַציע פון 8 פריה ביז האַלב 2 בייטאָג.

אונזערע פליכטען
לגבי דאָס ארבייטענדע א"י.

אין לאָקאַל פון די רעכטע „פועלי-ציון" איז פאָרגעקומען אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט אויף דער אויבענדערמאָנטע טעמע, איינגעאָרדענט דורך דעם קאָמיטעט פון דער ליגע פאַר'ן אַרב. א"י אין לאָדז.

דר. טאַרטאַק, זאָגט, אַז די א"י-אַרבייטער-באַוועגונג פאַרשטאַרקט זיך כסדר און פערברייטערט זיך. די קאָאָפּעראַטיווע באַוועגונג פון דער אַרבייטערשאַפט איז אַ וויכטיגער פאַקטאָר אין דעם אויפבוי-ווערק פונ'ם אַרבייטענדען א"י. דעריבער מוזען פערשטאַרקט ווערען די אינסטיטוציעס און פּאָזיציעס פון די אַרבייטער, און דאָס קאָן נאָר קומען דורך אַ פערשטאַרקטער אַקציע פאַר'ן פּ. א. פּ. און אַרבייטער-באַנק.

ה' ל. לעווין – באַווייזט, אַז דער יודישער אַרבייטער אין דער גאַנצער וועלט איז היינט צו טאָג אַנגעוויזען נאָר אויף זיך אַליין און דורך אייגענע כוחות וועט ער זיך פערשטאַרקען אין בויען זיין צוקונפט, אַזוי אויך דער א"י'דיגער אַרבייטער, וועלכער האָט געשאַפען דעם פּ. א. פּ. אונטער דער לאָזונג „פון זיך און פאַר זיך". די דאָזיגע אינסטיטוציע, וועלכע איז זיך ברייט פונאַנדערגעוואַקסען וועט צוזאַמען מיט דער אַרבייטער-באַנק שאַפען די מעגליכקייטען פאַר דעם אַרבייטער אין א"י צו פערשטאַרקען זיינע פּאָזיציעס.

ה' י. שאַליט ווייזט אָן, אַז א"י איז דאָס לאַנד אין וועלכען די יודישע מאַסען פּראָדוקטיוויזירען זיך. אין אַ ברייטען מאַסשטאַב, צוקומענדיג אַ צוטריט צו דער פּראָדוקציע פון נאַטירליכע אוצרות וואָס איז דער יסוד פון דער נאָרמאַלער ענטוויקלונג פון יעדען פאָלק, עס איז דעריבער דער חוב פון יעדען יודישען אַרבייטער און יעדער ציוניסטיש-סאָציאַליסטיש גרופּירונג צו אונטערשטיצען די הויפּט אינסטיטוציעס.

א סמאָקינג.
ער דאַרף דאָס האָבען צום טאַנצען,— גנב'עט ער ביי אַ שניידער.

(:) דאָס לאָדזער פרידענס-געריכט פון ערשטען קרייז האָט בעטראַכט דעם פּראָצעס קעגען אַ געוויסען הענריק ב. וועלכער איז געווען בעשולדיגט, אַז ער האָט ביים שניידער הערץ פּאָלישער צוגע'גנב'עט אַ גייטס סמאָקינג.

אויפ'ן פּראָצעס האָט זיך אַרויסגעוויזען אָט וואָס:

הענריק ב. איז אַ שטענדיגער איינגעהער אין דער „טעאַטראַלקע" און „מאַלינאָווע". דאָרט שמ'ט ער אַלס ערשטקלאַסיגער טענצער און סאַלאָן-העלד.

איינמאָל איז ער אַריין צום דערמאָנטען שניידער און רעדענדיג וועגען עפּיס אַ „נאַפּראַווקע" האָט ער דערווייל אַרויסגעטראָגען אַ גייטס סמאָקינג.

הקיצור: דאָס געריכט האָט הענריק'ן פער'משפּט אויף אַ חודש אַרעסט.

וועגען נייעם אוסטאַוו פון ראָכאַל-שטייער.

ווי בעוואוסט זענען פאָרהאַן דריי-ערליי לאָקאַל-שטייערען: לטובת דער מלוכה, קאָמונאַלע איינריכטונגען און מיליטערישע קוואַטירען.

יעדער פון די אויסגערעכענטע שטייערען ווערט אויפ'ן סמך פון געזונדערע פאַרשריפטען און דורך אַנדערע אַדמיניסטראַטיווע אָרגאַנען אויפגענומען.

איצט איז אין דרוק. אוסטאַוו 94 פּאַז. 550 פערעפענטליכט געוואָרען אַ דעקרעט, לויט וועלכען, אָנהויבענדיג פון 1. אויגוסט ד. י. ווערט דער פראַצענט-סאַץ פון דאָזיגען שטייער אָביעקט בעדייטענד פערקלענערט און דער גאַנצער סיסטעם פון אויפנעהמען פעראיינהייטליכט.

קודם כל ווערט לטובת דער מלוכה און מיליטערישע קוואַרטירען געגומען וועלען נאָר צו 2 פּראָצענט און אויפ'ן חשבון פון די קאָמונאַלע איינריכטונגען 4 פּראָצענט צוזאַמען אַלזאָ ווערען די לאָקאַלען בעלאַסטעט מיט 8 פּראָצענט שטייער. דער דאָזיגער שטייער פאַר אַלע דריי בעשטימונגען וועט אויפגענומען ווערען נישט ווי ביז איצט באַזונדער, נאָר צוזאַמען אין 4 גלייכע קוואַרטאַלדיגע ראַטעס.

מחויב צו צאָהלען דעם לאָקאַל-שטייער זענען אַלע יורידישע און פיזישע פערזאָנען, וועלכע פערנעהמען אויפ'ן שטח פון די שטאָטישע געמיינדעס וואָס פאַראַ ס'זאָל נישט זיין לאָקאַל.

בעפרייט פון צאָהלען דעם לאָקאַל-שטייער זענען פאָלגענדע לאָקאַלען:

1) אַלע לאָקאַלען, וועלכע זענען בעשטימט אויף שטענדיגע בתי תפילות (איינשליסליך חברות); 2) פאַבריקס-בנינים, וועלכע זענען בעשטימט נאָר אויף אינדוסטריעלע צוועקען, אויסשליסענדיג פון דער הנחה די נעבען שטעהענדע בנינים און לאָקאַלען, וועלכע זענען פערנומען אויף אַנדערע צוועקען; 3) לאָקאַלען, וועלכע זענען פערנומען דורך בילדונגס, וויסענשאַפטליכע, וואָהל-טעטיגע און פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס, אַ חוץ די טיילען פון די דערמאַנטע אינסטיטוציעס אנגעהעריגע לאָקאַלען וואָס זענען פער'זוגט פאַר דער אָדער אפילו אומזיסט אָפּגעטרעטען געוואָרען דריטע פערזאָנען; 4) אַלע לאָקאַלען אין נייע, צוגעבויטע און איבערגעבויטע נאָכ'ן 1. יאַנואַר 1919 בנינים, די דאָזיגע קאַטעגאָריע לאָקאַלען זענען בעפרייט פון לאָקאַל-שטייער נאָר אין משך פון די ערשטע 10 יאָהר נאָכ'ן אריינציהען זיך פון די לאָקאַטאָרען; 5) לאָקאַלען, וועלכע שטעהן צייטווייליג ליידיג; 6) איין און צוויי-צימערדיגע וואוינונגען וועלכע זענען פערנומען דורך אַרבייטסלאָזע און וועלכע האַלטען נישט ביי זיך קיין אונטער-לאָקאַטאָרען; 7) איין און צוויי-צימערדיגע לאָקאַלען, וועלכע זענען בעוואוינט דורך אינוואַלידען, אלמנות און יתומים נאָך אינוואַלידען, וועלכע בעקומען אינוואַלידען רענטע, נעמען אונטערשטיצונג צוליב זייער עלטער, שוואַכקייט אָדער לעבען אויפ'ן חשבון פון געזעלשאַפטליכע פערזיכערונגען; 8) לאָקאַלען, וועלכע זענען פערנומען דורך הויז וועכטער.

דער פראָצענט-סאַץ פון לאָקאַל שטייער ווערט אויסגערעכנט לויט דער סומע דירה-געלט, וועלכע דער לאָקאַל איז געגאַנגען, אָדער האָט געקאָנט גאָהן אין יונגי 1914, גערעכענדיג יעדען פאַר'מלחמה'דיגען רובל לויט 2 זל. 66 גראָשען.

בערופען פונאַנדערצוליייגען און אויפצונאַמען דעם לאָקאַל שטייער ביי די לאָקאַטאָרען זענען די מאַגיסטראַטען.

רעקוירען געגען נישט ריכטיגע בעשטייערונג, ווי אויך בקשות וועגען אנולירונג אָדער פונאַנדערלייגען די אַרויס געלענטע שטייערען אויף ראַטעס קאָן מען דערלאַנגען אין משך פון 14 טעג נאָכ'ן דערהאַלטען די אויפפאָדערונג צו בעצאָהלען.

י. אינעלד.

באַנק-הויז ט. בונימאָוויטש
דעפּאָזיטען-באַנק
ווילנא
טעלעגר.: Bunimowbank
ערלעדיגט אינקאַסאָ אויף ווילנא
און אַלע אַנדערע באַנק-אָפּעראַציעס.
008
אייגענע אייזענבאַהן-באָקשניצע אין צענטר פון שטאָט
„Bocznica Bunimowicza, Wilno“

א „אומגליק", וואָס האָט געטראָפען א פוילישע דעלעגאַציע
מיט א לאָדזער יודישען יונגערמאַן אין בעלגיע.

דעם 15 סעפּטעמבער איז אַ דעלעגאַציע פון העכערע באַהן-בעאַמטע אַרויסגעפאָהרען קיין פּאַריז. פאָהרענדיג דורך בעלגיען איז אין שטעטעל 40 קילאָמעטער פון ל'עוש, געשטאָרבען איינער פון דער דעלעגאַציע, סטאַנקעוויטש.

אין ליעוש שטודירט אויפ'ן פּאָליטעכניקום אַ לאָדזער יונגערמאַן איצעקזאָן. מיט צוויי-יאָהר צוריק האָט ער בעענדיגט ווישניעווסקי'ס גימנאַזיום און איז אַוועקגעפאָהרען שטודירען קיין ליעוש. ווען ס'האָט פּאַסירט דער אומגליק-פאַל מיט סטאַנקיעוויטש'ן האָט זיך קיינער פון זיינע בעגלייטער נישט געקענט פערשטענדיגען מיט דער אָרטיגער בעפעלקערונג אויף פראַנצויזיש. אין שטעטעל איז אָבער בעקאַנט געווען, אַז ס'איז פאַרהאַן אַ „פּאָליאַק" אַ סטודענט, מ'האָט איהם אויסגעזוכט און צוזאַמענגעפיהרט מיט זיינע לאַנדסלייט און ער איז געוואָרען זייער דאָלמעטשער. דער לאָדזער יונגערמאַן איצעקזאָן, האָט פאַר דער דעלעגאַציע ערלעדיגט אַלץ, וואָס זיי האָבען בעדאַרפט. פאַר'ן אַוועקפאָהרען האָבען די דעלעגאַטען פערעפענטליכט אַ דאַנקזאָגונג אין דער אָרטיגער צייטונג און זיך אָנגעפרעגט ביים סטודענט זיין נאָמען. ווי איבעראַשט זענען זיי געוואָרען ווען זיי האָבען זיך דערוואוסט אַז ער הייסט איצעקזאָן.

— זענט איהר אַ יוד?

— יאָ!

און ווי דאַנקבאַר זיי זענען איהם נישט געווען פאַר דער אַרויסגעוויזענער הילף אין אַ פרעמד לאַנד, האָבען זיי נישט געקענט בעהאַלטען זייער פערדרוס, וואָס די הילף איז געקומען מצד אַ יודען.

א קאַוואַלער איז שלעכט צו זיין,
אַז מ'מוז אַליין ראַומען די שטוב, העלפען די שכנים גנב'ענען...

(:) אויף נאַוראָט נומער 23 איז דאָס געווען, ה' יאַנקעל ש., אַ קאַוואַלער, וואוינט דאָרט אין אַנ'אָרים קליין שטיבעל, אין וועלכען ס'„פּאַמיעשטשען" זיך קוים די עטליכע גראַטעס.

נעכטען האָט ער אַרויסגעשטעלט אין קאָרידאָר עטליכע שטוב-זאַכען אויף איבערצולופטערן און, ווען ער האָט די זאַכען צוריק געוואָלט אַריינגעהמען, האָט ער זיי שוין נישט געטראָפען.

חושד-זייענדיג איינעם פון די שכנים אין דער גנבה, האָט ה' ש. וועגען דעם מודיע געווען דער פּאָליציי.

דער בעליידיגטער שכן האָט זיך דערפאַר גוקם געווען אָן ה' ש. און איהם אַ װאונד גוט צושלאָגען.

האָט די פּאָליציי שוין געמאַכט 2 פּראָטאָקאָלען מיט אַמאָל.

א בלוטיג מעסער איז האַרץ פון דער געליבטער.
אַ'אַהאַנטיריע פון העלדען פון דער אונטערוועלט.

(ל) סטאַך מרוזשאַק איז גוט בעקאַנט אין דער לאָדזער אונטערוועלט. פאַר איהם ציטערן אַלע זיינע „אונטערטאַנען" פון ביידע געשלעכטער.

איז דעריבער נישט קיין וואונדער, אַז ווען מרוזשאַק האָט זיך דערוואוסט, אַז זיין „קאָכאַנקע" אַניעלאַ פּעררראַט איהם מיט אַ צווייטען, איז ער געוואָרען אָנגעצונדען ווי אַ לאָדזער פאַבריק'ל...

לאַנג האָט ער זי אַרומגעזוכט, ביז ער האָט זי געכאַפּט אויף פראַנציסקאַנער-גאַס אין א פינסטערן וואונד.

ס'האָט א בלאַנק-געטון אַ מעסער און – אַניעלאַ איז געפאַלען אַ פערוואונדעטע.

מרוזשאַק איז אַנטלאָפען און אַניעלא איז צוגענומען געוואָרען אין שפּיטאָל.

ערשטע שטאָדט-ראַט-זיצונג אין אַלעקסאַנדער.
(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

נעכטען איז פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון שטאָט-ראַט אין אַלעקסאַנדער.

אַלס בירגערמייסטער איז געוועהלט געוואָרען מאַריאַן אַגדושעיאַק (פּ.פּ.ס.) און וויצע בירגערמייסטער – אָזט (דייטשע אַרבייטער-פּאַרטיי).

עס זענען אויך געוועהלט געוואָרען 3 לאַווניקעס. דערונטער דער יודישער ראַטמ. האַנדעלסמאַן.

כ.

תבואה-עקספּאָרט וועט ווערען בעגרענעצט.
מען וועט שטיצען אַנדערע עקספּאָרט-סחורות.

(ה. צ.) אין לעצטען קוואַרטאַל פון איינציגען יאָהר ווערט ערוואַרטעט זעהר וויכטיגע ענדערונגען אינ'ם ווירטשאַפטליכען לעבען פון לאַנד. כדי די דאָזיגע 3 חדשים זאָלען דורכגעהן בשלום וועט נויטיג זיין אָנצונעהמען אַ גאַנצע רייה מיטלען מיט וועלכע מען וועט פערהיטען די גלייכגעוויכט.

קודם כל וועלען פאָרקומען גרויסע ענדערונגען אינ'ם האַנדעל מיט תבואה. אַלע מאַסגעבענדע ספערען זענען ענדגילטיג געגען דעם, אַז מען זאָל ווענציג פערוועהרען דעם אַרויספיהר פון אַלע סאָרטען תבואות. מען וועט נאָר מאַכען ספּעציעלע שוועריגקייטען כדי מען זאָל נישט קאָנען אַרויספיהרען טייל סאָרטען תבואות, וועלכע זענען איצט וועניגער געראָטען.

עס האַלט דערביי, אַז מען זאָל פערוועהען אַרויסצופיהרען קאָרן. דאָס וועט געמאַכט ווערען אין דער פאָרם, אַז מען וועט אַרויסלאָזען אָט אַ אַרויספיהר-צאָל, וואָס וועט אונמעגליך מאַכען אַרויסצופיהרען קאָרן.

אויף דעם אָרט וועט די רעגירונג שטיצען מיט אַלע מעגליכע מיטלען, אַז מען זאָל קאָנען אַרויספיהרען מעהר אַנדערע אַרטיקלען.

„אָרט"
קאָנצעסיאָנירטע צושניידער קורסען ביי דער געזעלשאַפט.

די געזעלשאַפט „אָרט" אין לאָדז האָט בעקומען די ערלויבניש צו עפענען קאָנצעסיאָנירטע קורסען פאַר שניידער.

דעם 15 אָקטאָבער ווערט שוין געעפענט דער ערשטער קורס פאַר צושניידערייי פאַר שניידער-מייסטער און שניידער - געזעלען. די פערוואַלטונג פון די קורסען האָט אויך דאָס רעכט אַרויסצוגעבען דיפּלאָמען נאָכ'ן פערענדיגען פונ'ם קורס. די דיפּלאָמען זענען בעשטעטיגט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

די באָקס-קאַמפען אין „העלענאָר".

מיט אַ קליינע פערשפּעטיגונג הויבען זיך אָן די קאַמפען. עס האָבען געקעמפט צוויי פּאָר, אין ערשטען קאַמף האָבען זיך געטראָפען דער יודישער באָקסער בראָקס און דער אַפריקאַ-נעגער בילליגיבסאָן. דער ערשטער בעזיצט פיל כח און פּראַקטיק, דאַנעגען דער נעגער (וועלכער איז אגב אינגאַנצען אַלט 22 יאָהר) בעזיצט אַ זעהר שענע טעכניק, וועלכע שטייגט איבער אַלע ביז איצט געזעהענע אין לאָדז–באָקסערס.

לויט'ן אָנזאָג פונם אַרבייטער פּאַרטשניק לאַסקאָווסקי, האָט דער קאַמף געזאָלט האָבען 15 רונדען צו 2 מינוט.

אין די ערשטע רונדען זענען ביידע צדדים גלייכע, דאָס איבערגעוויכט איז אַ וואַקעלדיגע, דער יוד בראָקס גרייפט שטאַרק אָן, אָבער דער נעגער מיידט אויס די קרעפטיגע קלעפּ, אויך דער לעצטער גרייפט אָפט אָן, ווייזט דערביי אַרויס אַ זעהר שעהנע טעכניק.

אין דער 6 רונדע ווערט די איבערגעוויכט פונ'ם יוד איבערן נעגער קלאָר. עטליכע מאָל פאַלט גיבסאָן, אָבער שטייט שטענדיג אויף, איידער דער אַרביטער צעהלט די 10 סעקונדען. אין דער 7 מינוט דערלאַנגט בראָקס זיין געגנער כסדר קלעפּ, צוליב וואָס דער נעגער ווערט אין דער 8 רונדע בעזיגט דורך אַ „קנאָק-אוט".

דאַן האָבען געקעמפט זשאַק גרינשטאַק, וועגען וועלכע מיר האָבען גענוי געשריבען אין איינעם פון אונזערע לעצטע נומערן, – מיט'ן נעגער גיב האַרריס, אַ מאָהל זעהר געפערליכען באָקסער, געוועזענער מייסטער פון ענגלאַנד אין אייראָפּא אויפ'ן יאָהר 1924. אַ חוץ אַ שעהנע טעכניק בעזיצט אויך גרינשטאַק פיל כח, דאַגעגען דער צווייטער, דער נעגער בעזיצט וועניגער טעכניק און אויסהאַלטונג, צוליב וואָס ער האָט אין דער 5 רונדע געמוזט קאַפּיטולירען, אונטערגעבענדיג זיך. דערמיט האָבען זיך די קאַמפען פערענדיגט.

א.

דאס יודישע טעאטער אין לאדז בעקומט צוריק די היים.

דאס „סקאלא"-טעאטער ווערט פולשטענדיג רעמאנטירט און גאר בקרוב הויבט דארט אן שפילען יוליוס אדלער מיט זיין טרופע.

וואס ס'זאגט דירעקטאר קופערמאן וועגען ווינטער-סעזאן פון יודישען טעאטער „סקאלא".

דאס יודישע טעאטער האט שוין אזא מזל! איז א פערהעלטניסמעסיגע גוטע טרופע איז נישט פארהאן קיין ארט, וואו צו שפילען. איז דא וואו צו שפילען — זענען נישטא קיין ארטיסטען, איז שוין פארהאן א טעאטער, אי א טרופע, איז ווידער נישטא דער ענטשפרעכענדער טעאטער-דירעקטאר.

דאס לאדזער יודישע טעאטער האט אויך שוין צו פערצייכענען א לאנגען מארטירער-וועג. נישט איין שטערונג שוין געהאט צו בעקעמפען. ס'זענען געווען צייטען, ווען דאס יודישע טעאטער אין לאדז איז געשטאנען אויבען-אן פון אלע יודישע טעאטער'ן אין פוילען (אין די צייטען פון זאנדבערג, למשל), אבער דאס איז נאר געווען א קורצע צייט, ס'רוב האט דאס יודישע טעאטער געהאט נאר צרות און פיין, מיט איינעם האט זיך אבער לאדז געג ויסט: ס'איז געווען א סטאביל-טעאטער, וואו א יודישע טרופע האט געהאט דעם מידען און קראנקען גוף אוועקצולעגען און מעהר-ווייניגער אויסצורוהען. אבער אויך דא האט זיך אריינגעמישט א ע"ין-הרע און אויך דאס איז אוועק, דאס גרויסע טעאטער איז אפגעברענט געווארען און „סקאלא" איז פערמאכט געווארען צוליב דעם, וואס די בוי-אינספעקציע האט איינגעזעהן דארט א געפאהר פאר דעם פובליקום. ס'זענען נישט געווען קיין רעזערוו-טירען, קיין בעזונדערע אריינגענג צו די באלקאנען און גאלעריע און אויך די סופיטען זענען נישט געווען גענוג פערווי-כערט.

מיט דעם פערמאכען דאס „סקאלא"-טעאטער האט מען שוין נישט געקענט רעדען וועגען א יודיש-טעאטער אין לאדז און ס'האבען זיך אנגעהויבען די „כאפ-שפילען" אין זאל פון „פילהאר-מאניע". דערווייל האט זיך פערשפרייט א קלאנג וועגען א דייטש-טעאטער, וואס זאל פערנעהמען „סקאלא" און ס'האט זיך געקענט דוכטען, אז דאס יודישע טעאטער האט יעדענפאלס אויף א זעהר לאנגע צייט פערלוירען איהר היים, ס'האט אונז דעריבער שטארק פער-אינטערעסירט ווען מיר האבען געזעהן, אז אין „סקאלא"-טעאטער ארבייט מען ווי'ער מעשים, מ'פיהרט ציגעל און אנדערע בוי-מאטעריאלען, מ'ארבייט אויף וואס די וועלט שטעהט. איך געה אריין אינוועניג און טרעף דעם אלט-בעקאנטען יודישען טעאטער-דירעקטאר קופערמאן, וועלכער שטעהט און דיס-פאנירט מיט זיין גאנצער ענערגיע מיט דער ארבייט.

— צי וועט פון דער דאזיגער ארבייט אויך עפיס געניסען דאס יודישע טעאטער? פרעג איך דעם דירעקטאר קופערמאן.

— דער רעמאנטירטער בנין וועט זיין נאר צו דיספאזיציע פון יודישען טעאטער.

— און וואס איז מיט די קלאנגען וועגען דייטשען טעאטער?

— אמת איך האב געהאט א קאנ-טראקט מיטען דייטשען טעאטער, אבער איצט איז דער דאזיגער קאנטראקט שוין בטול.

— דערצעהלט, ה' דירעקטאר, וואס דא ווערט געמאכט.

דירעקטאר קופערמאן איז געווען אזוי ליבענסווירדיג און אונז ארומגעפיהרט איבער'ן גאנצען בנין און אונז פער-טייטשט, וואס עס ווערט געמאכט.

קודם-כל ווערען געוועלבט אלע סו-פיטען מיט אייזערנע בעלקעס, דאן ווערט בכלל דער גאנצער בנין פעריכט פון גאס ווערט געמאכט נאך איין איינגאנג, וועלכער וועט פיהרען דורך א ברייטע טרעפ צום באלקאן און גאלעריע: דארט וועט זיך געפינען א בעזונדער פאיע, בופעט און גארדעראב, חוץ דעם וועט פון דער גאלעריע און באלקאנען זיין עטליכע רעזערוו-ארויסגאנגען. די גאנצע עלעקטרישע אנלאגען ווערען איבערגע-ארבייט, אזוי אז דאס גאנצע טעאטער וועט האבען א צענטראלע עלעקטרישע סטאציע, וועלכע וועט אויך געבען ליכט פאר פערשידענע עלעקטרישע עפעקטען אויף דער ביהנע. די ביהנע אליין וועט זיין פיל טיפער. די צוויי פארטער-לאזשען ווערען אוועקגענומען און עס ווערט דערמיט פערגרעסערט דאס ארט פאר'ן ארקעסטער, דער ביהנען-פארהאנג ווערט איינגאנצען גע-ענדערט, לויט'ן מוסטער פון די מא-דערנסטע אייראפעאישע טעאטערן.

— און די דעקאראציעס זיינען?

— דאס גאנצע טעאטער ווערט אי-בערגעמאלט און פערצירט. ביי די דא-זיגע ארבייט וועלען זיין בעשעפטיגט עטליכע קינסטלער-מאלערס.

— ווען וועט שוין דער נייער טעא-טער-בנין זיין פערטיג צום שפילען?

— שפעטסטענס אין א חודש ארום וועט אלץ זיין געמאכט. איך אליין האב נישט מיטגעמאכט דעם טורנעע מיט יוליוס אדלער, כדי אליין אכטונג צו גע-בען אויף דער גרויסער ארבייט, אז זי זאל פערטיג ווערען וואס שנעלער.

און איצט די הויפט-פראגע: ווער וועט שפילען אין דעם דאזיגען טעאטער אין ווינטער-סעזאן?

— זעהט איהר, וועגען דעם האב איך שוין פיל געטראכט און דער רעזולטאט איז, אז דא וועט שפילען יוליוס אדלער מיט זיין טרופע. אדלער האט אבגע-ווארפען אלע אפערטען פון ריגא און קאנאדע, ווייל ער וויל שפילען אין לאדז. מיט יוליוס אדלער איז דער ענין ערלעדיגט. יעדענפאלס וועט דעם היי-יאהריגען ווינטער-סעזאן שפילען אן ערשטקלאסיג יודיש טעאטער און דאס יודישע לאדז וועט בעקומען ווידער איהר קולטור-ווינקעל אין אן עסטעטי-שען און פיינעם טעאטער-בנין.

— און וויפיל קאסט דער רעמאנט פון טעאטער?

— עס וועט אריינכאפען ביז א 50 טויזענד זלאטעס. דאס איז א גרויסע סומע, אבער דאס האט געמוזט געמאכט ווערען. ביי די אומות העולם. איז עס אנדערש, דער טעאטער „פאפולארני", למשל, אין לאדז האט בעקומען פון מאגיסטראט א סובסידיע אויף רעמאנט אין דער הויך פון 20 טויזענד זלאטעס. פערשטעהט זיך, אז איך האב דאס נישט בעקומען.

און אין אמת'ן איז דאך ה' קופער-מאן גערעכט. פארוואס זאל דאס יודישע טעאטער נישט האבען די זכיה צו גע-ניסען פון א שטאטישע סובסידיע, כדי עס זאל זיך קענען ווי געהעריג ענט-וויקלען. וואס צאהלען מיר יודען דען קיין שטייערן נישט צוגלייך מיט אנדערע?

איזי.

גאז-לאמפען טאר מען נישט אראפנעהמען.

(ב) דער רעגירונגס-קאמיסאר האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, לויט וועלכער סיי פריוואט פערזאנען, סיי עלעקטרא-מאנטערען, טארען נישט, אהן דעם וויסען פון דער גאזאווניע, אראפ-נעהמען קיין גאז-לאמפען פון די רעצה-רען.

די דאזיגע פעראָרדנונג איז ארויס-געגעבען געווארען צוליב דעם, וואס ס'האט שוין געטראפען אין א סך פע-לען אומגליקען.

פאר נישט אפהיטען די פעראָרדנונג דראהט א גרויסע שטראף.

ערב א טעקסטיל-שטרייק אין לאדז.

וואס זאגען וועגען דער לאגע די פאבריקאנטען און די ארבייטער?

פרעמיער בארטעל וועט אינטערווענירען.

(–) אין צוזאמענהאנג מיט דער קאנ-פערענץ צווישען די לאדזער אינדו-סטריעלער און ארבייטער, וועלכע איז פארגעקומען אין ווארשא און זיך גע-ענדיגט מיט — גארנישט, האבען מיר זיך געווענדעט צו די פיהרער פון אינ-דוסטריעלער-פערבאנד איבוש. רוזמאנ און ד"ר בארטשינסקי, וועלכע האבען ערקלערט אזש-וואס:

די ארבייטער-פאדערונגען אינ'ם איצ-טיגען מאמענט זענען נישט בערעכטיגט. די לאגע פון דער אינדוסטריע האט זיך לעצטענס א ביסעל פערבעסערט. אבער ס'האט זיך נאר פערבעסערט לויט דעם, ווי ס'איז געווען פריהער גאר שלעכט. פאקטיש איז די לאגע נישט גאר גלענצענד. אין ווארשא הא-בען מיר ערקלערט דאס זעלבע און דעריבער זענען מיר נישט בעשטאנען אויף קיין ארביטראזש. אויב די אר-בייטער וועלען אונז אנווארפען א שטרייק, וועלען מיר גארנישט קענען העלפען, פארפאלען.

די ארבייטער-פארשטעהער, ה"ה וואלטשאק און קאלוזשינסקי, האבען ערקלערט, אז זיי וועלען אויך ווייטער די פאדערונגען אונטערהאלטען.

ס'איז צו האפען, אז נאכדעם, ווי אין ארבייטס-מיניסטעריום האבען די אינדוסטריעלער אטגעזאגט אנצונעהמען אן ארביטראזש, וועט זיך איצט מיט דער פראגע פעראינטערעסירן דער פרעמיער בארטעל, וועלכער וועט צווינ-גען די אינדוסטריעלער אפצוזאגען זיך פון דער איינגעשפארטקייט.

אויב אבער, אויך דעם פרעמיער בארטעל'ס אינטערווענץ וועט נישט העלפען, — דאן ווארטען מיר נאר ביז דאנערשטאג. און דאן — אונזער אלט מיטעל: שטרייק.

היינט קומט פאר פערזאמלונגען אין אלע 3 טעקסטיל-פעראיינען, מיט'ן אנ-טייל פון ארבייטער-דעפוטאטען.

ס'איז פארויס צוזעהן, אז אויב די ארבייטער וועלען בעשליסען צו שטריי-קען, וועט דער שטרייק אויסברעכען שוין פרייטאג, דעם 1. אקטאבער.

שטראפען פאר נעהמען שטיצע אונבע-רעכטיגט.

(אי) דער הויפט-ארבייטסלאזער-פאנד האט פעראָרדענט דער לאדזער אפטיי-לונג, אז אין יעדען פאל, ווען ס'וועט פעסטגעשטעלט ווערען, אז ארבייטסלא-זע נעהמען ארבייטסלאזען-שטיצע, זאל דער בעטרעפענדער בעשטראפט ווערען.

ווער האט פערלוירען געלד אין דער באנק.

(–) ה' וויקטאר צאלעל טיילט אונז מיט, אז נעכטען צווישען 12–11 מיטאג האט ער אויפ'ן טיש אין דער „באנק-ספולעק זאראבקאָוויך" געפונען א פע-קעל מיט געלד. ה' צאלעל האט דאס געלד אפגעגעבען דעם קאסירער פון דער באנק, ווער ס'האט דאס געלד פערלוירען קען זיך ווענדען צום קא-סיר פון דער דערמאהנטער באנק.

ענטלאפען פון מאן און איהם איבערגעלאזט אהן א העמד אויפ'ן לייב.

ה' י. רובינשטיין (קאמיענע 13) גיט אונז איבער א הימעל-שרייענדען פאקט, וואס האט מיט איהם געטראפען.

שוין עטליכע יאהר, ווי ער לעבט צו-פרידען מיט זיין פרוי לארא, וועלכע שטאמט פון די לענטשיצער האנעמאנס. ער האט געהאט פרנסה און מפרנס גע-ווען ווייב און קינד. קיין שום קריגע-רייען זענען צווישען איהם און דער פרוי גישט געווען און, ער, ה' רובינ-שטיין, האט נישט פערשטאנען, אז היני-טער זיינע פלייצעס שפינט די פרוי לא-רא פערברעכערישע פלענער.

דער עהרליכער ה' רובינשטיין האט וועגען גארנישט געוואוסט. ער האט שווער געארבייט, געזארגט פאר'ן הויז-געזינד און געליבט, שטארק געליבט זיין פרוי.

אזוי זאגט אליין, מיט טרערען אין די אויגען, ה' רובינשטיין.

און — עהרגעכטען איז עס געשעהן. ה' רובינשטיין איז ארויס פון שטוב א ז'ייגער האלב 11 פארמיטאג, און ווען ער איז צוריקגעקומען ארום 6 פארנאכט, האט ער געטראפען א פערשלאסענע טיר. שכנים האבען ערקלעהרט קורץ: די פרוי איז אוועק און אלע זאכען האט זי אוועקגעפיהרט אויף א ריסארקע.

א שלאסער האט אויפגעעפענט די טיר און — ה' רובינשטיין האט דערזעהן פאר זיך א... ליידיגע שטוב. נישטא אפילו קיין בענקעל, קיין העמד. זיינע אלע מלבושים האט זי מיטגענומען, אפילו די נעגעל פון דער וואנט האט זי ארויסגענומען.

וואו איז אוועק לארא רובינשטיין-האנעמאן? צי איז זי אוועק צו איהרע עלטערן, אדער האט זי געהאט א גע-ליבטען ערגיץ אין די לאדזער היגטער-געסלעך?

און דאס וואונדערליכסטע איז דאך דאס, פארוואס זי האט נישט איבער-געלאזען איהר מאן א העמד אנצוטון.

אין יעדער יודישער שטוב
דארף
יום-טוב
זיך געפונען די בעסטע
שאקאלאד
Plutos
דאס מאכט א פייערליכע שטימונג
ניט בלויז און געזונד
פאדערט נאר „פלוטאס"

געזעץ וועגען האנדעלס-אגענטען.

(ס) דאס האנדעלס-מיניסטעריום האט אויסגעארבייט א געזעץ וועגען די אר-בייטס-אויפגאבען און בעדינגונגען פאר האנדעלס-אגענטען.

דאס דאזיגע געזעץ איז בעזונדערס וויכטיג פאר די לאדזער האנדעלס-אגענ-טען, וועלכע זענען פארהאן אין זעהר א גרויסער צאהל.

האנדעלס-שעה'ן אויף די מערק פערלענגערט.

(א) לויט א פעראָרדנונג פון רעגי-רונגס-קאמיסאר זענען די האנדעלס-שעה'ן אויף די מערק פעסטגעשטעלט געווארען אין מערק-טעג: פון 7 אין דערפריה ביז 4 נאכמ.; און אין גע-וועהנליכע טעג: פון 7 אין דערפריה ביז 1 בייטאג.

א דאנק אן אינטערווענץ פון די פער-אינטערעסירטע, זענען די האנדעלס-שעה'ן בעענדערט געווארען אויף אזא אופן: זיי וועלען דויערן: פון 6 פארטאג ביז האלב 7 אווענד; און אין געוועהנ-ליכע טעג: פון 5 פארטאג, ביז 3 נ.מ.

צוקער-זאפאסען מוז מען רעגיסטרירען.

(ס) פון מארגען אן וועלען דורכ-געפיהרט ווערען רעוויזיעס פון די צו-קער זאפאסען אין די געוועלבער.

יעדער, אויסער די צוקראוניעס, וואס וועט האבען אויף לאגער מעהר פון 100 קילא צוקער, וועט מוזען וועגען דעם מעלדען דער פינאנץ-קאנטראל-מאכט.

די דאזיגע קאנטראלע שטעהט אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס ס'זענען פעסטגעשטעלט געווארען פראוויזארישע צוקער-קאנטיגענטען.

רעזערוויסטען בעקומען נישט קיין שטיצע.

(וו) דאס קריגס מיניסטעריום האט אויפמערקזאם-געמאכט דער לאדזער וואָ-יעוואודזטווע, אז אין הסכם מיט דער נייער פעראָרדנונג, בעקומען נישט קיין שטיצע די רעזערוויסטען, וועלכע ווע-רען גערופען אויף איבונגען.

דאס גשעהט דערמאר. וואס דאס געהן אויף איבונגען אויף עטליכע וואָ-כען איז א המשך פון דעם דורכגעמאכ-טען מיליטער-דינסט.

„שעורי-ערב".

זונטאג, דעם 2-טען טאג חול-המועד איז אין „שעורי-ערב" (קילינסקי 116) פארגעקומען א סיום-פייערונג.

ס'האבען זיך אויפ'ן ארט פערשריבען א רייה נייע מיטגלידער.

דעטאליסטען-פעראיין.

(א) אין זאל אויף אנדזשעיא 1 איז פארגעקומען די ערשטע פערזאמלונג פון דעם ניי-ענטשטאנענעם פעראיין פון דעטאליסטען.

ס'זענען ארומגערעדט געווארען א רייה פראגען וועגען אויפשטעלען דעם פער-איין אויף די געהעריגע יסודות.

קינא „ERA"
זאווישא 22 (באלוט)

פרי־הער „פלארא"

פוזהיינט גרויסער יום־טוב פראגראם!

א בילד וועגן וואס גאנץ לאדז וועט דערפון רעדן!

„די געפעהרליכע רייזע"

סענסאציאָנעלע סאלאָן־ און ספאָרט־דראַמע. — אין די הויפטראָלען: REED HAWES i ALMA BEMETH | אויסערן פ־אגראם: א פרעהליכער פארס.

לעטשניצע „VITA"

פאר קומענדיגע קראנקע פון דאָקטוירים־ספעציאליסטען און ערצטליך רענטיסטישער קאבינעט

די לעטשניצע געפונט זיך אויף פעטריקאווער 45, טעל. 44-47

ס'ווערען אָנגענומען קראַנקע אויפ'ן געביט פון אַלע ספעציאַליטעטען:

1. אינלערל. קראנקהייטען.
ד"ר י. אימעלסא פון 3½–4½ ז. 1–2
ספעצ. פון שטאָפוועקסעל און ד"ימ־קראַנק.
ד"ר א. אורינסאן פון 4½–6½ ז. 1–2
(ספעצ. פון מאָגען און קישקע קראנקהייטען).
ד"ר מ. דאווידאוויטש פון 11–12 און פון 3½–4½ ז. 11–12
(ספעציעל פון לונגען־קראנקהייטען).
ד"ר ה. הרישע פון 5–7 ז. 11–12
(ספעצ. פון הארץ קראנקהייטען).

2. כירורגישע קראנקהייטען
ד"ר מ. ראבולקעוויטש פון 7–8
ד"ר מ. קאנטאר פון 6–7 ז. 10–11
ד"ר ע. קוניג פון 3 – 4

3. קינדער קראנקהייטען
ד"ר י. קאפלאנסקי פון 3 - 4 ז. 11-12
ד"ר יוזעף כאן פון 1–2, ז. 12–1
ד"ר סאמעט־מאנדעלס 4–6 ז. 1–2

4. הויט און וועגער. קראנקה.
ד"ר וו. לאגונאווסקי 5 8 ז. 12 – 1
ד"ר ע. עהערט פון 1½–3½

5. אוירען, נאָז, און האַלז־קראנקהייטען.
ד"ר זשעבראווסקי פון 9–10 און 7–8
זונטאג 9–10

ד"ר א. מאזור מאָנטאג, מיטוואָך, פרייטאג 2½–3½ דינסטאג, דאנערשטאג, שבת 4–5½ זונטאג 11–12 (פעהלער פון שפּיַם און אויסשפּראך. פערהייקען זיך אד"ח)

6. נערוועָן - קראנקהייטען.
ד"ר מ. ארבאה פון 1 – 2 און 7 – 8
ז. 10–11

7. אויגען - קראנקהייטען.
ד"ר י. מארגאלים 12 – 1.30 6 - 7
ז. 11–12

8. פרויען - קראנקהייטען און אקושעריע.
ד"ר א פאגאזשעלסקי פון 4–6
ד"ר רייטלער קוריאנסקי פון 2½ 4
ד"ר י. שווייצער 10½–11½ חוץ שבת או 6–7 חוץ דאָנערשטאַג
ד"ר מ. מאטשעווסקי פון 12—1 פּרדנ־נאצוָן זונטאג פון 11–12.

9. מויל און ציין־קראנקהייטען.
ערצטען־דענטיסטען:
ל. געצאוו פון 5½–8 ז. 10¹⁵–11½
ה. האלפערן פון 3–5½ ז. 9–10¹⁵
פ. ראזען פון 9–11½ ז. 1–2
יאקוב ראטענבערג 11½–2 ז. 11½–1
לאבאראטאריום: ד"ר זשורקאווסקי

רענט גען־לאבאראטאריום, מאבינעט פון סיזוקאלישע טעראפיע, קאנכולטאציע פאר מוטערס, שוץ־אימפונגען געגען שקארלאטין, אפעראציעס און אפארונקעס. א באקטעריאלאָגישע לאבאראטאריע אויפ'ן ארט, מאסאזשען. וויזיטען אין שטאדט. קראנק לאזט בערגשט שהלען, סילוס הייל־מאסאזשען, קונסטליכע ציינער, גאלד־קראָנען, בריקען און אזוי ח.

די לעטשניצע איז געעפנט פון 9 פריה ביז 8 אווענד זונטאג פון 9 ביז 2.

Dyrekcja Kolei Elektrycznej Łódzkiej Sp. Akc.

zawiadamia, niniejszym że, celem udostępnienia P. T. Publiczności szerszego korzystania z prawa przesiadania się, zarządziła, aby przebieg pociągów po linjach bocznych, równoległych do linji pociągu, na którym wykupiony został bilet do przesiadania, nie był przez obsługę pociągów uważany za kierunek powrotny.

Przykład 1: Z pociągów linji 6 i 8 wolno z ulicy Gdańskiej przesiąść się zarówno w kierunku Bałuckiego Rynku, jak i w kierunku Placu Reymonta (Górny Rynek).

Przykład 2: Z każdego punktu ulicy Piotrkowskiej można przesiąść się na ulicę Kilińskiego i t. d. Natomiast niedopuszczalnym jest w dalszym ciągu przesiadanie do pociągów biegnących w kierunku powrotnym po linji tego pociągu z którego pasażer otrzymał bilet do przesiadania. Nie wolno więc przesiąść się nprz. z pociągu linji Nr. 1, biegnącego ulicą Piotrkowską w kierunku Placu Reymonta (Górny Rynek) do żadnego z pociągów, biegnących wzdłuż ulicy Piotrkowskiej w kierunku Placu Wolności.

Ogłoszone w swoim czasie przepisy o sposobie i miejscach przesiadania p zostają nadal w mocy. 1207

הילפס־פעראיין
„תומכי אורחים" שרעדניא 18

דאנערשטאג, דעם 30־טען סעפטעמבער (שמחת תורה) 6 א זייגער אין אווענד וועט אין בערלינער זאל, זאכאדניא 26 פארקומען פאר די יודישע זעלנער פון לאדזער גארניזאן

פייערליכע הקפות

מיט אנטייל פון אנגעזעהענע לאדזער בעל־תפלות, אויך ווערט פאר די זעלנער ארויסגעגעבען

א יום־טוב מאהל־צייט

אין די הקפות וועלען אנטיילנעמען אנגעזעהענע לאדזער בירגער און כלל טוער, יעדער מיטגליד, אדער סימפאטיקער וואס וויל אנטיילנעמען אין די הקפות קען זיך מעלדען היינט ביז 1 מיטאג אין קאנצעלאריע פון פעראיין. אהנע איינלאדונג ווערט נישט אריינגעלאזט ווערען. מיט אכטונג 1232

דער קאמיטעט.

מיר בעטען

די אלע, וואס זענען בעליידיגט געוואָרען און געשלאגען ביים איינמאהנען זייערע חובות פון

ה' סאלאמאן בלומענפעלד

געשעפט פון וואש און קראוואטען נאָוואָמיעסקא 10 קומען אין זייערע אייגענע אינטערעסען צו האלינסקי פיעטריקאָווער 9 אדער פוהם, ווסכאָדניא 50 כדי געמיינזאם ארויסטרעטען געגען איהם, און איבערגעבען דעם ענין די פראָקוראטור. 1187

עס ווערט געזוכט

א קוואליפיצירטע פערקויפערין

אין דער שיך־בראנשע

געהעריגע רעפלעקטאנטקעס קענען זיך מעלדען צו מ. האסמאן, פאמאָרסקא 6. 1186

נעלעגענהייטליך

צו פערקויפען

א געגצליכע איינריכטונג צו א געהגארן־פאבריקל מיט א פאסענדעס לאקאל. אפערט. אונטער „גארן־פאבריקל" אפצוגעבען אין ארמינ.

Grzegorz RUBINSTEIN
absolw. praw.

עצות אין אדמיניסטראציאָנס־אנגעלעגענהייטען

Piotrkowska 132,
telefon 25-88

בעראטונגס - שטעלע פאר שטייער־ענינים.

ביליגערהייט איבעראל בעקומט מען טריבע־רעדער, פערשידענע שפולען און מאשינען־פייפען אויף מילער זייד־לערס מאשינען ביים דרעק־סלער זגערזשער 84, (פראָנט)

Dr. med. A. WITOŃSKI

אינערליכע קראנקהייטען
ספעצ.: הארץ־און לונגען־קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען
אויף גדאנסקא 37 טעלעפאָן 15-93

עמפפאנגס־שעהן פון 6 ביז 8 אווענד. 1204

Najsilniejsze bóle głowej usuwa.

Szkoła Przemysłowa

T-wa Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów w Łodzi

48 POMORSKA 48

אפטיילונגען: 1) מעכאנישע, 2) עלעקטראָטעכנישע און 3) וועבעריי.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון קאנדידאטען אין 1 קל. שול־געלד ביליג. אונבעמיטעלטע און פעהיגע שילער געניסען פון הנחות. 1220

עלעקטראטעכנישע סקלאדען
„ELEKTROPOL"
A. Szczekacz, ul. Zawadzka Nr.16 a,

עמפפעהלט אלערליי אינסטאלאציע־מאטעריאלען צו פאבריקס־פרייזען.

בעמ.: פאר מאָנטערען ספעציעלער ראבאט. 11

Dr. PRYBULSKI

צוריקגעקעהרט - זאוואדזקא 8, טעל. 25-38.
וועגערישע־ און הויט־ הויט - קראנקה מענער־שוואכע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־ליכט (האר־אויספאל), רענטגען־שטראהלען. – נעמט אן 9–1, 4–8 אוו., דאמען: 4–5

Dr. med. Józef FINKIEL

אינערליכע־ און נערווען־קראנקהייטען

אלעקסאנדראווסקא 47

נעהמט אן פון האלב 5 ביז 7 אווענד.

Dr. med. J. POLAKOW

ספעציאליסט פאר קינדער־קראנקהייטען 198

KONSTANTYNOWSKA 37a Tel. 39 75

נעמט אן פון 5–6.30 אוו. אינדערהיים און פון 2–3 אין לעטשניצע אויף גייערס מארק פעטריקאווער 294

Dr. W. Łagunowski

צוריקגעקעהרט

Choroby skórne, wenerycz. i moczopłciowe

Gdańska 42

נעמט אן פון 8–10½, פון 2–2⁴⁵ און פון 8–9 אוו.

Dr. med. W. EYCHNER

פרויען־קראנקהייטען

Zgierska 38, tel. 34-72

צוריקגעקעהרט.

Dr. med. I. PIK

חאולטשאנסקא 57

נערווען און אינערליכע קראנקהייטען

שפראכשטערונגען (שטאמלען), גייסטיגע היילמעטאָדען פון נערוועזע צושטאנדען (שרעק, שלאפלאזיגקייט).

נעהמט אן פון 12 ביז 1 און פון 4 ביז 7. 310

Dr. Med. **I. IMICH**

ספעציאליסט פאר נאָז, האלז און אויערען־קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט.

מאניושקי Moniuszki 1 טעלעפאן 97 9.

נעמט אן פון 1–2 און פון 5–7 אווענד. 169

Dr. med. Zygmund DATYNER

ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין־קראנקהייטען

Piramowicza 11 dawniej Olgińska
Tel. 48-95.

נעמט אן פון 1–2 און פון 4–7 נאכמ. 1335

Dr. M. Lichtensztajnowa

קינדער־קראנקהייטען.

נעהמט אן אין לעטשניצע „פאמאָט" אלעקסאנדראָווסקא 1 פון 12—2 און פון 3—5 נאָכמיטאג. 786
אין דער היים **Andrzeja 28** פון 5–7

Dr. M. Klaczko

KILIŃSKIEGO 117

ספעצ. פאר אויערן, נאָז און האלז־קראנקה.
עמפפאנגט אין לעטשניצע „פאמאָץ" (אלעקסאנדראָווסקא 1) פון 9–11, פון 3–5 נ"מ אין לעטשניצע פעטריק. 62
פון 11–1 און פון 7–8 אוו., אין דערהיים־פון 5–7.

Dr. med. Braun

פאלודניאָווא 23, טעל. 40-26

צוריקגעקעהרט

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און וועגערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע.
בעהאנדלונג מיט קווארץ־ליכט (האר־אויספאל.)
נעהמט אן פון 9–12. און פון 5–8 אווענד.

Knorr-האַבערפלאַקען און האַבערמעהל

זענען אויסגעפּרוּווט לויט די נייעסטע ערפאַהרונגען פון דער וויסענשאַפט, זיי ענטהאַלטען אין זיך אַלע נאַ-טירליכע בעשטאַנד-טיילען, וואָס בילדען דאָס בלוט און די ביינער קאַלך, און פאָספאָר-זאַלצען, אין אַ לייכטע אויפנעהמבאַרער פאָרם און ווערען פערוואַנדעלט: איי-ווייס, פעטס, קראַכמאַל און אַנדערע בעשטאַנד-טיילען, וואָס זענען אַזוי נויטיג פאַר'ן קערפּער און פאַר'ן מענשליכען אָרגאַניזם.

Knorr-האַבערפלאַקען זענען נישט נאָר גוט צו עמפּפעהלען פאַר:

נערוועאישע, ווייל זיי דערגענצען די פערברויכטע נערווען-סובסטאַנצען דורכדעם, וואָס זיי ענטהאַלטען אין זיך אַ הויכען פּראָצענט לעציטין.

בלוטאַרמע און בלאַסזיכטיגע, ווייל זיי ענטהאַלטען אַ הויכען פּראָצענט אייזען און פאָספאָר-זאַלצען און דעריבער שטעלען זיי מיט זיך פאָר אַ נאַטירליך קרעפטיגונגס-מיטעל, וואָס מאַכט געזונד דאָס בלוט.

מאַגען-שוואַכע, ווייל זיי זענען לייכט צו פערדייען און געבען דעם מענשליכען אָרגאַניזם איי-ווייס, פעטס און קראַכמאַל

זייגענדע מוטערס, ווייל זיי זענען אַ זעהר געשמאַקע און קרעפטיגע נאַהרונג, און אַ לייכטער פאָרם קומען זיי אריין אין'ם בלוט און אין די ביינער מיט קאַלך און פאָספאָר-זאַלצען

אַלע שוואַכע, נישט ספּיין און פערפערליך אַנגעשטרענגטע קינדער און דערוואַקסענע, געזונטע און קראַנקע

זאָלען נור עסען Knorr-האַבערפלאַקען און האַבערמעהל!

מעבעל

פון איינפאַכסטע ביז'ן טייערסטע און גרויסען אויסוואַהל

קאָמפּלעטע איינריכטונגען ווי אויך ענצעלע מעבעל

12

עמפּפעהלט די בעקאַנטע סאָלידע פירמע:

I. M. TERKELTAUB / egz.1863

NARUTOWICZA

w podwórzu, telefon 34-18

12

איינענע אויסאַרבייטונג לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע צוגענגליכסטע פּרייזען פעסטע. בעדינגונגען

!

לעטשניצע POMOC

פאַרקומענ-דע קראַנקע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען און דענטיסט. קאַבינעטען

אויף אַלעקסאַנדראָווסקאַ 1 (רוג זגערזשער).

טעלעפאָן 129.

עלעקטרא-און ליכט-היילונגס-קאַבינעטען, רענטגענאָגראַפיע, בעשטראַהלונג (קוואַרץ-לאַמפּ). ס'ווערען אָנגענומען קראַנקע אויף אַלע ספּעציאַליטעטען דורך פאָלגענדע דאָקטוירים:

ד"ר קלאַטשקאַ	ד"ר פּאַכשאַנסקי
ד"ר שיפּרים	ד"ר מאַרגאַנסקי
ד"ר ליכטענשטיין	ד"ר ראַזאַלאָווסקי
ד"ר לאַנדאַ	ד"ר האַמער
פּר' ד"ר ליכטענשטיין	ד"ר שפּאַלאַנסקאַ
ד"ר הערשפינקעל	ד"ר קרינסקאַ
	ד"ר לעווקאָוויטש

דענטיסט-ערצטע:

כאַנעס, יאַנקאָווסקאַ, פּילעצקאַ, שניידער.

די לעטשניצע איז טעטיג פון 8 פריה ביז 7 אין אָווענד, זונטאָג און יום-טובים—פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג. 078

איינשפּריצונגען געגען שקאַרלאַטין.

"SANITAS" לעטשניצע

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען (פאַר קומענדע קראַנקע)

און ערצטליך-דענטיסטישער קאַבינעט.

ציעגעלניאַנע 29, טעלעפאָן 44-51

אָפּטיילונגען	דאָקטוירים	שטונדען
...טען	ד"ר א. קאַצענעלסאָן	4-3
מאַגען און קישקע קראַנקהייטען	ד"ר ג. ראָזענבערג	12-11 .ז 7½-6 10-9
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר י. איציקזאָן " ה. ראַסאָווסקי " ד. פּריר	11-10 .ז $10^1/_2$-$9^1/_2$ 5-4 12-11 6-5 1-12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר י. בעמטע " וו. לאַהר " י. שטיינבערג	5-$3^1/_2$ $3^1/_2$-$2^1/_2$ 11-10 7-6 2-1
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר ז. לעווענסאָן " ע. מאַרטקאָוויטש	3-1 6-4
פרויען און געבורטס קראַנקהייטען	ד"ר ה. גוטשטאַדט " ב. מינץ " ל. שייעראָוויטש	8-6 1-11 9-8 1-11 5-3 11-9
נאַז האַלז און אויערן-קראַנקהייטען	ד"ר י. אייזיק " ש. מאַלאָוויטש	$5^1/_2$-$3^1/_2$ $11^1/_2$-$10^1/_2$ 7-6 2 12
אויגען-קראַנקהייטען	ד"ר ג. גערשטיין " ע. ראָזענבלאַט	2-1 12-10 4-6 10-9
הויט, וועענערישע און הויט-קראַנקהייטען קאָסמעטיק	ד"ר ס. קאַנטאָר " מ. לעווינסאָן " ל. פּריבולסקי	$3^1/_2$-2 11-9 8-6 1-12 $8^2/_2$-$7^1/_2$ זונט. דינסט. דאָ. מאָנ. מיטוו. פריטאָג 5-5.30 ש. 2-1
רענטגען פיזיקאַלישע טעראַפּיע און אָרטאָפּעדיע	ד"ר א. שטיינבערג	5-$3^1/_2$ 1-12
צייהן און מויל-קראַנקהייטען. גאָלד-קראָנען און בריקען,	צאָהן ד"ר צוקער " גרינשטיין-גאַרקאַווי פּר. ד"ר שאַצקאַ " קרעניצקאַ-ציפּין	$^1/_2$2-12 12-9 5-$^1/_2$2 8-5

עלעקטראָטעראַפּיע, קוואַרץ-ליכט, דיאַטערמיע, אַלערליי אַנאַליזען רענטגען, אָפּעראַציעס, אַמבולאַטאָרישע, איינשפּריצונגען, אימפּונגען, שוץ אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין מעדיצינישע קאָסמעטיק, בלוט-אונטערזוכונג

די לעטשניצע איז טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוענד. זונטאָג פון 9 ביז 4. אַקושעריש-הילף, בטאָג און נאַכט. וויזיטען אין שטאָט. דויערנדע האַלטונג, לויט אָפּמאַך

לעטשניצע

פאַר קומענדע קראַנקע בייגעזונטע נאַכט

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען און צאָהן ערצטליכער קאַבינעט פּאַנסקאַ 23, טעל. 10-45.

ד"ר ווינשטאָק ד"ר איזאַסימאָוו ד"ר גאָלדוואַסער	אינערל. קראַנקה.	11—9 7—5 5—3
ד"ר וואַרהאַפט ד"ר ראַוויטש	קינדער-קראַנקה.	11—9 7—5
ד"ר מאַניטיוס	כירורג. קראַנקה.	4—2
ד"ר אוקראַינסקאַ ד"ר פּראַם	פרויען- און אַקו-שעריע-קראַנקה.	1-11 מאָנט.דאָנ. 7—5 / 8-7
ד"ר דאַטינער	נירען און בלאָז	8-7 ,11—10
ד"ר וויענצקאָווסקי	אויגען-קראַנקה.	5—3
ד"ר קאָן באַלעסל.	אויערן, נאָז, האַלז	1—12
ד"ר נוימאַרק ד"ר שניטקינד	הויט און ווענער. קראַנקהייטען	1-11 7-5
צאָהן-ערצטען:) רייטעראָווסקאַ) איזאַסימאָוואַ	דינ. דאָנ. ש. 12-9, מאָנ. מיט. פ. 7-5, דינסט. דאָנ. שבת 5—8.	

וויזיטען אין דער שטאָדט, געבורטס-הילף, אָפּעראַציעס און אַפּאַראַנקעס, אימפּונגען געגען פּאָקען, ערצטליכע אַנאַליזען (אורין, פלעגמאַ, בלוט אז"וו) איינשפּריצונגען, גאָלד-קראָנען, בריקען, קינסטליכע ציינער.

●●●● אימפּונגען געגען שקאַרלאַטי. ●●●●

מעבעל

שלאָפצימערן, עסצימערן, מערכען-גאַבינע-טען, פאַרצימערן, קוכען איינר כמוגען ווי אויך איינצעלנע מעבעל-געגענשטאַנדען צו צוגענג-ליכע פּרייזען אויף בעקוועמע בעדינגונגען

קען מען בעקומען נור אויף 699

5 Zawadzka 5 (אויפ'ן הויף).

לעטשניצע

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

בזשעזשינער 11, טעל. 37-63

אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוענד

ד"ר וואַלינסקי	נאָז, האַלז, אויערן-קר.	4—3
ד"ר קערשנער	קינדער-קראַנקהייטען	12—9 5.30—4
ד"ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	12—10 6.30—5
ד"ר לובימש	הויט-און געשלעכט קר.	2—12
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	3—1
ד"ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	2—12.30
ד"ר עליאַסבערג	כירורגישע קראַנקה.	$2^1/_2$—1
ד"ר בערגסאָן	פרויען און געבורטס-הילף	4—3

פּנעוומאָ-טעראַפּיע, שפּר ך-שטערונגען ווי שטאַטלען א. ז. וו. פּאָקען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג איינ-שפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג — וויזיטען אין שטאָט. — אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אורין, פלעגמע און בלוט. 2170

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען אַ דענטיסטישער קאַבינעט

עס נעהמען אָן:

ד"ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	2—9 נ"מ.
ד"ר לאָזשינסקאַ סטאַראָפּאָלסקאַ	צאָהן-אַרצט	7.30—3

קינסטליכע ציינער, קראָנען, פּאָמבען א. ז. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

Dr. med. Ludwik Rapeport

Pr. Narutowicza 25 (Dzielna)

Telefon 44-0 1000

ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און האַרן-קראַנקהייטען. נעהמט אָן פון 1 ביז 2 און פון 4 ביז 7 אָוענד.

זאָל גאַנץ לאָדז וויסען,

אז דער גרעסטער אויסוואַהל פון געבענטע שטיהל

פון איינגענער טישלעריי, פערשידענע פאַסאָנער, אויך זעמטליכע טאַפּעצירער-אַרבייט, ווי: מאַטראַצען, קאַזעטקעס, אָטאָמאַנס, רונדע טישלעך, גאַנדאַלקעס, איז נור צו בעקומען אַמביליגסטען מיט די בעסטע בעדינגונגען ביי

י. א. וואַיטשעכאָווסקי,

10 נאַוואָמיעסקאַ 10.

Dr.med. S. ROSAŁOWSKI

אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען.

נעהמט אָן פון 2 ביז 3 נאָכמ. און פון 6 ביז 7 אָווענד.

Bałucki Rynek 3.

tel. 35-75.

רעכטסקאָנסולענט

ס. העלפּער

ג. געהילף פון אַדוואָקאַט היינסדאָרף אויס וואַרשאָ,

וואוינט יעצט **ווסכאָדניאַ 36.**

איבערנעהמט אַלערהאַנט ספּראַוועס. 110

עמפּפאַנגט שטונדען פון 3 — 7.

אַ גרויסער אויסוואַהל

שירם

— פון —

און שטעקענס

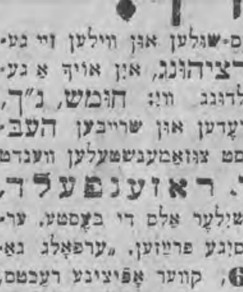

מיט 25 פּראָצ. ביליגער, ווי איבעראַל!

צו בעקומען אין וואַרקשטאַט פון

ס. פּייגענבוים,

19 נאַרוטאָוויטש 19.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי רעפּאַראַטורען, ווי אויך איבערציהען. 324

געדענקט די אַדרעס: נאַרוטאָוויטש (דזיעלנאַ) 19.

עלטערן!

וואָס זייערע קינדער לערנען אין פאָלקס-שולען און ווילען זיי געבען אַ שטרענג רעליגיעזער ערציהונג, און אויך אַ געהעריגע מאָס יודישע רעליגיעזע בילדונג ווי: חומש, נ"ך, תלמוד, יהדות, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העבּ-רעאיש און יודישע בריף זעלבסט צוזאַמענשטעלען ווענדט זיך צום העבּרעאישען לעהרער **י. ד. ראָזענפעלד,** וועלכער שטעלט אויס די שווערסטע שילער אַלס די בעסטע. ער-טיילט אויך פּריוואַט לעקציעס צו מעסיגע פּרייזען. „ערפאָלג גאַ-ראַנטירט"! **פלאַק-וואָלנאָשטשי 6,** קווער אָפיצינע רעכטס, 2 שטאָק. נייע שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 12—3, 7—8 בעמ.: ס'ווערען אויך אָנגענומען אָנפאַנגער. 6801

אויף בעקוועמע בעדינגונגען!

קאָכען און אייוועס

(Piecyki i Kuchenki)

kaflano-szamatowe różnego wzoru i gatunku

פערקויף פון בוי-אַרטיקלען ווי: צעמענט, קאַלך, גיפּס, דאַך-פּאַפּע א. א. — שאַמאָט-ציגעל צו אייוועס פון פערשידענע גרויסען עמפּפעהלט פירמע

M. ELECHNOWICZ

Pańska 1a (Żeromskiego)

880

CASINO

דילעצטע טעג! דילעצטע טעג!

איילט צו זעהען דעם גרעסטען עפּאָכע-פילם

„בריודער שטערנבערג“

אין צווײ ראָלען Conrad VEIDT מיט ן געניאלען

דער נעכסטער פּראָגראַם: דער גרעסטער שלאַגער פון סעזאָן!

„קרישא, די וואַלד-וועכטערין“

אין די הויפּט-ראָלען: די וואַרשאַוער HARRY LIEDTKE און MIA MARA 1231

אָנהויב 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג. סימפאָנישער אָרקעסטער. אָנהויב 3 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

CZARY

עלטערן! „דאָס פייערדיגע פערזעהעניש“

די קינדער אייערע מוזען אויך בעדינגט זעהען דאָס בילד

וואָס ווערט דעמאָנסטרירט די לעצטע 2 טאָג!

אָנהויב פון די סעאַנסען: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. אָנהויב פון די סעאַנסען: 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

עס נעהמען אָנטייל: 3000 באַלעראַ-טער, 1000 כינעזער, 1000 אינדיאַנער, 5000 פערד, 2000 אָקסען. 1230

LUNA

לעצטע טעג! דער שענסטער ליבהאַבער פון דער וועלט Rudolf Valentino

אין זיין לעצטער פּאַרטיע מיט גלענצענדער קרעאַציע אונטער'ן נאָמען:

דער שווארצער אדלער

דראַמע לויט דער ערצעהלונג פון אַלעקסאַנדער פּושקין — „דוב-אוחסקי“ פּראָדוקציע פון אַמעריקאַנער „United Aristo“

ODEON

פּרעמיערע! אום ערשטען מאָל אין לאָדז 10 אַקטען נעהיימע איבערלעבענישן אין די גרעניצען פון רעאַליזם און ספּיריטיזם.

„די ציגיינער-פירשטין“

אין די הויפּט-ראָלען: Conway Tearle, Mitchel Lenis

אויסער'ן פּראָגראַם: פאַרס אין 2 אַקטען.

APOLLO

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז די נייעסטע פּראָדוקציע פון „Fox“ פּראָדוקציע פון 27 1926

דער עקספּרעס פון אריזאָנא

(דער בליץ-צוג 1274 №)

אין די הויפּט-ראָלען: Paulina Starke און I. Carter

פּרייזען פון 50 גר. ביז 1.30 זל.

CORSO

14 אַקטען אויסערגעוועהנליכע פּאַסירונגען, גע‌פּעפּערטע געשיכטען, אונטער'ן נאָמען:

דאַרט, פּעפּער און וואַקסט

אין דער הויפּט-ראָלע דער קעניג פון געלעכטער Harrold Lloyd i Bebe Daniels

TEATR-SWIETLNY „NOWOSCI“

Piotrkowska, róg Głównej

היינט! די בערימטע מעלאַנכאָלישע רוסישע דראַמע א. נ.

„אויפ'ן מזבח פון שעהנהייט“

וואָס ווערט דעמאָנסטרירט זייט אַ רייה טעג מיט'ן גרעסטען ערפאָלג. אין די הויפּט-ראָלען Wiera CHOŁODNAJA, ווי אויך Runicz און Maksimow ▲▼ דאָס בילד ווערט אילוס-טרירט מיט געזאַנג. איבערמענשליכע רוסישע און ציגיינער-ראָמאַנסען ווערען אויסגעפיהרען פון די רוסישע סאָליסטען פון דער מאָסקווער אָפּערע Lidja Rosińska i Radwan Dąbrowsk

אין דעם גרויסען יום-טוב = פּראָגראַם!

טרעטען אויף די 3 גרעסטע קינאָ שטערענס: די וואונדערליכע פאַרטנערקע פון J. Mozżuchin

Natalja KOWANKO אין דער אונפערגעסליכער העלד פון'ם בילד „די לייען פון אַנ'אַנשטענדיגער פרוי“ ווי אויך Mikołaj KOLIN און Mikołaj Rymskij אין בילד דער בעריהמטער רוסישער אַרטיסט

די דאַמע און אַ מאַסקע

Grand-Kino

גרויסער שלאַגער פון דער וויענער „TERRAFILM“ פּראָד.

„דריי פּריטץ“

גרויסע עראָטישע לעבענס-דראַמע אין 8 אַקט אין די הויפּט ראָלען Bruno Kastner

ווי אויך דער בעריהמ-טער פילם-שטערן – Hanni Wejsse אין דער ראָלע פון דער מוטער Margareta Kupfer

קינסטלערישע שפּילען! פּראַכטפולע אויסשטאַטונג! קאַבאַרעטען! דאַנסינג! אַ נאַכט מיט איבערראַשונגען! אויסער'ן פּראָגראַם: „וויגאַטאַ און די שווינער“ (פאַרס). אַנאָנס! קירצליך אַ פילם מיט Betty Compson און Bebe Daniels

אָנהויב פון די סעאַנסען: שבת און זונטאָג 2.30, אין געוועהנליכע טעג 5 נאָכמ., לעצטער סעאַנס 10 אָוונד.

ארט | דעם 15 אָקטאָבער | ארט

ווערען געעפענט די

קאָנצעסיאָנירטע צושניידער-קורסן

פון דער געזעלש. צו פערשפּרייטען מלאכה און ערד ארבייט צווישען יידען אין לאָדז. פערשרייבונג קענען זיך שניידער-מייסטער און שניידער-געזעלען. די לימודים וועלען פאָרקומען אין די אָוונד-שעה'ן. די איינשרייבונגען הויבען זיך אָן מאָנטאָג, דעם 4 טען אָקטאָבער אין קאַנצעלאַריע פון „ארט“, פּלאַץ-קאָשטשעלני 4 אין די שעה'ן פון 9 ביז 2 און פון 4 ביז 7 6811

יוד. געפליגעל-הענדלער-פאַראיין

אין לאָדז און אומגעגענד, פּאַמאַרסקאַ 17.

בעקאַנטמאַכונג.

מיר דערמאָנען אַלע פּאַסערס אין לאָדז, אַז מען זאָל אום יו"ט נישט ברענגען צופיהרען קיין גענז מיט פערד און וועגען, און אַז די גענז וואָס מען דאַרף שעכטען זאָלען געבראַכט ווערען צו טרייבען דורך דעם קריסטליכען משרת.

מיט אַכטונג: די פערוואַלטונג. 1283

Dr. med. H. GUTSZTADT

ספּעציאַליסט פאַר אַקושער- און פרויען-קראַנקהייטען

62 Zachodnia 62

(Cegielninaa 23) Tel. 29–52

נעמט אָן פון 10 ביז 12 און פון 4 ביז 6 אָוונד. אין לעטש-ניצע „סאַניטאַס“ צעגעלניאַנאַ 29 פון 6 ביז 8 אָוונד.

דאַנטיסט און צאָהנטעכניקער

י. ביטענסקי

5 קאָנסטאַנטינער 5

נעהמט אָן אַלע טאָג פון 9 פריה ביז 8 אָוונד.

פּרייזע ביליגע! בצאָהלונג אויך אין ראַטען

Dr. med. I. BETTE

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנק.

Piotrkowska 6, tel. 44·95

נעהמט אָן פון 8–11 פריה און פון 4–6 נאָכמ.

Spiegel

KRISTALLGLAS SCHLEIFEREI

TELEPHON № 40-61

ALFRED TESCHNER

ŁÓDŹ, JULJUSZA 20

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk.: „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.